

SPOMENAR MUZEJA PRIGORJA

Nakladnik:
Muzej Prigorja

Za nakladnika:
Morena Želja Želle

Glavna urednica i autorica koncepcije:
Morena Želja Želle

Tehnička urednica i autorica popratnih tekstova:
Irena Vidošević

Uredništvo:
Damir Fofić, Dubravka Habuš Skendžić, Irena Vidošević, Jagoda Vondraček Mesar, Morena Želja Želle

Fotografije:
Dokumentacija Muzeja Prigorja (Damir Fofić, Dubravka Habuš Skendžić, Josip Herceg, Josip Kovačević, Vladimir Sokol, Mladen Tomljenović, Irena Vidošević, Jagoda Vondraček Mesar), Tin Bedenko, Vladimir Beštak, Sanja Gospodinović, arhiva Branka Podolara, arhiva Muzeja Moslavine Kutina, Udruženje obrtnika Sesvete

Lektura:
Anđa Matić

Grafičko oblikovanje:
Miljenko Gregl

Grafička priprema:
Laser plus d.o.o.

Tisak:
STEGA TISAK, Zagreb

Naklada:
300 kom

ISBN 978-953-7820-09-1

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000981619.

Tisak publikacije omogućili su: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Grad Zagreb, Gradski ured za obrazovanje kulturu i sport

SPOMENAR MIZUZEJA PRIGORJA

Muzej Prigorja 2017.

Uvodne riječi

8

9

Riječ gradonačelnika Grada Zagreba, gospodina Milana Bandića

10

Riječ predsjednika Gradske četvrti Sesvete, gospodina Stjepana Kezerića

11

Riječ glavne urednice

12

O imenu

O počecima

13

20

...Odlukom Skupštine Općine Sesvete od 28. srpnja 1977. godine počeo je rad Muzeja Prigorja u Sesvetama...

Stjepan Bakran

22

...Renoviranjem Kurije stvoreni su uvjeti za uređenje muzejskog prostora...

Ivan Barbarić

O skupljanju

25

26

Muzej Prigorja, kao i svi muzeji, neovisno o veličini i starosti, do građe za svoj fundus dolazi darivanjem, otkupom i istraživanjem...

Jagoda Vondraček Mesar

31

...Žurno smo u obiteljskom arhivu tražili fotografije svojih predaka...

Biserka Glavaš rođ. Stibilj,
Suzana i Sanda Glavaš, David
Glavaš Weinberger

33

...U staroj roditeljskoj kući okružio sam se starim stvarima, kako bih živio među uspomena-
ma i sa svojim sjećanjima...

Stjepan Bukal

35

...Uspjeli smo spasiti ploču, ali borba traje dalje...

Ivan Puzak

37

...Taj prvi novčić mi je bio najdraži nalaz jer smo se iznenadili...

Stjepan Mladiček

39

...zlato koje otkopate je vaše, a ostalo pripada Muzeju...

Josip Rogin

41

...Materijalno ga nikad nije zanimalo pa tako nije ni prodavao svoje radove. Puno je poklanjao, rodbini i prijateljima...

Zdenka Hadrović

43

...Vidjevši da je to neko staro plovilo, bilo mi je jasno da moram nešto hitno poduzeti...

Ivan Sandelić

45

...Bili ste sve vrijeme prava „družina“, moja „prstenova družina“!

Vladimir Sokol

47

Popis donatora muzejske građe

52

Kada sam prije više od trideset godina došla raditi u Muzej Prigorja u Sesvetama, nisam znala što me čeka...

Dubravka Habuš Skendžić

56

...Muzej čuva prošlost pa mi se često čini da su u njemu pohranjene i moje uspomene...

Valerija Kelemen Pepeonik

59

...Želja mi je bila da je restauriram i tako sačuvam za buduće generacije...

Marijana Galović

61

...Kad smo izvadili kamenje u kojem je bilo fiksirano raspelo, ostali smo zapanjeni...

Branka i Josip Čavlović

64

...Treba sačuvati da ne propadne to kaj nam je važno...

Dubravka Habuš Skendžić

66

...Jedan dan sam se smjestio u trnje i koprive...

Zlatko Nežić

68

...Nije ugodno prisjetiti se ruševina... Trebalo je zasukati ruke i započeti...

Ivan Damjanović

70

...izvukli smo iz arhive što god smo mogli i čega god smo se sjetili...

Miroslav Čihak

72

...Važnost muzejske čuvaonice ili depoa gotovo je ključna za opstanak muzeja...

Marija Pavlović

73

...i ja do danas, uvijek iznova, posežem za tim dragocjenim crno-bijelim fotografijama...

Stela Cvetnić-Radić

78

Uz prikupljanje, čuvanje i komuniciranje, istraživanje je jedna od važnijih funkcija muzeja.

Damir Fofić

81

...Najprije sam, naravno, morao utvrditi prepuštovečki fonološki sustav...

Mijo Lončarić

84

...Kaj sem znala, sem povedala...

Katarina Horvat

86

...Upoznale su me s materijalima od kojih se tkalo...

Vinka Mareković

88

...Pričao sam o kućama i zgradama kojih više nema...

Marijan Munda

90

...Prigorje je ušlo u mene, a ja sam duboko u njemu!...

Ivan Klaić

92

...Kako priču pretvoriti u izložbu? Jer to nije lako, posebno kad se radi o prvoj izložbi...

Eva Hursa

94

...Projekt je osvojio prvu nagradu...

Jelena Zenko Milović

96

...To je bio prijelomni trenutak u njegovu životu...

Damir Prpić

98

...Zato smo se s veseljem okupljali na tim radnim sastancima...

Marina Šimek

100

...Informatizacija i računalo bili su pojmovi iz SF romana...

Vladimira Pavić

102

...njihovo je viđenje i prepoznavanje važnosti Muzeja najvažnije...

Žarka Vujić

104

...Svaki je partner projektu pridonio svojim iskustvom i znanjem te ga je nadgradio novim...

Ursula Hribernik i Martina Zanjковиć

108

U muzejima se uz predmete koji čine muzejski fondus skuplja i znanje, mnoštvo informacija i podataka koji pomažu u tumačenju baštine i tema kojima se muzej bavi.

Irena Vidošević

111

...Mi planinari došli smo u Muzej s idejom da napravimo izložbu...

Vladimir Beštak

113

...Izložbe bez rizika i jasnog stava ne mogu danas nikoga posebno oduševiti...

Vinko Fišter

115

...Danas, nakon svih tih godina suradnje, umišljam kad idem u Kuriju, da idem u „svoj muzej“...

Ivan Pavičić

117

...Slagala se priča o ljudima i događajima, pisala se povijest...

Branko Podolar

119

...Moj je zadatak bio da obradim sablje na tlu Hrvatske...

Tomislav Aralica

121

...Svaki je dan na posao nosio „torbu punu tičov“...

Dubravka Habuš Skendžić

123

...I tako jednog dana, krajem prošlog stoljeća, prolazeći kraj Kurije ugledah da je postavljena izložba o Prigorju...

Darko Jelaković

125

...Za nas „domoroce“ Krajev hrast je oduvijek bila mala čistina uz cestu...

Stjepan Škrapec

127

...ljubav kojom su umjetnici i korisnici stvarali svoju likovnu priču...

Sanda Stanačev Bajzek

129

...Teta, daj nam dodaj onu starinsku...

Sandra Bubalo

131

...potaknuli smo niz djece na češći odlazak u muzeje...

Arijana Piškulić Marjanović

133

...Takvo je učenje spontano i zanimljivo, nije mučenje...

Ljiljana Bukal

135

...zato smo razne brošure koje su izrađene u muzeju rado podijelili našim prijateljima i rodbini...

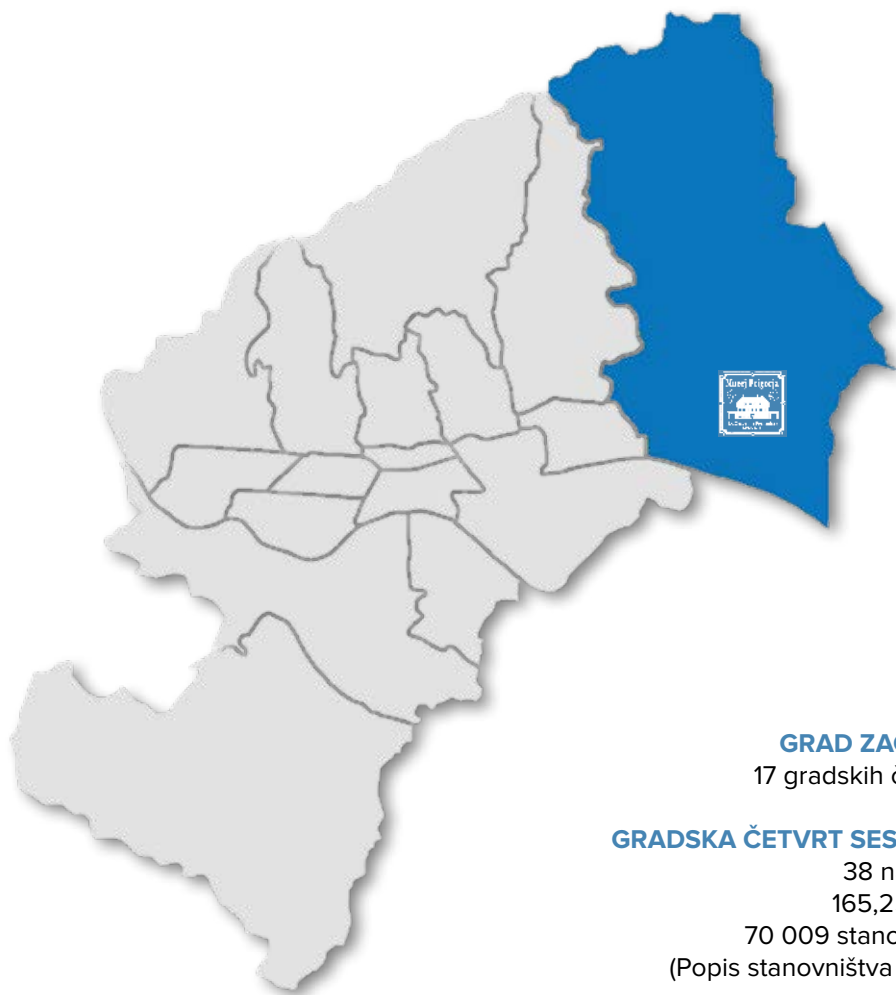
Dragutin Zmiša

138

O nama

149

Zahvala

GRAD ZAGREB
17 gradskih četvrti

GRADSKA ČETVRT SESVETE
38 naselja
165,25 km²
70 009 stanovnika
(Popis stanovništva 2011.)

MUZEJ PRIGORJA
40 godina
6278 inventiranih predmeta
358 održanih izložaba
245 izdanja

Riječ gradonačelnika Grada Zagreba

Upravo u bogatoj raznolikosti naselja i gradskih četvrti grada Zagreba, životu i memoriji njegovih stanovnika, leži šarm našega grada. Jedna od najboljih sastavnica, što čine kompleksni organizam grada je Gradska četvrt Sesvete, koja se proteže na četvrtini ukupnog prostora Grada Zagreba, od brežuljaka Sesevskog prigorja do ravnice uz rijeku Savu, i predstavlja istočno gradsko naselje u kojem danas živi preko 70 tisuća stanovnika.

Sa svojom zanimljivom i iznimno vrijednom kulturom i poviješću, čiji kontinuitet se može pratiti još od dalekog 4. tisućljeća prije naše ere te bogatom i raznovrsnom tradicijskom kulturom, zagrebačke Sesvete postale su poznate i izvan granica našega grada i države.

Želio bih zahvaliti građanima Sesveta, koji su prije gotovo pola stoljeća, uvidjeli potrebu i založili se da se vrijedna baština i memorija ovoga kraja sačuva od zaborava te potaknuli inicijativu za osnivanje zavičajnog muzeja u staroj Kuriji.

Od svog osnutka 1977. godine, Muzej Prigorja postao je i ostao središnja kulturna i društvena institucija u samome srcu Sesveta, mjesto susreta građana i mjesto koje čuva i na najbolji način predstavlja iznimnu arheološku, etnografsku i kulturno-povijesnu baštinu iz svoga fundusa, a koja se svakim danom dodatno obogaćuje novim arheološkim nalazima, građom i donacijama iz privatnih zbirki lokalnog stanovništva, kao i suvremenim likovnim stvaralaštvom sesevetskih i gostujućih autora, koje muzej redovito prezentira.

Muzej Prigorja pripada korpusu zagrebačkih muzeja te Grad Zagreb redovito prati i podupire djelatnost i programe ove, premda veličinom malene, ali svojim opsegom i doprinosom iznimno važne gradske muzejske ustanove, koja istovremeno prezentira lokalnu zavičajnu baštinu Sesveta i Sesevskog prigorja, od velike važnosti za lokalno stanovništvo, kao i arheološku baštinu značajnu za europsku, pa i svjetsku kulturu, iz nalazišta brončanog doba s brojnih arheoloških lokaliteta na sesevetskom području: Kuzelinu kod Glavnice Donje, groblja Moravče – Draščica, rimskodobne građe s područja rustičnih vila u Glavnici, Moravču i Đurđekovcu i noričko-panonskih grobnih humaka u Dumovečkom lugu i Đurđekovcu te važnih nalaza iz prisavskih šljunčara.

Čestitam Muzeju Prigorja na značajnoj 40. obljetnici, a posebno zahvaljujem svim njegovim bivšim i sadašnjim djelatnicima na predanom i stručnom radu, te svim građanima Sesveta, koji svojim raznovrsnim aktivnostima, zalaganjem i donacijama doprinose Muzeju Prigorja i žive zajedno sa svojim zavičajnim muzejom.

Muzeju Prigorja, želim da nastavi, kao i dosada, svakim danom djelovati u skladu sa svojom vizijom, kao *otvoreno i prijateljsko mjesto koje u suradnji sa zajednicom njeguje poštovanje i ljubav prema lokalnom nasljeđu kao trajnom izvoru nadahnuća.*

Milan Bandić

A handwritten signature in blue ink, which appears to be 'M. Bandić'.

Riječ predsjednika Vijeća Gradske četvrti Sesvete

Zgrade sesvetske kurije sjećam se iz svoje mladosti, dok još nije bila u funkciji Muzeja Prigorja, ali i tada je već služila za potrebe lokalne zajednice kao sjedište lokalne uprave. S obzirom da se radi o građevini koju poznaju sve Sesvećanke i Sesvećani, zgradi koja je kulturno dobro Republike Hrvatske, zgradi koja svojom samom pojavom simbolizira Sesvete i zgradi za koju se logično nametnulo da bude mjesto koje će čuvati i prezentirati baštinu našeg kraja kroz rad muzejske ustanove koja se u njoj nalazi, kao predsjedniku Gradske četvrti Sesvete predstavlja mi čast da se obratim ovim prigodnim tekstom svojim sumještanima i svim drugim čitateljima ovog Spomenara o prvih 40 godina Muzeja Prigorja. Kao član Upravnog i Muzejskog vijeća u prošlom mandatnom razdoblju od 2013. do 2107., godine upoznao sam puno detaljnije funkcionira-

nje muzejske ustanove, njezine zadatke, probleme, težnje. Muzej Prigorja mogu sagledati iz različitih perspektiva – kao mladić koji se sjeća jedne lijepe, stare zgrade u kojoj se kasnije ustrojio Muzej Prigorja, kao domoljub koji je u Muzeju pohodio izložbe o sjećanjima na starija događanja, kao branitelj koji je u Muzeju pohodio izložbe o sjećanjima na novija događanja iz Domovinskog rata, kao član Upravnog i Muzejskog vijeća koji je sudjelovao u radu i funkcioniranju muzeja; zaključio bih da ova privilegija donosi svijest o značaju ustanove koja, laički pristupačno rečeno, skuplja sjećanja o identitetu jednog kraja. Završio bih ovaj tekst s pogledom u budućnost – a to je ono što je za sve nas, i kao pojedince, i kao Sesvećane, i kao Prigorce, i kao one koji su se u Prigorje doselili, naravno kao građane Hrvatske, važno – budućnost u kojoj ćemo otvoriti stalnu muzejsku izložbu i tako ostvariti težnje lokalne zajednice s kojima je i krenula u stvaranje Muzeja Prigorja. Vjerujem da će muzej na taj način postati još zanimljiviji široj publici, a priče o sjećanjima dopuniti će onima o stalnoj muzejskoj izložbi.

Stjepan Kezerić

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Stjepan Kezerić'.

Riječ glavne urednice

Muzej Prigorja otvoreno je i prijateljsko mjesto koje u suradnji sa zajednicom njeguje poštovanje i ljubav prema lokalnom nasljeđu kao trajnom izvoru nadahnuća. Vizija, 2015.

Na pragu novog desetljeća, stoljeća ili tisućljeća, ustanove, kao i pojedinci i cijela društva, u potrazi za najboljim putem u budućnost okreću pogled unazad preispitujući svoja djela. Rad muzeja nemoguće je sagledati i razumjeti bez uvažavanja uloge njegovih dionika. Dionik (osoba ili skupina koja utječe na rad ustanove, pridonosi njezinu uspjehu ili ima korist od nje), pojam je s kojim smo se počeli susretati na pragu novog tisućljeća, kada je porastao interes za proučavanje brojnih i složenih veza od kojih su satkane aktivnosti zajednice, među njima i one od javnog interesa. Neporeciv značaj dionika potvrđuje i prošlost Muzeja Prigorja – iako je Muzej s radom započeo prije točno 40 godina, nastojanja zajednice i pojedinaca da se u Sesvetama osnuje ustanova koja će baštinu područja čuvati za buduće generacije, pojavila su se mnogo ranije.

Zamolili smo stoga dionike Muzeja Prigorja da se prisjete svoje suradnje s Muzejom, svojih osobnih iskustava i konačno, razloga koji su ih naveli da dio svog vremena posvete baštini Sesvetskog prigorja. Odabir sugovornika nije bio nasumičan; nastojali smo osigurati da svoje priče ispričaju predstavnici različitih kategorija dionika, kao i da se njima stekne uvid u najvažnije muzejske djelatnosti. Svaki je odabir rizik da se izostavi nešto važno i mi smo ga potpuno svjesni. U osnivanje Muzeja Prigorja i četrdeset godina njegova rada stotine su ljudi i organizacija uložili svoje znanje, vrijeme i entuzijazam. Mnogo je više priča koje knjiga u Vašim rukama nije zabilježila, od onih koje su u njoj. Neki mogući sugovornici, nažalost, više nisu među nama, s nekima je Muzej izgubio kontakt, a neke je možda, pomislit ćete, propustio kontaktirati. Uvjereni ipak da je uvijek bolje pokušati učiniti nešto s najboljim namjerama, nego odustati zbog straha od nesavršenosti krajnjeg ishoda, upustili smo se u rizik, a procjenu jesmo li u tome pogriješili prepuštamo Vama.

Kad u čitanju knjige dođete do kraja, bacite ponovno pogled na ovu stranicu – na njezinu je početku vizija Muzeja Prigorja. Razmišljajući o ulozu ustanove, njome su zaposlenici u najsazetijoj formi nastojali izraziti svoje dugoročno viđenje Muzeja Prigorja. Uočite li da trebamo mijenjati put prema budućnosti, javite nam bez odlaganja. Kao i dosad, budućnost ćemo i nadalje nastojati graditi zajedničkim snagama!

Morena Želle

O imenu

Na početku publikacije o Muzeju Prigorja, ukratko o njegovu imenu. Primijetili smo, u dugogodišnjoj komunikaciji s različitim ustanovama, tvrtkama i osobama, da se naziv Muzeja dosta često pogrešno navodi. Upotrebljavaju se razne varijante: Muzej Prigorja – Sesvete (s crtom ili bez nje), Muzej Prigorja u Sesvetama, Muzej Sesvete ili Muzej Prigorje.

Muzej je u svojih 40 godina ime mijenjao dva puta i možda je upravo to razlog zbog kojeg se „Muzej Prigorja“ teže pamti, iako je to službeni naziv ustanove već više od 20 godina. Nadamo se da će prikaz tih promjena pomoći da pogrešaka ubuduće bude što manje.

Osnovan je 1977. godine kao Zavičajni muzej Prigorja – Sesvete, a odmah po osnutku nazivu se u službenim dokumentima dodaje i „(u osnivanju)“. Od siječnja 1983. Muzej djeluje u sastavu Narodnog sveučilišta Sesvete, a 1986. godine, kad ponovo postaje samostalna ustanova, iz naziva se izbacuje „Zavičajni“ i mijenja se u Muzej Prigorja – Sesvete. Do promjene ponovo dolazi 1995. godine, kada se iz imena izbacuje „Sesvete“ jer se smatralo da se naziv sjedišta ionako svuda navodi, a i da Muzej zapravo pokriva šire područje Prigorja. I tako do danas ostaje – Muzej Prigorja.

28. srpnja 1977. Zavičajni muzej Prigorja – Sesvete

24. ožujka 1986. Muzej Prigorja – Sesvete

19. listopada 1995. Muzej Prigorja

O POČECIMA

Veliku ulogu u osnivanju Muzeja Prigorja imala je lokalna zajednica. Ljudi koji su šezdesetih i ranih sedamdesetih godina prošlog stoljeća djelovali u sesvetskim društvenim i političkim organizacijama prepoznali su kulturne potencijale tog područja temeljene na bogatoj kulturnoj baštini pa su se već tada pojavili prvi planovi za osnivanje zavičajnog muzeja. Sve akcije oko osnivanja pratile su se u općinskom glasilu *Sesvetske novine*, koje je s prekidima izlazilo od 1957. do 1990. godine, a članke je većinom pisala gospođa Marta Smiljanić, tajnica Turističkog saveza Općine Sesvete. U *Sesvetskim novinama* možemo tako pratiti povijest Muzeja od prvih ideja i donošenja Rješenja o osnivanju Zavičajnog muzeja Prigorja – Sesvete 28. srpnja 1977. godine, a i dalje, sve dok nisu prestale izlaziti. Ovdje prikazujemo nekoliko izrezaka iz *Sesvetskih novina* koji govore baš o počecima, a o tome prema svojim sjećanjima za našu publikaciju pišu i dvojica predstavnika lokalne zajednice iz tog vremena, gospođa Stjepan Bakran i Ivan Barbarić.

SESVETSKE NOVINE

GDINA II SESVETI, 25. I 1971. BROJ 8 Cijena 0,50 din

GLASILO ORGANIZACIJE SOCIJALISTIČKOG SAVEZA RADNOG NARODA OPĆINE SESVETE

Dragi čitaoci!

Evo izlascima pred vas a desetak brojeva «Sesvetskih novina» (tj. radova — iz dva izvoredna broja) što je za vas naša publika.

Proteklo vrijeme izlazača našeg lokalnog lista i naravno je kratak period da bismo već sada mogli doznati o tome koliko smo uspješno informirali vas o aktualnim zbivanjima u našem, baš kao uvijek prethodili se većem čitalačkom krugu i koliko ste nas uspjeli prihvatiti kao svoj općinski list.

Ipsak, ostalo da za naša dosadna nastojanja, u cjelini navedi, imate pozicivni rezultate.

Koristimo se i ovom prilikom da vas upoznamo sa daljnjim namjerama.

Pravu nam črku i u svemu što započete u vašoj zajednici, jer čovjek namo najprije održati nepostojnu vezu i vezu u svemu što nam je posebno važno.

Svakom vašu dobronamjeru prijedlohu prihvatamo sa odličnom voljom.

REDAKCIJA

Pripremljena tematska konferencija SK o kulturi

Upravo su okončane sve pripreme za održavanje tematske konferencije SK sesvetske općine o kulturi. Najviši partijski forum u kotarskoj zajednici se u skladu sa svojim programom rada i programom rada Općinskog komiteta SKH Sesvete.

Autoritativnije, svestranije i konkretnije pripreme beričevim pitanjima, se obilaski kulture već se održava imperativno opoja na nivou sesvetske komite. Naime, sticajem okolnosti u sesvetskoj općini i nedostatke određeno i dugoročno kulturne politike koja bi bila sastavni dio jednog opć. prog. sveobuhvatnog, perspektivnog programa razvoja komune.

Dodatolajna orijentacija u toj oblasti uglavnom svodi li samo na umješnost pojedinih specijaliziranih istraživača koje su se profesionalno bavili pitanjima kulture i njihova nastojanja da se nešto učini na jednoj uskoj fronti akcije jer nisu bili ni

Dakako, takvim radom nisu se ni mogli poslužiti neki značajniji rezultati.

Na početku najeseba veljače ove godine pokušat će se na prvom Općinskoj konferenciji SK dati neke konkretne smjernice od trajnije vrijednosti za jasnjia orijentaciju kulturne politike na našem području. Treba dopoveti što se može ostvariti već u 1971. godini, a što u jednom dugoročnijem programu aktivnosti.

Problematika je uzumjivo vrlo složena i raznovrsna, i zato se konferencija priprema po pojedinih oblastima. Formiranje je više radnih grupa sastavljenih od stručnih ljudi koji su obradili sljedeća područja:

— srednjoročni plan i program društvena i izgradnje društvenih dorova i sportskih objekata sesvetske općine te organizacijska projekcija finansijskih mogućnosti provedba takvog programa;

SA SJEDNICE SKUPSTINE OPĆINE SESVETE

Donesen budžet općine Sesvete za 1971. godinu

Na 22. sjednici održanoj 30. 12. 1970. Skupština općine Sesvete donijela je nekoliko značajnih odluka i drugih akcija. Oramo prvenstveno treba ubrzo i donositi smjernica društveno-ekonomskog razvoja i budžeta općine Sesvete za 1971. godinu kao i Odluku o osnivanju sredstava za osnovo obrazovanju u 1971. godini. Prvi je smjernica društveno-ekonomskog razvoja općine

za 1971. godinu utvrditi je na sjednici Općeg sabora i 21. sjednici Skupštine općine Sesvete od 22. 12. 1970. Kako nije bilo bitnih promjena na posljednjem zasjedanju od strane sabora biraca, Skupština općine na sjednici od 30. 12. 1970. bez veće rasprave, konačno je usvojila smjernice za osnovo obrazovanju u 1971. godini, objavljenom u «Sesvetskim novinama» od 30. 12. 1970.

Što se tiče budžeta općine za 1971. prihodi budžeta procijenjeni su na 8.714.510 dinara, a rashodi u istom iznosu (uključujući i budžetske rezervu). Iz prihoda budžeta izdvajaju se određena sredstva za neke općinske fondove, investicijske zajednice i Komunalni zavod socijalnog osiguranja Zagreb (3.435.593 dinara) tako da za budžetska potrošnja ostaje 4.308.517 dinara (za rad društvenih organa, društveno-političkih organizacija neprofitne investicije i dr.).

Značajna je odredba budžeta u pogledu budžetske potrošnje ona će se svim kontinuiranim sredstava osigurati ovisno o ostvarenju prihoda budžeta. Posebno za rad društvenih organa određeno je da će se sredstva donositi zavrsno od izvršenja programiranih zadataka i poslova (član 10 i 11 Budžeta). Prema tome, predviđena sredstva za pojedine korisnike budžeta nisu spremljivama, stvarna višina sredstava ovisi će o ostvarenju prihoda budžeta i o realizaciji rada korisnika.

Financiranje osnovnog obrazovanja ne predviđaju se neke novosti u 1971. godini. Skupština općine donijela je odluku da se sredstva za os-

novno obrazovanje osiguravaju prema stopama iz 1970. godine. To znači:

a) 2,3 % od doprinosa iz osobnog dohotka građana iz radnog odnosa.

b) 9 % od doprinosa iz osobnog dohotka od poljoprivredne djelatnosti od osnove kroja štaci za razred općinskog budžeta iz osobnog dohotka od poljoprivredne djelatnosti.

c) 30 % od općinskog doprinosa iz osobnog dohotka od samostalnog vršenja zanatskih i drugih privrednih djelatnosti i od samostalnog vršenja intelektualnih usluga.

d) 10,5 % od općinskog poruka na proeset robe za malo u trgovini.

Na taj osnovi prihodi se ostvaruju u 1971. za financiranje osnovnog obrazovanja 4.068.190 dinara (ili 20,3% od svih sredstava koja pripadaju budžetu općine nakon raspodjele sa federacijom i republikom).

Na 22. sjednici Skupština općine donijela je također Odluku o plaćanju doprinosa za korištenje gradskog zemljišta za zemljišta u gradskom urbaniziranom području naselja Sesvetski Kraljevec, kao i Odluku o (matoprodajnoj) cijeni za mljeko u iznosu od 1,95 dinara po jednoj litri.

Na kraju sjednice predsjednik Skupštine općine konstatao je da su u 1970. godini ostvareni značajni rezultati u privrednoj i komunalnoj izgradnji općine, zahvaljujući odobrenju na podršku i aktivnom učestvu te im uporio kritičke za nova 1971. godina.

V. C.

Muskoro nastavak

Objedinjavanje kulturnih djelatnosti od 1. 1. 1972

Sesvetske novine br. 18 studeni 1971.

Na zajedničkoj sjednici članova Općinskog komiteta SKH, Predsjedništva Skupštine općine Sesvete, izvršnih organa društveno-političkih organizacija i predstavnika kulturnih djelatnosti općine Sesvete, 8. studenog o. g., osnovne teme rasprave bile su:

— daljnja realizacija zaključaka Općinske konferencije SKH o kulturi
— izvještaj radne grupe OK SKH o izvršenju zadatka Tematske konferencije SKH općine o poljoprivredi.

Prijedlog predstavnika društveno-političkih organizacija, Skupštine općine i kulturnih djelatnosti općine Sesvete o osnivanju jedinstvene profesionalne ustanove koja će obuhvatiti sve dosadašnje djelatnosti u kulturi i obrazovanju odraslih — na ovom je sastanku i konačno definirano.

Nakon trosatne rasprave o prispjelim primjedbama organa upravljanja postojećih kulturnih ustanova na materijal radne grupe Komiteta, u kojem je materijalu sadržan nacrt organizacione šeme nove integrirane kulturne institucije, prezentirani materijal jednoglasno je prihvaćen od svih učesnika u raspravi i ocijenjen kao dobra osnova za konkretno organizaciono rješenje razvoja kulturnih djelatnosti na području sesvetske općine u narednom periodu. U skladu s takvom ocjenom upućen je pri-

jedlog Skupštini općine osnivaču postojećih kulturnih i obrazovnih ustanova, da u skladu sa zaključcima Tematske konferencije SKH, stavovima organa upravljanja postojećih kulturnih i obrazovnih ustanova — do 1. siječnja 1972. godine osigura djelovanje nove integrirane kulturne institucije u općini Sesvete koja će obuhvatiti sve dosadašnje djelatnosti u domeni kulture i obrazovanja odraslih: Narodnu knjižnicu i čitaonicu, Narodno sveučilište, Klub omladine i proširiti ih poslovima dokumentacije i informacija te zavičajnim muzejom.

O formi provedbe integracije i o nazivu nove institucije odlučit će Skupština općine. Osnivači institucije morat će voditi računa o hitnijem i efikasnijem rješavanju pitanja. Nakon donošenja odluke o formiranju jedinstvene kulturne institucije — sve normativne akte i program rada ove ustanove donosit će, dakako, radni ljudi uposleni u njoj — na principu dogovaranja i odlučivanja. Izvještaj o realizaciji odluka Tematske konferencije SKH prihvaćen je kao zaključeno je da će se u ovom izvještaju upućiti na sve osnovne organizacione rješenja na području kulture, zbog prikupljanja primjedaba komunista i drugih radnika.

jedlog Skupštini općine osnivaču postojećih kulturnih i obrazovnih ustanova, da u skladu sa zaključcima Tematske konferencije SKH o kulturi, stavovima organa upravljanja postojećih kulturnih i obrazovnih ustanova — do 1. siječnja 1972. godine osigura djelovanje nove integrirane kulturne institucije u općini Sesvete koja će obuhvatiti sve dosadašnje djelatnosti u domeni kulture i obrazovanja odraslih: Narodnu knjižnicu i čitaonicu, Narodno sveučilište, Klub omladine i proširiti ih poslovima dokumentacije i informacija te zavičajnim muzejom.

O formi provedbe integracije i o nazivu nove institucije odlučit će Skupština općine.

Na rastanku smo s profesorom Petravićem

Teško je, na ovako malom prostoru, iznijeti rad jednog čovjeka, kojemu ovih dana nedostaje osjećaj na rastanak. ... PETRAVIĆ, ...

Turistički Savez, Fond za kulturnu budućnost. Gotovo nije bilo akcije na kulturnom polju uz koju nije bilo vezano ime prof. Petravića. Nezaboran je njegov tekstovi za konferenciju na smotrama omladine i pionira.

Njegova publicistička djelatnost bila je bogata i raznolika. Publicirani su mu članci o jeziku u «školskim novinama», u časopisu «Obrazovanje odraslih», o dramskom amaterizmu u «Kulturnom radniku». U «Večernjem listu» pisao je u rubrici o prošlosti Sesveta, u «Nasim planinama» o ljepotama našeg kraja, u «Turizmu» o potencijalnim mogućnostima i uvjetima turizma kod nas. A njegovi članci objavljivi u «Sesvetskim novinama» poznati su svima nama.

Hobi prof. Petravića je skupljanje podataka iz prošlosti Sesveta i materijala za organizaciju budućeg Zavičajnog muzeja, za čije je otvaranje bio uvijek zagrijan.

Sesvete nikad neće zaboraviti prof. Mirka Petravića i njegov rad, a nadamo se da i on neće zaboraviti nas i kad sam bude potreban da će spriječiti u potoci.

I na kraju: «Kaj morem ti nek reč... od sveg ti arca hvale!»
Marta Smilanić

...ima i uvjetima ... kod nas. A njegovi članci ... javljeni u »Sesvetskim novinama« poznati su svima nama.

Hobi prof. Petravića je skupljanje podataka iz prošlosti Sesveta i materijala za organizaciju budućeg Zavičajnog muzeja, za čije je otvaranje bio uvijek zagrijan.

Sesvete nikad neće zaboraviti prof. Mirka Petravića i njegov rad, a nadamo se da i on neće zaboraviti nas i kad bude potreban da će spriječiti u potoci.

Valorizacija kurije

Najstarija zgrada kurija zvana i »O« koja nosi iznad vrata menu uklesanu grbu bit će uskoro rekonstruiran taj način valorizirati

Upravni odbor napreduje kulturološki projekat koji nosi ime Kurija. Na I katu zgrade bit će prostorije Zavičajnog muzeja, a u prizemlju ostaje Turistički biro, a dolazi još Informativni centar koji je pred osnivanjem, prostrani podrumi adaptirani bi se u ugostiteljski objekt.

Na taj će se način spasiti ova zgrada od propadanja, a i privesti svrsi današnjih potreba pogotovo s obzirom na svoju idealnu lokaciju.

M. S.

Sesvetske novine br. 37
lipanj 1973.

Prema otvaranju muzeja u Sesvetama

Ideja o osnivanju Zavičajnog muzeja u Sesvetama pokrenuta od TURISTIČKOG SAVEZA OPĆINE SESVETE povlači se više od jedne decenije na raznim skupovima.

Sada međutim izgleda da je došlo vrijeme da se ona приведе u život. Na nedavno održanoj Skupštini općine Sesvete izabran je inicijativni odbor za osnivanje muzeja u Sesvetama.

Prema mišljenju mjerodavnih buduću muzej bi trebao sadržavati zbirku iz NOB-e i radničkog pokreta te razvoja socijalizma u općini Sesvete, etnografsku zbirku arheoloških nalaza (za sada iskopine iz Glavnice Donje).

Osnivač i financijer Muzeja u osnivanju bit će Skupština općine Sesvete i SLZ iz oblasti kulture, pa su već zatražena sredstva za start.

Inicijativni odbor je na svom sastanku zaključio da će se odmah po odobrenju novčanih sredstava pristupiti uređenju privremenih prostorija u Kuriji za pohranjivanje prikupljenih materijala i inventarizaciju istih. U cilju čim efikasnijeg rada izabrane su komisije za pojedine odjele, a uspostaviti će se i suradnja sa školama i apelirati na nastavnike i učenike za prikupljanje budućih eksponata.

Kad bude odobrena određena svota novca, prema njezinoj visini pristupit će se izradi financijskog plana i programa rada.

Sesvećani će sigurno ovaj potez Skupštine općine Sesvete te inicijativu Turističkog Saveza općine Sesvete toplo pozdraviti i angažirati se u prikupljanju materijala i davanju podataka koji će biti potrebni za osnivanje muzeja. Naravno da će buduću muzej imati velik zadatak čuvanja i prezentiranja naše bogate ostavštine, a njegovo postojanje imat će važan didaktički smisao te biti jedan od turističkih sadržaja ovog dijela Prigorja.

BR. 8-1976.

Na temelju člana 47. Statutarne odluke /"Službene novine općine Sesvete" broj 2/74/, Skupština općine Sesvete na 27. zajedničkoj sjednici Vijeća udruženog rada, Vijeća mjesnih zajednica i Društveno-političkog vijeća od 18.11.1976.godine, donijela je

Z A K L J U Č A K

o osnivanju Inicijativnog odbora za osnivanje Zavičajnog muzeja općine Sesvete

I. Osniva se Inicijativni odbor za osnivanje Zavičajnog muzeja općine Sesvete.

II. U Odbor iz točke I. ovog zaključka imenuju se:

1. Bakran Stjepan, za predsjednika
2. Smiljanić Marta, za člana
3. Kos ing. Zdenka, za člana
4. Špoljar Višnja, za člana
5. Cukelj Franjo, za člana
6. Mrzljak Franjo, za člana
7. Popović-Snajder Helena, za člana
8. Petravić Mirko, za člana *zakerb, Savetnik ministarstva, odjeljak*
9. Majcen Vjekoslav, za člana
10. Sokol Vlado, za člana i *zakerb, Sav. revizije 7*
11. Habek Agata, za člana.

III. Zadatak je ovog odbora da poduzme odgovarajuće mjere za osnivanje Zavičajnog muzeja općine Sesvete.

IV. Ovaj će se zaključak objaviti u "Službenim novinama općine Sesvete".

Broj: ol-693o/1976.
Sesvete, 18.11.1976.

O tome obavijest:

1. Izvršno vijeće Skupštine općine-ovdje,
2. Stručna služba - ovdje,
3. Bakran Stjepan
4. Smiljanić Marta,
5. Kos ing. Zdenka
6. Špoljar Višnja
7. Cukelj Franjo
8. Mrzljak Franjo
9. Popović-Snajder Helena
10. Petravić Mirko
11. Majcen Vjekoslav
12. Sokol Vlado
13. Habek Agata
14. Arhiva - ovdje.

Osniva se Zavičajni muzej Prigorja—Sesvete

U »SESVETSKIM NOVINA« kao i u raznim drugim publikacijama naglašavali smo često potrebu osnivanja muzeja u Sesvetama, kako ne bi dragocjeni tragovi naše etnografske i druge baštine propadali, bivali uništeni ili prodavani u inozemstvo.

Nakon arheoloških iskapanja u Glavnici Donjoj na »Fritiču« koje je donijelo velika iznenađenja i određeni fondus s područja arheologije pitanje otvaranja postaje još akutnije.

Rezultat nastojanja ljudi kojima je stalo da se kulturni ostaci bliže i dalje prošlosti prikupe i izlože na jednom mjestu je: RJESENJE O OSNIVANJU ZAVIČAJNOG MUZEJA PRIGORJE — SESVETE doneseno od strane Skupštine općine Sesvete na 36. zajedničkoj sjednici Vijeća udruženog rada, Vijeća Mjesnih zajednica i Društveno-političkog vijeća dana 28. srpnja 1977. godine.

Sjedište Muzeja bit će u Sesvetama u zgradi »KURIJAN« na Trgu M. Badela 5, a krug njegovih djelatnosti bit će prikupljanje, čuvanje, sređivanje, proučavanje i naučno obradivanje kao i izlaganje predmeta ekonomske, socijalne, političke, kulturne i umjetničke prošlosti Prigorja te publiciranje postignutih rezultata s tog područja.

Da bi Muzej mogao ispunjavati svoj zadatak bit će neophodna suradnja sa svim organizacijama udruženog rada, društveno-političkim organizacijama, mjesnim zajednicama, samoupravnim interesnim zajednicama, raznim kulturnim i naučnim institucijama.

Jedan od zadataka naveden u RJESENJU je organizacija i priprema povremenih tematskih izložbi u cilju upoznavanja građana s prošlošću Prigorja kao i s današnjim kulturnim djelovanjem u našoj sredini.

Jasno je da će Muzej morati održavati naučne i stručne veze sa srodnim institucijama u drugim općinama, republikama pa i u inozemstvu.

Za financiranje muzejske djelatnosti, koja će se za sad odvijati samo u prizemlju Kurije, sredstva će davati SIZ za kulturu općine Sesvete, a dio sredstava osigurat će se iz rezerve budžeta općine Sesvete, nepovratno.

Spomenutim RJESENJEM za predsjednika Savjeta Muzeja u osnivanju imenovan je STJEPAN BAKRAN, a za članove dipl. ing. ZDENKA KOS i AGATA HABEK. Za privremenog poslovnog organa (direktora) Muzeja u osnivanju imenovan je prof. VLADIMIR SOKOL, arheolog.

Kad budu završene pripremne radnje i uredene prostorije za rad, pristupit će se prikupljanju eksponata da se proširi postojeći skromni fondus Muzeja Prigorja. Kod toga će trebati pomoć svih: kako raznih organizacija tako i pojedinih građana koji posjeduju predmete ili dokumente interesantne za izložke da ih poklone Muzeju ili ponude na otkup.

Praksa je dokazala da su drugdje prilikom prikupljanja najviše pridonijela školska djeca pa se nadamo da će to biti slučaj i kod nas.

Muzej će imati odjel za razvoj radničkog pokreta i NOB-e, odjel arheoloških nalaza te etnografski odjel, sve što se odnosi na naš kraj.

Građane Sesveta kojima je stalo do naše kulturne baštine i razvoja naše povijesti sigurno će ova vijest obradovati.

Naše »SESVETSKE NOVINE« dobit će novu rubriku i donosit će sve vijesti oko osnivanja Muzeja da građanstvo bude upoznato sa razvojem i stanjem oko otvaranja toliko preželjivanog Muzeja.

Računa se na veliku pomoć građana koju će pružiti ukazivanjem na ostavštinu, darovanjem izložaka kao i iznošenje priča koje se odnose na prošlost kako bi se iz toga izveli eventualni zaključci i evidentirala predaja koja vrlo često zna biti dragocjen putokaz za istraživanja.

Marta SMILJANIĆ

Početak sedamdesetih godina prošlog stoljeća radnici Turističkog saveza općine Sesvete, predsjednik Stjepan Bakran i tajnica Marta Smiljanić, imali su ideju o osnivanju zavičajnog muzeja u Sesvetama. Godine 1975. u Sesvetama se pojavio arheolog Vladimir Sokol s informacijama o arheološkim nalazima u Glavnici Donjoj i drugim lokalitetima u Prigorju. Ubrzo su pokrenuta prva istraživanja, a i konkretne akcije oko osnivanja Muzeja. Skupština općine Sesvete osnovala je 18. studenoga 1976. godine Inicijativni odbor za osnivanje Zavičajnog muzeja općine Sesvete i gospodin Bakran izabran je za predsjednika Odbora, a poslije i za predsjednika Savjeta muzeja u osnivanju. Danas, četrdeset godina poslije, gospodin Bakran skromno sve zasluge za osnivanje Muzeja pripisuje Vladimiru Sokolu iako je i sam u tome imao važnu ulogu.

... Odlukom
Skupštine Općine
Sesvete od 28.
srpnja 1977. godine
počeo je rad
Muzeja Prigorja u
Sesvetama...

Ove godine navršava se 40 godina postojanja Muzeja Prigorja u Sesvetama. Odlukom Skupštine Općine Sesvete od 28. srpnja 1977. godine počeo je rad Muzeja Prigorja u Sesvetama, a Rješenjem Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture iz 1977. godine počeo je neprekidan niz znanstveno-istraživačkih aktivnosti.

Rad na istraživanju pojedinih lokaliteta i pripreme za osnivanje Muzeja Prigorje počeo je 1975. godine.

Valja reći kako je došlo do ideje o formiranju – osnivanju Muzeja Prigorja u Sesvetama. Za taj čin zasluga pripada mladom arheologu Vladimiru Sokolu. On se, naime, na odsluženju vojnog roka upoznao s jednim mladićem – vojnikom iz Sesveta – koji je, saznajući za stručno obrazovanje Vladimira Sokola, iznio niz informacija o pronalaženju (pri obrađivanju zemlje) raznih predmeta u svom kraju.

Njihovo prijateljstvo nastavilo se i nakon odsluženja vojnog roka pa je mladi arheolog posjetio svog prijatelja, koji ga je u tim posjetima vodio na razgledanje tih lokaliteta.

Pregledom pojedinih lokacija i u razgovorima sa stanovnicima tog područja shvatio je da te lokacije valja arheološkim iskapanjima stručno istražiti.

On, kao privatna osoba, nema pravo na takav posao, nego ga mora obaviti odgovarajuća stručna organizacija sa svojim stručnjacima, a to je Muzej.

Stoga se trebalo opredijeliti da li da se takav rad obavi s nekim postojećim muzejom u Zagrebu ili da se u Sesvetama oformi muzej koji bi obavio potrebna istraživanja na području naše općine.

Mladi arheolog opredijelio se za drugu varijantu – za formiranje muzeja u Sesvetama – kako bi predmeti nađeni u iskapanjima i istraživanjima ostali u Sesvetama.

Za tu ideju trebao je potporu pojedinaca i Općine Sesvete pa je počeo obilaziti pojedine općinske službenike i nadležne pojedince – od referenta za kulturu i obrazovanje gospodina Željka Šagovca, pa do Zavoda za urbanizam i Turistički savez općine Sesvete. Iznio im je svoj prijedlog i molbu za potporu ideji o osnivanju Muzeja Prigorja. Tu je ideju potom iznio i tadašnjem predsjedniku Skupštine općine Sesvete gospodinu Marijanu Kosu, koji je nakon iznesenih informacija prihvatio prijedlog mladog arheologa te je na sljedećoj sjednici Skupštine općine Sesvete donesena odluka o formiranju Odbora za osnivanje Muzeja Prigorja.

U to vrijeme počela je obnova sesvetske Kurije i donesena je odluka da se – po završetku sanacije i potrebnog uređenja – cijeli prvi kat Kurije i tavanske prostorije dodijele Muzeju Prigorja za njegov stalni postav muzejskih sadržaja i – stalnu djelatnost.

Sljedećih godina provodila su se mnoga istraživanja (D. Glavnica, Kuzelin, Dumovec i druga). Skupljali su se razni predmeti za muzejski postav – narodne nošnje, razni alati i predmeti, važni u radu i životu stanovništva ovoga kraja.

Postojanje Muzeja Prigorja i rezultati njegova rada potvrdili su – i potvrđuju – opravdanost formiranja muzeja.

Sada umirovljenom arheologu Vladimiru Sokolu i dugogodišnjem direktoru Muzeja Prigorja u Sesvetama iskrene čestitke i velika hvala za obavljeni rad.

Gospodin Ivan Barbarić obavljao je dužnost predsjednika Skupštine općine Sesvete u vrijeme dok je Muzej Prigorja još bio u počecima i bez vlastitog prostora. Sa svoje pozicije poduzeo je napore kako bi se obnovila sesvetska Kurija i Muzej dobio zgradu koja mu je pri osnivanju namijenjena te se zajedno sa svojim službama i iselio iz nje.

... Renoviranjem
Kurije stvoreni su
uvjeti za uređenje
muzejskog
prostora...

Povijest osnivanja Muzeja Prigorja počinje s otkrićem važnoga arheološkog lokaliteta Kuzelin kod Donje Glavnice 1975. godine. Istraživanja nastavlja Muzej Prigorja pod stručnim vodstvom dr. Vladimira Sokola, dugogodišnjeg ravnatelja tog muzeja, koji je od početka u tom projektu. Tim istraživanjem došlo je do velikog stručnog otkrića arheoloških nalaza – keramike, kamenih sjekira, oružja, rimskoga brončanog novca i mnogih drugih nalaza. Istraživanja su se provodila i na području Moravča, Vugrovca i na drugim lokalitetima.

Iste godine Skupština Općine Sesvete podržava elaborat o arheološkim lokalitetima na području općine te daje inicijativu za osnivanje zavičajnog muzeja. Muzej je osnovan 1977. godine i registriran kao samostalna institucija, ali nije još imao primjeren prostor za rad i razvojno djelovanje. Da bi se ta ideja mogla ostvariti, trebalo je renovirati kasnobaroknu sesvetsku Kuriju, koju su osnovali kantonici zagrebačkog Kaptola 1784. godine.

Kurija je nekad služila za smještaj kaptolskih službenika na imanju i kao postaja dilihansa s konjušnicom u dvorištu Kurije. Na istočnome i zapadnome sjevernom dijelu Kurije nalaze se dva široka portala, kroz koja su prolazile kočije s konjima smještenima u dvorištu, koje su putovale na relaciji Beč – Zagreb i obratno. Postoji legenda da je u Kuriji odsjela i carica Marija Terezija. U Kuriji bila je nekada i općina Sesvete dok se nije izgradila nova zgrada općine istočno od Kurije. Nakon preseljenja općinskih službi u novu zgradu, u Kuriji su bile smještene političke organizacije, Knjižnica Sesvete, turistička zajednica i nekoliko stanara.

U tijeku 1980. godine, dok sam obavljao dužnost predsjednika Skupštine Općine Sesvete te u isto vrijeme bio i ravnatelj Povijesnog muzeja Hrvatske u Zagrebu, ozbiljno smo počeli dogovore

kako renovirati Kuriju i staviti je u funkciju muzeja. U to vrijeme postojala je zakonska zabrana investiranja u neprivredne djelatnosti. Brz razvoj Sesveta uvjetovao je proširenje poslovnog prostora općine za sve službe te smo tada iskoristili mogućnost uređenja Kurije i preseljenje predsjednika općine i njegove službe. Počelo je restauriranje i tom prilikom je tu uređena i vjenčalonica, koju Sesvete dotad nisu imale. Renoviranjem Kurije stvoreni su uvjeti za uređenje muzejskog prostora i prostora za druge djelatnosti na prvom katu. Nakon proširenja muzejskih zbirki i aktivnosti muzeja gotovo cijela zgrada koristi se za Muzej Prigorja, koji ima doista veliku razvojnu perspektivu s obzirom na bogatstvo kulturne baštine Prigorja, koja je na ovom području brižno čuvana i važan je materijal za popunjavanje fundusa Muzeja.

Kao ravnatelj Hrvatskoga povijesnog muzeja 80-ih godina prošlog stoljeća pažljivo sam pratio rad i razvoj Muzeja Prigorja, jer sam emotivno vezan za ovaj kraj, u kojem živim od davne 1947. godine. Posebno izražavam udivljenje i priznanje na stručnosti i entuzijazmu zaposlenicima Muzeja, želeći im da i dalje nastave rad na očuvanju kulturne baštine i velike tradicije Prigorja.

Nije naodmet napomenuti da na ovom području postoji veliki broj KUD-ova, isto tako vatrogasnih društava i limenih glazbi, a tambura kao instrument bila je posebno cijenjena u Kašini. Osamdesetih godina prošlog stoljeća u Sesvetama je održana velika smotra folklorja zagrebačkog prstena i šire, kada je prikazano bogatstvo narodnih nošnji i običaja. Godine 1982. osnovana je i akcija „Kaj su jeli naši stari“ u Prepuštovcu, prezentirana i na Zagrebačkom velesajmu. Velika narodna i kulturna baština sačuvana je i u prigorskim kućama pa Muzeju nije problem doći do iskonskih vrijednosti ovoga kraja i prikazati ih kao zaseban ili stalni postav.

Još jedanput čestitke i priznanje zaposlenicima Muzeja, koji su uspjeli prikupiti, stručno obraditi i prezentirati bogatu baštinu prigorskoga kraja, koja je tako bogata da će još mnogo godina muzealci imati posla oko nalaženja i obrađivanja građe.

O SKUPLJANJU

Muzej Prigorja, kao i svi muzeji, neovisno o veličini i starosti, do građe za svoj fundus dolazi darivanjem, otkupom i istraživanjem. Muzej Prigorja muzej je zavičajnog tipa, što znači da čuva ponajprije građu sesvetskog Prigorja, ali nisu isključena ni šira granična područja. Fundus Muzeja Prigorja čine četiri zbirke: arheološka, etnografska, povijesna i likovna.

Specifičnost je rada arheologa istraživanje terena koje dovodi do prepoznavanja arheoloških lokaliteta i njihovog istraživanja metodom iskopavanja i drugim metodama. Predmeti iskopani na području Sesvetskog prigorja nalaze se u Arheološkoj zbirci. Muzeju su vrlo dragocjene i informacije Prigoraca o toponimima i slučajnim nalazima pri obrađivanju zemljišta koji upozoravaju na neiskopane starine. Artefakti, koje su stanovnici Sesvetskog prigorja pronalazili na svojim poljima i vrtovima, kao i oni pronađeni u rijeci Savi, bili su darovani ili otkupljeni za Arheološku zbirku.

Etnolog istražuje područje Sesvetskog prigorja razgovarajući s njegovim stanovnicima u njihovim domovima širom Sesvetskog prigorja. Tako upoznaje sve oblike života daleke i bliže prošlosti. Istraživanje nije ograničeno samo na ruralno stanovništvo, nego uključuje i ostale društvene slojeve. Rad etnologa na terenu često bi potaknuo ljude da razne predmete odmah daruju Muzeju ili da ih, zaboravljene, potraže po cijelom domaćinstvu i ponude Muzeju na otkup.

Povjesničar na području Muzeja Prigorja traga za predmetima, ponajprije dokumentima iz kojih crpi povijesne podatke, ali su dobrodošla i usmena kazivanja. Za povijesno je istraživanje važna i građa u drugim institucijama, odnosno arhivima. Predmeti za Povijesnu zbirku prikupljaju se darivanjem, otkupom i terenskim istraživanjem.

U godinama djelovanja muzejske galerije, „Galerije Kurija“, ustalila se praksa da umjetnici po završetku svojih samostalnih izložbi daruju Muzeju za Likovnu zbirku po jedno svoje djelo (sliku, grafiku, ilustraciju, fotografiju, skulpturu, kolaž). Izložbenom se politikom potiče likovna aktivnost umjetnika na području Sesvetskog prigorja, ali je galerija otvorena i umjetnicima izvan tog područja. Stoga su u Likovnoj zbirci podjednako zastupljena djela jednih i drugih.

Osnivači Muzeja Prigorja zamislili su ga kao zavičajni muzej s tri zbirke: Arheološkom, Etnografskom i Zbirkom NOB-a, a s vremenom bi se prema potrebi osnovala i Prirodoslovna zbirka. Neposredno po osnutku Muzeja, Muzejski je savjet preko *Sesvetskih novina* pozivao Prigorce da „poklone, daruju ili ustupe sve one predmete za koje misle da bi svojim porijeklom, starinom ili na bilo koji drugi način bili povezani s prošlošću i načinom života Prigorja i njegovih stanovnika“. Prigorcima su pozivani i da daruju dokumente za zbirku NOB-a te knjige za muzejsku knjižnicu. Sva prikupljena građa o NOB-u te ostala povijesna građa bile su začetak Povijesne zbirke.

U *Sesvetskim novinama* objavljivala su se imena darovatelja i vijesti o tome da prikupljanje teče vrlo uspješno. Moglo se saznati i da su članica Savjeta Muzeja Jagica Habek i direktor Vladimir Sokol obilazili sela i prikupljali predmete. Direktor Sokol predstavio je preko novina posebno vrijedne darove Franje Herjavića iz Popovca, naime, dvije isprave zagrebačkoga Kaptola iz sredine 18. i početka 19. stoljeća pisane latinskim jezikom i kroniku Vugrovca, koju je napisao njegov djed, a vrijedan je zapis očevica burne vugrovečke prošlosti.

Predmeti koji su darovani, otkupljeni ili iskopani imaju svoje priče. U njima se isprepleću podaci o tome kako je i gdje predmet nađen, kako je dospio u muzej, tko mu je bio vlasnik, kako je proizveden itd. Slijedi nekoliko primjera koji bi trebali dati naslutiti kakve zanimljive priče pričaju naše zbirke.

Događalo se da su u Muzej dolazili radnici koji u okolici Sesveta uz rijeku Savu vade šljunak. Jednom je jaružalo zahvatilo stražnji dio kacige, koji je štittio vrat i zgužvalo ga kao da je od papira. Drugi put je u iskopu netko pronašao željezni vršak koplja, pa golemi drveni čamac itd. Odmah se vidjelo da su ti predmeti vrlo stari. Ako je to bilo nešto malih dimenzija, obično se donijelo u Muzej. Ako je bilo preveliko, obavijestilo se Muzej i Muzej je organizirao vađenje, pohranjivanje i daljnje potrebne postupke. Nalaznicima nije bilo do naknade, nego su bili zadovoljni što su pronašli nešto vrijedno što će se čuvati u Muzeju. I nakon više godina nalaznici dolaze obići svoj nalaz.

U navedenim su slučajevima pronađeni pojedinačni predmeti. Pojedinačni predmet može biti neizmerno važan, npr. kao karika koja je nedostajala pa njezin pronalazak povezuje pojedinačne krhotine ili podatke. Izvanredno vrijedna pak može biti i skupina predmeta. Dipl. ing. Zlatko Pepelnjak iz Glavnice Donje kupio je 1995. godine u Šašinovcu imanje obitelji Kos kako bi podigao suvremeni industrijski pogon. Zatekao je staru kuću potpuno opremljenu kao za života nekadašnjih vlasnika, pokojnih Teodora i Ružice Kos. Cjelokupni pokretni inventar kuće, pravu vremensku kapsulu međuratnog Šašinovca, darovao je Muzeju. Mogli smo upoznati članove obitelji od rane do kasne dobi zahvaljujući fotografijama – obiteljskim portretima. Sačuvalo se pokućstvo *hiže*, prostorije zajedničkoga obiteljskog života i *komore*, spavaonice s komadima pokućstva punima odjeće koja se u njima držala. Među običnim posuđem zagorskih lončara našla se i vazica vrlo fine glazure, proizvod opekarske industrije Peška iz Soblinca. Vidimo da je obitelj izražavala svoje vjerske osjećaje svetim slikama – reprodukcijama na zidovima *hiže* i osobnim predmetima, svetim sličicama u molitveniku Ružice Kos.

Muzeju su u čuvanju uspomene na stare Sesvete itekako važni predmeti „običnih“, „malih“ ljudi, čiji je život ili posao urastao u tkivo života urbanog središta Sesveta. Jedan je takav čovjek Dragutin Jazbec, koji je došao u Sesvete i kao mesar se zaposlio u me-

snoj industriji K. Rabus i sin, poslije Sljeme. S vremenom je otvorio vlastitu mesnicu i gostionicu Kod Jazbeca. Danas se u toj kući u Ninskoj ulici nalazi ugostiteljski obrt Korner. U srednjoj i kasnijoj dobi Jazbecova je impozantna korpulentna figura postala ikonom predratnih Sesveta. Zaposlenici opekarske tvornice Peška u Soblincu izradili su 1941. godine unikatni kalup i izlili njegovu figuru s gostioničarskom pregačom kako se češe po glavi držeći u naručju bebicu, svoju unuku Nadu. Kada je ta obiteljska uspomena nasljeđivanjem došla do unuke Nade, ona ju je darovala Muzeju.

Kada se profesor hrvatskoga i njemačkog jezika i književnosti Mirko Petravić (1924. – 1991.) godine 1953. zaposlio u Osnovnoj školi u Sesvetama, škola se još nalazila u staroj zgradi u današnjoj Bje-lovarskoj ulici. Prof. Petravić je, kao i učitelji nekada, stanovao u stanu u sklopu školske zgrade. Na tavanu je našao dva kartonska omota s arhivskom građom društva Hrvatski sokol Sesvete. To su bili dokumenti, tiskani materijali i fotografije. Premda arhiva nije potpuna, može se pratiti djelovanje udruženja od osnutka 1924. godine, sportske aktivnosti, društvena i politička zbivanja u Sesvetama za vrijeme Kraljevine SHS do zabrane udruženja 1929. godine. Kada je arhiva darovana Muzeju, postala je najbrojnijom skupinom predmeta Povijesne zbirke (227 komada). Ove je godine kći prof. Petravića, Đurđa, darovala Muzeju 41 broj Sesvetskih novina (1970. – 1973.) te profesorovu bogatu rukopisnu ostavštinu. Njegov je hobi i prava strast bila povijest Sesveta i Sesvetskog prigorja pa je prikupljao podatke o sakralnim građevinama, počecima školstva, radu kulturnih ustanova itd.

Ostavština Sesvećanke gospođe Ljudmile (Milice) Šemper, koju su 2011. godine Muzeju darovale njezine kćeri, sadržava raznovrsnu građu, koja ima, dakako, ženski pečat. To su predmeti iz vremena djetinjstva i školovanja, osobni predmeti mlade djevojke, zaručnice, supruge i majke te naposljetku uspomene udovice. Među uspomenama su se našle mnogobrojne fotografije, koje je snimio brat gospođe Ljudmile, Ivo Kirin (1911. – 1956.), prvi kvalificirani sesvetski fotograf. Privatne fotografije iz života obitelji, vedute starih dijelova Sesveta i svega što se novo gradilo, razni javni događaji te fotografije za koje su ga Sesvećani angažirali prerasle su u slikovnu kroniku sesvetskog života velike dokumentarne vrijednosti. Muzej je stekao uvid u tu fotografsku ostavštinu zahvaljujući i drugom ogranku obitelji, nećakinji Ive Kirina gospođi Biserki Ropac.

Nakon prerane smrti Ive Kirina jedan je dio njegove ostavštine dugo ostao nepoznat. To je bilo 137 negativa (67 staklenih i 70 na filmu) zaboravljenih na tavanu obiteljske kuće, Gostionice Kirin u Varaždinskoj 2. Našao ih je zet gospođe Ropac, gospodin Branko Turajlić, policijski inspektor u mirovini. Zahvaljujući njegovu znatiželjnome kolekcionarskom duhu sačuvan je ovaj najraniji i najvažniji slikovni dokument sesvetske povijesti. Gospodin Turajlić je negative, koji su digitalizirani, a zatim zbog starosti i oštećenja digitalno restaurirani, stavio na raspolaganje Muzeju za istraživanje i

objavljivanje. Oni su u digitalnom obliku pohranjeni u odjelu Dokumentacije. Dosadašnji se primjeri odnose na darovane predmete. Po zanimljivosti su ravni otkupljenima.

Anu Loinu, udovicu iz Kašine, upoznali smo prije dvadesetak godina, kada je u Muzej stigla poruka da bi ona željela prodati stare stvari iz vremena svojih roditelja i svoje mladosti. Jedna od ponuđenih stvari bila je kočija, fino i luksuzno prijevozno sredstvo, koje je rijetko služilo za svakodnevnu upotrebu, a obvezatno za svečane prigode. Riječ je o šlavuneru iz međuratnog razdoblja prošlog stoljeća. Zanimljiva je osoba njegov pokojni vlasnik, Stjepan Loina iz Krapinskih Toplica. Ni sam nije bio siromašan i još se oženio lijepom i bogatom Anom, kćeri jedinicom iz obitelji Podgorski i *priozenio* se u njezinu obitelj. Spretno je upravljao velikim zemljišnim posjedom i unapređivao ga kada je odlučio dati izraditi šlavuner. Šlavuner je trebao zadovoljiti njegove visoke zahtjeve pa je izradu pojedinih dijelova naručivao kod raznih obrtnika. Jedan od detalja po kojima se njegov šlavuner razlikovao od drugih, bila su mekana tapecirana sjedišta. Stjepan i Ana, kao bogati ljudi, bili su poželjni kumovi: pričesni, krizmani i vjenčani. Oni su rado kumovali jer su kumovi svakom čovjeku najpoštovanije osobe poslije roditelja i kumstvo donosi ugled u zajednici. U šlavuneru su se iz Kašine mnogo puta s kumčetom i kumčetovim roditeljima vozili na *firmanje* u katedralu u Zagreb. Mnogo su se puta vozili s mladencima. Konje, šlavuner i sebe kao kočijaša Stjepan Loina je sa zadovoljstvom stavljao na raspolaganje rodbini i susjedima za obiteljske svečanosti. Kako je vrijeme zaprežnih vozila prolazilo, šlavunere su zamijenili automobili. Ovaj je desetljećima stajao u sjeniku i propadao. Otkupljen je 1999. godine i restauriran. Ponosni smo što ga čuvamo jer su šlavuneri u hrvatskim muzejskim zbirkama rijetkost.

Otkupljeni nam predmeti u jednom slučaju vrlo dobro predstavljaju obitelj. Skupina od 700 dokumenata, 600 fotografija, 80 razglednica i 30 dopisnica omogućuje nam da upoznamo obitelj Peška, koja je živjela u Soblincu, selu blizu Sesveta. Prvi se svojom poduzetnošću istakao Dragutin – Karlek – koji se 1931. godine na javnom natječaju natjecao za posao rušenja Zakladne bolnice na Jelačićevom trgu u Zagrebu. Njegova je ponuda bila najpovoljnija, ali je izazivala najveće čuđenje. Naime, nije bio problem rušenje, nego se on obvezao da će cijelu površinu odmah očistiti od građevnog materijala. Izveo je to tako da je, istodobno s rušenjem, cigle, grede, kamen i sve što je bilo upotrebljivo – na licu mjesta povoljno prodavao. Sve je prodao i jako dobro zaradio. Posao je završio golemom gozbom za radnike i građane. Obitelj je u Soblincu podigla tvornicu opekarskih proizvoda. Posjedovala je kvalitetne vinograde i voćnjake, koji su davali sirovine za proizvodnju likera i vina, te su uz nju razvili i bačvarsku proizvodnju. Članovi obitelji Peška u okolici se do danas pamte kao vrlo društveni i glazbeno nadareni ljudi, koji su priređivali glazbene priredbe u cijeloj okolici Sesveta, od plesova s pozvanim gostima do spontanih okupljanja s plesom i pjesmom. Obitelj Peška bila je pokrovitelj i donator

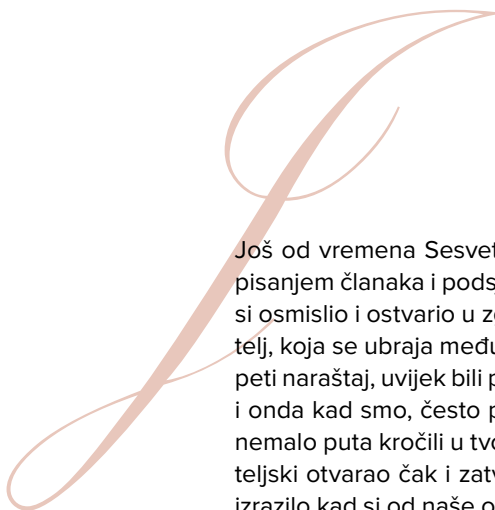
mnogobrojnih društava. Nacionalizacija ih je materijalno uništila i danas je živo samo nekoliko potomaka te obitelji.

A sada jedna dramatična. To je priča o otkupljenome maču, dugačku 103 cm, koji je navodno nađen pri vađenju pijeska iz korita rijeke Save kod Jasenovca. Prije nego što je dospio u Muzej Prigorja, nalazio se u više privatnih zbirki u Novoj Gradišci i Zagrebu. Na njemu se prepoznaje znak Jeruzalemskoga kraljevstva (12. – 13. st.), što potvrđuje da su se njime koristili templari. Čini se da je taj mač zajedno s još drugih desetak dospio na dno korita Save u bitci na riječnom prijelazu 1241. godine, kada se slaba vojska slavonskih plemića i templara bezuspješno suprotstavila Tatarima. Mač je samo primjer koji upozorava na ulogu templara, koji su u našem susjedstvu, Dugom Selu i Brckovljanima imali svoje posjede.

Jagoda Vondraček Mesar

Biserka Glavaš
rođ. Stibilj
Suzana i Sanda
Glavaš
David Glavaš
Weinberger

Bogata poduzetnička obitelj Weinberger bila je na početku 20. stoljeća, sve do Drugoga svjetskog rata, kada je, kao i mnoge židovske obitelji, doživjela stradanja, među glavnim nositeljima gospodarskoga, ali i društvenoga i kulturnog života u Sesvetama. Njihova kuća na raskrižju glavnih prometnica dio je povijesnog središta Sesveta. Obiteljska ostavština koju čuvaju njihovi potomci sadrži vrijednu povijesnu građu, a jedna manja cjelina čuva se i u Povijesnoj zbirci Muzeja Prigorja.

... Žurno smo u obiteljskom arhivu tražili fotografije svojih predaka...

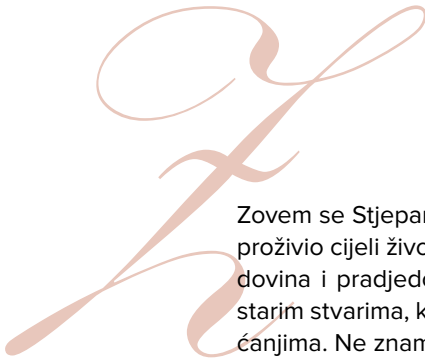
Još od vremena Sesvetskih novina traje naša suradnja s tobom, pisanjem članaka i podsjećanjem na razne izložbe i događaje koje si osmislio i ostvario u zgradi stare Kurije. I osobno smo, i kao obitelj, koja se ubraja među starosjedioce Sesveta, sad već stasale u peti naraštaj, uvijek bili privrženi našoj maloj sredini i zajednici, čak i onda kad smo, često putujući svijetom i boraveći u inozemstvu, nemalo puta kročili u tvoje prostore za koje si nam srdačno i prijateljski otvarao čak i zatvorena vrata. Sve se to najbolje odrazilo i izrazilo kad si od naše obitelji, kao jedinih još rezidencijalnih potomaka jedine židovske sesvetske obitelji Graf-Weinberger, zatražio suradnju vezanu za dokumentacijsku građu koja ti je bila potrebna i dragocjena za pripremu izložbe *Sesvete i Sesvetsko prigorje u Prvom svjetskom ratu*. Žurno smo u obiteljskom arhivu tražili fotografije svojih predaka i predali ti na posudbu Mosingerovu fotografiju Paula Weinbergera u uniformi austrijskog časnika, kao i neke dopisnice i pisma iz tog vremena, te time budili mile i nemile uspomene i sjećanja na mnogobrojne članove naše obitelji, od kojih su mnogi, posve nedužni, stradali poslije kao žrtve holokausta. Time si pokazao kako tvoj sadržaj nije samo „stvar prošlosti“, nego zapravo „stvar sadašnjosti i budućnosti“ te si tako i sebe postavio na ugledni položaj neke vrste dostojnog promicatelja očuvanja sesvetske kulturne i druge baštine za dobrobit budućih naraštaja. S te ti strane odajemo veliko priznanje. Istina je, dugo si šutio o mnogim stvarima i, osim područja Kuzelina, kao da i nije bilo do nekog doba drugih prostora za istraživanja. Svjesni smo i drago nam je što si dosta pažnje u određenom trenutku posvetio našim precima, obitelji Graf-Weinberger, o kojoj čuvaš dragocjenu povijesnu trgovačko-poslovnu građu, a koja ti je zaslugom nekoga dobrog namjernika svojedobno predana. Stoga se i nadamo da će

se o toj poduzetničkoj obitelji, među značajnijima na širem području Zagreba, jednom moći i napraviti monografska izložba. Podsjećamo da je prva pekara u Sesvetama bila vlasništvo Lea i Ruže Graf, ubijenih u Jasenovcu, da je prva trgovina i gostionica u Sesvetama bila vlasništvo Hermine i Gustava Weinbergera, te da je u nju redovito zalazio pjesnik Dragutin Domjanić, a nerijetko navraćao i Stjepan Radić, da je prva visokoobrazovana osoba u Sesvetama bila praška i bečka studentica medicine, ortoped dr. Draga Weinberger (ubijena u 42. godini života u Jasenovcu), da su prvu veliku gospodsku kuću u centru Sesveta Weinbergeri podigli 1909. godine te da je u njoj između dva rata bila i prva sesvetska ljekarna, da je prvu nakladu sesvetskih dopisnica svojim sredstvima tiskao Gustav Weinberger, i još mnogo čega drugoga. Iskreno nam je drago također da i nama svim drugim znanim i neznanim mještanima pridaješ dužnu pažnju i značaj. Čak toliko veliku da se o tome eto već objavljuju i zapisi s pojedinačnim mišljenjima o tvojoj djelatnosti, koji ulaze u knjigu! Želimo ti stoga, dragi naš Muzeju Prigorja, da u nastupajućim vremenima, s još više predanosti i zanosa, osvijetliš neka propuštena ili premalo proučavana područja svojih istraživanja. Unatoč svemu, sasvim lijepo ustoličen u strogom centru Sesveta, možeš se doista podičiti svojim starim i novim djelatnicima i njihovim istraživačkim radom kroz desetljeća.

Gospodin Stjepan Bukal iz Belovara zadužio je Muzej Prigorja ne samo donacijom 80 predmeta nego i mnogobrojnim kazivanjima kojima je pomogao u istraživanju i prikupljanju podataka o lokalnoj povijesti i tradicijskom načinu života. Iako već u poznim godinama i lošeg zdravlja, ponovo se odazvao na naš poziv, a ovaj put zabilježili smo priču o njemu samom i o razlozima koji su ga motivirali za suradnju s Muzejom.

Zovem se Stjepan Bukal, rođen sam u Belovaru i u Belovaru sam proživio cijeli život. O sebi mogu reći da mi je oduvijek ljubav djeđovina i pradjedovina. U staroj roditeljskoj kući okružio sam se starim stvarima, kako bih živio među uspomenama i sa svojim sjećanjima. Ne znam što je to u meni da sam odmalena čuvao stvari i od prabake, Jelene Grgat, koja je rođena oko 1840. godine pa od bake i od mame i tate. Čuvao sam i pronalazio stvari i koje su oni bacali. Još mi je na tavanu jedna škrinja. Uživao sam u tome i razmišljao kako su se te stvari koristile. Uljanica! Lampaši sa svijećom!

... U staroj roditeljskoj kući okružio sam se starim stvarima, kako bih živio među uspomenama i sa svojim sjećanjima...

Jako me zanimala ta prošlost i način života. Kao dječčić sam s velikim interesom gledao svoje starije kako rade, ali su oni i mene uključili pa sam i ja radio. Tu smo bili baka, mama i tata, moja sestra i ja. Bilo mi je i zabavno i mukotrpno potapati konoplju u potok. Poslije se konoplja stupala. I ja sam stupao, a to je naporno. U mojoj se kući tkalo od jeseni, od 11. mjeseca. Bila je pripremljena velika količina pređe. Pripremala se osnova. Te stvari su me vezale za djetinjstvo. Mama i baka su radile, ja sam pomagao i moja sestra, koja se udala kada sam imao devet godina. Dvije zime se za nju pripremalo rubje. Iz te sam ljubavi mnogo stvari donio u novu kuću u nadi da će se moje dvije kćeri pa i njihova djeca zainteresirati.

Vlado Beštak radio je na općini, a znao je da imamo mnogo starih stvari pa je predložio da me poveže s muzejom. Moj razlog da se povežem s Muzejom Prigorja bila je svijest da će moje drage uspomene koje me vežu s ranijim generacijama biti bačene. Jer, život je jako promjenjiv i te stvari više nikoga ne zanimaju. Osobe iz muzeja pokazale su interes za dokumente još iz vremena mog pradjeda. Laknulo mi je što će ti dokumenti biti sačuvani.

Doškolovao sam se i sve više čitao. Oduvijek sam volio čitati o povijesti, još kao dječak. Bio sam privržen povijesti Hrvata, kršćanstva, židovstva i Indijanaca, jer su došli prvi filmovi. Volio sam proučavati različite vjere i pronalaziti pojedince koji su bili veliki i požrtvovni za svoj narod, koji su mučenički stradali. Ne zanima me religija, ali vjera je davala red. Ići u Mariju Bistricu za mene je bio doživljaj, ne vjerski. Gledao sam sa strahopoštovanjem crteže iscjeljenih ljudi.

Došla mi je misao da postoje ljudi koji su život posvetili istraživanju povijesti i različitih naroda i kultura. Počeo sam razmišljati kad smo se upoznali da je jako vrijedno što osoba ili institucija zapisuje način života, proučava predmete. Zaključio sam da je važno da se predmeti nađu u muzeju. Sam sam sebi rekao da bi bilo dobro dati muzeju stvari da ih čuva, a da ćemo i ja i moja obitelj kroz njih živjeti. Želio sam da stvari dođu u ruke koje će ih čuvati. Osobito su mi drage sve stvari vezane za moju majku i njezin ne baš sretan život. Zahvalan sam za ljubav koju mi je pružala. Želio sam pokloniti stvari, a poslije sam saznao da se muzeju može i prodati pa sam nešto i prodao. Imam i stvari koje čuvam i želja mi je da kćerka to čuva za svoju kćer i sina i priča im o njima ili da ih daruje muzeju. To je nešto odjeće, alata, predmeta iz domaćinstva.

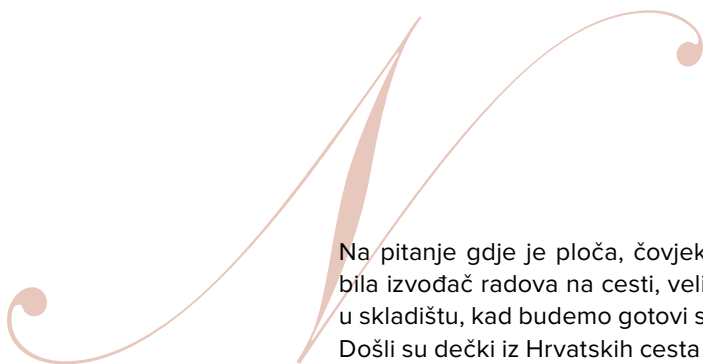
Sam sam otkrivao običaje ovoga kraja jer sam svirao harmoniku na svadbama i mnogočemu sam se čudio. Katkad sam žalio što se mlada žena ne udaje iz ljubavi. Ta su moja sjećanja ušla u monografije Muzeja Prigorja. Jako mi je drago što se sačuvala izvorna riječ.

Na kraju, došao sam do zaključka da sam zadovoljan što sam takav i nadam se da će moj unuk Sven i unuka Žana nešto naslijediti od tih mojih osobina.

Sve svoje stare predmete čuvao sam jer sam u njima doživljavao život svoje majke, oca i djeda i dočarao si život pradjeda. Sve te predmete darovao sam muzeju u Sesvetama kako bi tamo našli utočište, bili uređeni i dobili svoj broj i naziv. Tamo im se dalje osigurao život i time su otrgnuti od zaborava i uništenja. Na izložbama su ti predmeti oživljeni i posjetiteljima su dočarali čime su se služili i kakav su život imali naši preci. Muzej u Sesvetama jedinstvena je ustanova na ovom području čije je osoblje s ljubavlju trčalo po selima da bi kao hrčci skupljali stare predmete, kao spasilačka ekipa, kako bi im omogućili život sljedećih sto godina. Isto tako osoblju muzeja može se zahvaliti na izdavanju monografija u kojima je opisan život naših predaka, stari obrti i putujući obrtnici, seosko dvorište, svatovski običaji...

Godine 1721. Hrvatski sabor je izgradio cestu od Kašine preko Laza Bistričkog do Marije Bistrice, a za vrijeme bana Ivana Mažuranića (1873. – 188.) sagrađena je nova cesta koja je djelomično pratila trasu ceste iz 18. st. Cesta koja i dan-danas nosi ime bana Ivana Mažuranića otvorena je 1879. godine, kada je postavljena i spomen-ploča. Mramorna ploča bila je pričvršćena na stijenu pokraj izvora oko 2 km sjeverno od Kašine. Za vrijeme građevinskih radova zbog rekonstrukcije dionice državne ceste D29 (Kašina – Marija Bistrica) ploča je uklonjena s originalnog položaja. Vijeće Mjesnog odbora Kašina donijelo je zaključak da se ploča smjesti u muzej, a s time se složilo i Vijeće gradske četvrti. Muzej Prigorja 2016. godine preuzeo je ploču na čuvanje i pohranu. Tadašnji Predsjednik Vijeća Mjesnog odbora Kašina, gospodin Ivan Puzak poduzeo je sve kako bi se spriječilo propadanje ploče, ali i obnovio spomen na gradnju povijesne ceste.

Na pitanje gdje je ploča, čovjek iz firme Osijek koteks, koja je bila izvođač radova na cesti, veli – mi smo to skinuli, kod nas je u skladištu, kad budemo gotovi s radovima trebalo bi ju maknuti. Došli su dečki iz Hrvatskih cesta i tako pričamo o ploči, kako bi s njom trebalo nešto napraviti i oni su rekli da su ta naša Mažuranićeva ploča i još jedna u Kumrovcu jedine dvije ostale u originalu.

... Uspjeli smo
spasiti ploču, ali
borba traje dalje...

Ploča je bila pričvršćena na stijenu kojoj su dio morali maknuti i kad su skinuli ploču, hvala Bogu, nisu ju oštetili. Mislio sam da bi ploču negdje trebalo pohraniti, a pohrana je najbolja u muzeju, jedino na taj način smo je mogli zaštititi. Krenuli smo u dogovor s Morenom da se to papirnato poprati, dopremili smo ju tu i to je cijela priča. Uspjeli smo spasiti ploču, ali borba traje dalje jer su u Gradskoj četvrti obećali da će financirati izradu replike i postavljanje na isto mjesto. Ploča je već prije bila restaurirana, to je organizirao Muzej, Mladen Nadu, s kojim smo tijesno surađivali. To je napravljeno na licu mjesta i ploča je samo počišćena.

Već prije sam ja i obitelj Podgorski iz Gornje Kašine povezao s muzejom, oni su imali jedan lajbek koji su valjda napali moljci na tavanu, pokušali smo da to muzej preuzme, ima tome dobrih dvadeset godina – ne znam kako je završilo. Trebali smo i zastavu HSS-a darovati muzeju, pokojni Mato je htio da je ja čuvam i dalje predam k vama, ali to se još nije realiziralo. Vjerujem da bi njegov

unuk zastavu drage volje dao u muzej. To bi bilo najpametnije, da se sačuva i da se to tu može vidjeti, koga interesira.

Kad je ploča skinuta, ljudi su pitali zašto se ne vraća natrag, ali to bi bilo teško jer su dvije trećine te stijene na kojoj je stajala bile srušene, to više nije ista situacija. Kad smo razmišljali kud ćemo s pločom, prvo je bila neka verzija da bi ju postavili kod izvora. Izvor smo izmjestili i uredili i ondje ima jedan blok na koji smo mislili staviti ploču i to osvijetliti. Ali zaključili smo da bi je netko mogao uništiti i onda smo odlučili – ne, ploča ide k vama, a replika ide na staro mjesto. Ja više nisam predsjednik Vijeća, ali i dalje osjećam obavezu da brinem o tome.

Otkriće rimske vile rustike u Glavnici Donjoj 1975. godine bilo je senzacija za lokalnu zajednicu, a definitivno je pridonijelo i osnivanju Muzeja Prigorja jer su arheološka istraživanja koja su uslijedila, rezultirala vrijednim nalazima. Za Stjepana Mladičeka, tada sedamnaestogodišnjaka, bio je to početak dugogodišnje suradnje s Muzejom. Nakon Glavnice postaje stalni član ekipe na Kuzelinu, a i danas sudjeluje u akcijama Muzeja kad je potrebna logistička pomoć. Osim toga, za Etnografsku zbirku darovao je 21 predmet iz svoje obiteljske ostavštine jer je smatrao da je starinama mjesto u Muzeju, gdje ih ljudi mogu vidjeti, a ne da propadaju kod njega na tavanu. Posjetili smo Štefa u Glavnici kako bismo zabilježili njegovu priču, a on nas je odveo na lokalitet Frtić, danas livadu na kojoj nije vidljivo ništa od rimske građevine koja se krije pod zemljom.

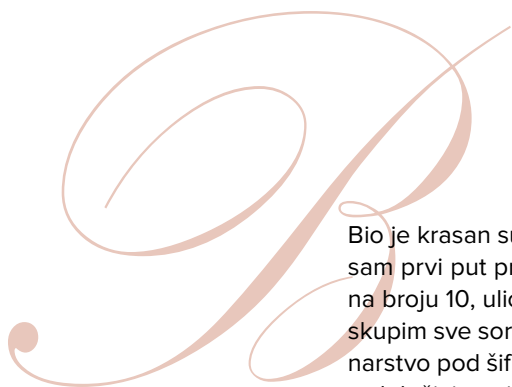
... Taj prvi novčić
mi je bio najdraži
nalaz jer smo se
iznenadili...

Nismo mi prije znali da je tu neki objekt, ali kad su ljudi orali, našli su se zidovi, u dužini jedno trideset metara pojavljivalo se kamene. I onda je došao profesor (Vladimir Sokol, nap. ur.), kopali smo probne sonde i tak je počelo. Bilo nas je osam ili devet, nas četiri smo bili mladi – Hasnek Josip, drugi Stjepan Mladiček, kum Čukec i ja, još su tu bili Ivan Frigan, jedan Nikola, Pepelnjak... Ja sam našao prvi novčić i Vlado je onda častio s buteljom dobrog vina, a drugi Stjepan Mladiček je našao prvi novčić na Kuzelinu. Keramiku prvo nisam kužil, ali kasnije sam naučil, Vlado je volio puno pričati o tome. Išao sam s njim i po drugim terenima, u Blagušu, pa negdje kod Popovca, u Dumovec isto, a na Kuzelinu sam bio od prvog do zadnjeg dana. Na Frtiću smo bili fizička radna snaga, ali mi je bilo zanimljivo, Vlado nam je objasnio – kad dođete do zida, pazite, pratite ga pažljivo i na taj način smo učili. Vlasnik zemlje se ništa nije bunio, kad smo završili, kad je sve bilo očišćeno i snimljeno, sve smo vratili u prvobitno stanje. Tam di je jedan čovjek imao kuruzu, čekali smo dok je pobral pa smo mogli nastaviti s iskopavanjem i nitko se nije ništa žalio. Ljudi su dolazili vidjeti kaj tu ima, pogotovo kad je bila cijela otkopana. Postoje tu i legende da je tu iznad vile rustike bila drvena crkva. Crkva je najvjerojatnije izgorila, nema ničega više, ali mi smo tu tražili groblje. Vlado je sondirao pet ili šest sondi metar puta metar i metar dubine, našli smo neko kamenje, ali ništa što bi asociiralo na groblje, rekao nam je – ako budete našli ploču... Tu je bila župa i veće selo, jedno od većih po-

slije Kašine, ali župa je poslije preseljena u Moravče. Po predaji su tu bile jako velike šume. Vilu rustiku nisu napravili sam tak, tu je uvijek bilo vode, Vrberje se to zove, tu je izvor i od tuda su dobivali vodu. Bilo je jako zanimljivo kad smo otkopali zidove; e, ali kad smo našli kanalčić s pločama, to smo jako pazili. Rimljani su imali centralno grijanje, a mi nemamo! Kamen za kanal je bio drugačiji, to su bile lijepo obrađene kamene ploče, a onaj u zidovima je bil bijeli mekani kamen kakav tu je. Kanal je bio srušen, ali smo ga pratili dosta dugo. Od nalaza je bilo novčića, keramike, kopče – fibule. Taj prvi novčić mi je bio najdraži nalaz jer smo se iznenadili i Vlado se začudio kad smo ga našli. Prosijavalo se na sito – bacali smo lopate, jedan je gledao i slučajno vidim, u prvom trenu sam mislio da je keramika ili kamen, onda je došao Vlado, malo je to oprao i bio je novčić, prvi nalaz. Nisam ja još tad znao ništa o arheologiji da bi me fasciniralo baš toliko, ali sâm zid kad smo otkopali, to je jako lijepo bilo vidjeti, vidi se da je kuća. E, sad, svaki nalaz – te fibule, kopče koje je on našao, za mene su to bili komadi željeza, drota, žice, a Vlado je odmah znao po tom kako je zavinuto i ukrašeno otkud je to. Meni su zidovi bili zanimljivi. I bilo je dobro društvo, tamo smo uživali. Ljudi su nam dolazili, iz Glavnice, Blaguše od svud okolo, došli su gledati, čak su nam i piće znali donijeti – sokove, ne vino, rakiju. Bio je to pojam u ono vrijeme, niš se nije događalo, odjednom to otkopano. A nama je dobro došlo, dečki mladi, za zabave nemaš novaca, tam polako lijepo radiš – kad je takav posao. Zapneš kad je trebalo sijati ili do zida doći, a kad se nešto pojavi, onda – četkica, malo strugalica, polako.

Dumovečki lug jedan je od četiri arheološka lokaliteta na području Sesveta, uz Kuzelin, Gradišće i Kamenicu, koji su zaštićeni kao kulturno dobro Republike Hrvatske. To nalazište rimsko-dobnih grobnih humaka – tumula – istraživano je od 1977. do 1979. godine, a pronađeni predmeti nalaze se u Arheološkoj zbirci Muzeja. Tumule je otkrio i upozorio na njih stanovnik Dumovca, uzgajivač ruža i pjesnik Josip Rogin.

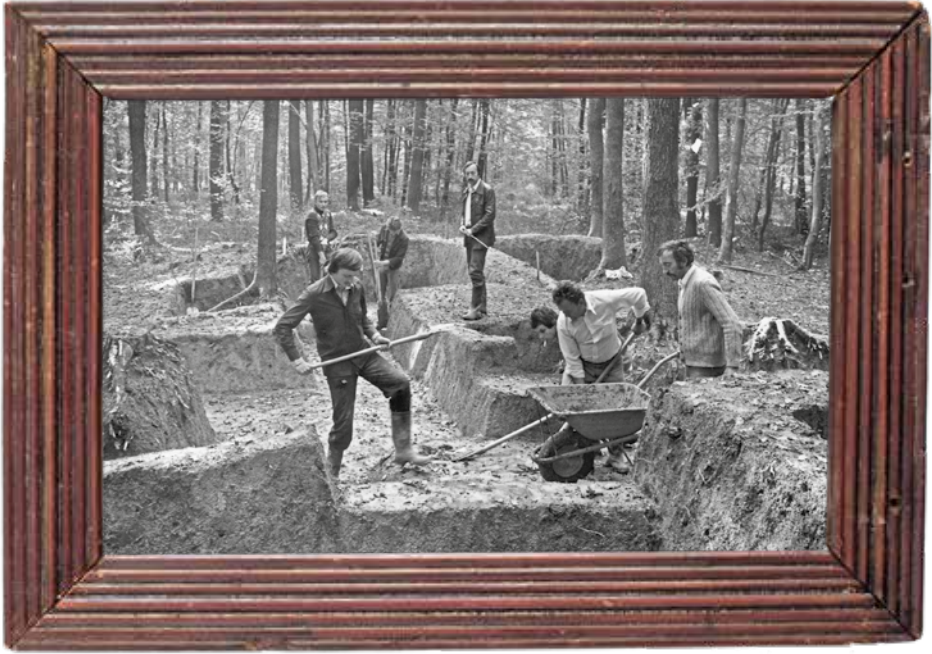

...zlato koje
otkopate je vaše,
a ostalo pripada
Muzeju...

Bio je krasan sunčan dan kad su Ameri sletjeli na Mjesec. Taj dan sam prvi put prespavao u Dumovcu, u svom plemićkom gnijezdu na broju 10, ulica Josipa Antolaka. U to sam vrijeme imao plan da skupim sve sorte ruža pod suncem, a moje aspiracije bile su novinarstvo pod šifrom – Dum spiro scribo – što bi značilo u prijevodu – dok živim, pisat ću. Razgledao sam okolicu i u kaptolskoj šumi spazim uzvišenja na ravnom tlu.

Stara kurija u Sesvetama bila je zapuštena. Tamo je u jednom kutu sjedila gospođa Marta Smiljanić, tajnica Turističkog saveza i urednica Sesvetskih novina. U razgovoru spomenom uzvišenja u kaptolskoj šumi i u tom trenu stvori se prof. Vlado Sokol, jedina ptica u Hrvata bez krila. Nimalo mi nije ličio na Indianu Jonesa, nije imao šešir ni bič, već neku čudnu obleku sličnu žandarmerijskoj. Filmadžije i arheolozi i danas se malo čudno oblače. Četiri desetljeća družio sam se s Vladom, ali da se vratim u sedamdesete. Vizija Vlade Sokola materijalizirala se, Muzej Prigorja značajna je institucija za Prigorje i Posavinu.

Došao je Vlado u Dumovec i rekao Dumovčanima – zlato koje otkopate je vaše, a ostalo pripada Muzeju. Kopali Dumovčani ko mutavi, a kad je Vlado odlazio, već je bio legenda. Bilo je to vrijeme sesvetskih sajmišta, dobrog pečenja, svud okolo telići, pajceki, purani, guske posavske. Danas je to sve izumrlo, Sesvete pretvorene u gradsku četvrt, no Muzej je preživio metamorfoze i nek mi ga Bog poživi.

Umjetnik Zlatko Potočki (1941. – 2014.) – kipar, slikar i nastavnik likovne kulture, bio je istaknut i omiljen član sesvetske lokalne zajednice. Kao član umjetničkog Savjeta Galerije Muzeja Prigorja sudjelovao je u kreiranju izložbenog programa, a kao nastavnik često je s učenicima dolazio na izložbe ili radionice. U Muzeju je imao šest samostalnih izložaba i sudjelovao na mnogobrojnim skupnima, a posljednja, retrospektivna izložba, održana je nakon njegove smrti 2016. godine. Dio umjetničke ostavštine Zlatka Potočkoga ostat će sačuvan u muzejskom fondusu Muzeja Prigorja zahvaljujući njegovoj sestri Zdenki Hadrović i bratu Pavlu Potočkom, koji su sedam skulptura odlučili darovati Muzeju Prigorja. Skulpture su smještene u Muzej na pohranu jer su se nalazile u lošim uvjetima, a nadamo se da će uskoro i formalno postati dio Likovne zbirke.

... Materijalno ga nikad nije zanimalo pa tako nije ni prodavao svoje radove. Puno je poklanjao, rodbini i prijateljima...

Ne znam odakle da počnem, puno toga mogla bih napisati o svom dragom, nikad prežaljenom bratu. Bio je izuzetan. Drugačiji od ostale djece. Već od ranog djetinjstva vidjelo se da je sklon umjetnosti. Sjećam se, kao dječak tražio bi po našem vrtu zemlju koju je mogao modelirati i od nje pravio razne figurice.

Naš otac je uočio njegov talent i htio ga upisati u Školu primijenjene umjetnosti, ali nažalost nisu ga primili. Sretna okolnost bilo je tatino poznanstvo još iz mladih dana s našim cijenjenim kiparom Pavlom Perićem, koji je bio đak velikog Ivana Meštrovića. Kad je Perić upoznao Zlatka i vidio njegove radove rekao je: „Mali je vrlo talentiran, ja ću ga upisati u Školu primijenjene umjetnosti.“

Tako je i bilo, Zlatko je bio sretan u toj školi. Često je odlazio u atelje kod Perića i to prijateljstvo trajalo je sve do Perićeve prerane smrti.

Nakon završene Škole za primijenjenu umjetnost, upisuje Pedagošku akademiju. Nakon toga počinje raditi u osnovnoj školi u Sesvetama, gdje radi do mirovine. Djeca su ga obožavala, bio je omiljeni nastavnik. Nije ih učio samo umjetnosti, pričao je s njima o svemu i svačemu, savjetovao ih.

U našoj kući u Sesvetama imao je svoj atelje, gdje je provodio puno vremena. Radio je u glini, kamenu i drvetu. Materijalno ga nikad nije zanimalo pa tako nije ni prodavao svoje radove. Puno je poklanjao, rodbini i prijateljima.

Svaki svoj slobodni trenutak posvećuje umjetnosti, svojim skulpturama i slikama. Puno je čitao, znao mnogo o umjetnosti. Bilo je pravo zadovoljstvo ići s njim na izložbe, bio je izvrstan vodič i od njega se uvijek moglo toliko toga naučiti.

Jako je volio šah, koji je igrao sa svojim bratom Pavlom od ranog djetinjstva. Bio je izuzetno dobar čovjek koji je davao mnogo u humanitarne svrhe. Rado je pomagao ljudima, tako je u prošlom ratu primio mnoge izbjeglice.

Imao je puno prijatelja, svi su ga voljeli i cijenili. Redovito je sudjelovao u kulturnim zbivanjima u Sesvetama. Bio je jedan od utemeljitelja Udruge sesvetskih likovnih umjetnika. Dao je veliki doprinos Muzeju, otvarao izložbe i ostavio trag u sesvetskoj kulturi. Bio je potpredsjednik Savjeta Galerije „Kurija“ Muzeja Prigorja dugi niz godina.

U siječnju 2000. godine Muzej je obaviješten da su radnici koji rade na šljunčari pokraj Save pronašli drveni čamac. Ispostavilo se da je riječ o monoksilu, čamcu izrađenu od jednoga komada drveta, s kraja 15. stoljeća, kako se poslije iz analiza drveta pokazalo. Čamac je uz nemale teškoće prebačen u Muzej i konzerviran, a gospodin Ivan Sandelić iz Ivanje Reke koji se pobrinuo za spas čamca, nastavio je suradnju s Muzejom i u drugim prigodama.

...Vidjevši da je to neko staro plovilo, bilo mi je jasno da moram nešto hitno poduzeti...

Da bi se došlo do građevnog materijala, pijeska i šljunka, trebalo je maknuti (otkriti) nekoliko slojeva vrlo kvalitetne zemlje, a koja je bila obrađivana za potrebe lokalnog stanovništva. Slojevi zemlje bili su u dubini 1-2 metra. Ispod plodne zemlje (mulja) nalazio se izuzetan kvalitetan pijesak, a zatim šljunak i to u dubini i do 10 metara. U tim nanosima šljunka više puta pronađeno je poneko drvo, trupac ili slično. U ovom slučaju djelatnik na bageru nije znao o kakvom se predmetu radi, misleći da se radi o nekom drvetu zakačio je bagerom predmet i izvukao ga na obalu. Tada su vidjeli da je to čamac, bilo je prekasno, prilikom izvlačenja čamac je vrlo oštećen. Do dodatnog oštećenja došlo je i zbog toga što je čamac ostao ostavljen na obali, i tako oko tri tjedna. Trebalo ga je gurnuti u jezero i pozvati struku. Sunce i noćni mrazovi dodatno su oštetili čamac. Ovim prostorima prolazio je lovac Josip Klarić iz Ivanje Reke, koji mi je rekao da je pronađen neki čamac čudnog oblika, koji stoji na obali pokraj jezera u Svibovskom Otoku. Uzeo sam auto i otišao pogledati o kakvom se čamcu radi. Vidjevši da je to neko staro plovilo, bilo mi je jasno da moram nešto hitno poduzeti. O nalazu sam odmah obavijestio Gradski ured za zaštitu spomenika kulture i Arheološki muzej u Zagrebu. Tada je odgovor bio da taj nalaz pripada najbližem muzeju, dakle predmet pripada Muzeju Prigorja, kao i svi drugi predmeti koji će se pronaći.

Razgovarao sam s gosp. Mladenom Kocijanom, koji je djelatnik na plovnom bageru u firmi IGM više od 20 godina. Tog dana kada je izvučen čamac, on kaže da je radio u drugoj smjeni, stoga ne zna pojedinosti vađenja osim što su mu rekli kolege iz prve smjene. Čamac je bio u mulju i šljunku u dubini oko četiri metra, ali ne u vodi. Nadalje gosp. Mladen priča o predmetima koje je izvukao s plovnim bagerom, pa kaže da ima doma jedan bakreni čup, zatim

jedan predmet, grumen kao staklo, što treba odgonetnuti. Pronašao je kljove od mamuta, posebno zubalo od mamuta, zbog nestručnog držanja ovi biološki predmeti su se raspali. Posebno je našao kamen (meteorit) u svom vinogradu. Stoga, ja sam mu predložio da stupi u kontakt s Muzejom Prigorja u Sesvetama, kako bi ti predmeti došli tamo gdje im je mjesto.

Moja suradnja s Muzejom Prigorja, traje od 1999. godine prilikom nalaza monoksil-čamca. Od tada sam uvijek u kontaktu s muzejom u Sesvetama. Vrlo me je zanimao katalog gospodina Mladena Nadua, Život uz Savu, koji opisuje kada su nastala neka sela, to jest prvi zapisi pojedinog mjesta. Isto tako opisana je flora i fauna, to jest biljni i životinjski svijet, a koji je vrlo bogat uz rijeku Savu. Gospodin Nadu zanimao se za povijest zemljišnih zajednica u Hrvatskoj. Zemljišne zajednice prestale su djelovati nacionalizacijom 1947. godine. Na tu temu nabavio sam mu dvije knjige autora Zdravka Lučića iz Velike Gorice.

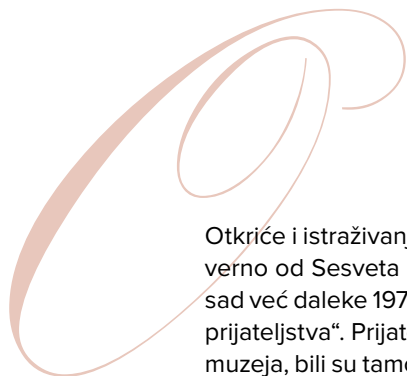
S gospodom Jagodom Vondraček Mesar surađivao sam na svadbenim običajima u našem kraju, stoga sam joj dao nekoliko slika na tu temu. Gospođa Jagoda također bila je jedan od recenzenata na monografiji Ivanje Reke, kojoj je autor ing. Rudolf Vidović. Također, posjedujem i njezin katalog, na čemu sam joj zahvalan.

Gospođa Dubravka Habuš Skendžić je restaurirala čamac monoksil, što me posebno veseli, jer tako i moj trud nije bio uzalud. Gospođa Dubravka zanima se i za sakralne teme. Njezina izložba iz 2009. godine o križevima u našem kraju, potakla je da se renoviraju raspela. Tako je u Ivanjoj Reci obnovljeno raspelo 2015. god., a 2016. u Hruščici. Uz te pučke umjetnosti u Ivanjoj Reci ispred crkve Svetoga Ivana postavljen je 2014. kip Ivana Krstitelja. Kip je izradio, uz moju donaciju, akademski kipar Josip Marinović. Posebno me dojmila izložba svećeničkih odora, koja je ove godine postavljena u potkrovlju muzeja.

S gospodinom Damirom Fofićem surađujem oko dvije godine. Naša suradnja odnosi se na arheološke nalaze (tragove) iz rimskog razdoblja. Tako smo na tu temu u dva navrata išli tragom starog rimskog puta, iz pravca Andautonije preko Save, Ivanje Reke prema Sesvetama. Na tom tragu nađeni su piloti u rijeci Savi, ostaci starog mosta. Zatim ostaci rimske građevine u Ivanjoj Reci, to jest cigle i kamen, kamen je u većim gromadama plosnatog oblika. Ovaj isti kamen naši preci stavljali su ispod drvenih kuća, umjesto betonskog temelja. U Ivanjoj Reci nađen je i rimski novac, koji je opisan u monografiji Ivanje Reke. Gospodin Damir Fofić imao je i jedno uspješno predavanje na tu temu 23. lipnja povodom 800 godina mjesta Ivanja Reke.

Najveći dio fundusa Arheološke zbirke Muzeja Prigorja pripada nalazima s Kuzelina, arheološkog lokaliteta naseljavanog kroz mnoga razdoblja ljudske prošlosti. U istraživanjima Kuzelina pronađena je velika količina keramike, metalnog oruđa i oružja, nakita i novca iz razdoblja od prapovijesti do ranog srednjeg vijeka, a najvažniji nalazi pripadaju mlađem željeznom dobu i kasnoj antici. Osim arheologa dr. sc. Vladimira Sokola, koji je Kuzelin istraživao punih 40 godina, za to je zaslužna i njegova vjerna terenska ekipa kojoj je posvetio ovaj tekst.

Bili ste sve vrijeme
prava „družina“,
moja „prstenova
družina“!

Otkriće i istraživanja slojevitog arheološkog lokaliteta Kuzelin, sjeverno od Sesveta na Medvednici kod sela D. Glavnica i Moravče, sad već daleke 1975. godine, bio je „početak jednog divnog novog prijateljstva“. Prijatelji sa studija, danas ugledni ravnatelji poznatih muzeja, bili su tamo u tom trenutku sa mnom, pa i „buduća“. Jedna zagonetna gradina s jasnim tragovima života mnogih epoha, tad se našla pred nama. Hodajući po platou nestaloga „grada“, razmišljao sam o njemu i prolaznosti mnogo čega, pa i njega samog, koga ću, to nisam još znao, puno godina istraživati. Sve je počeo prijatelj iz vojske, iz Glavnice, s kojim sam u dugim noćnim satima „čuvanja poretka“ razgovarao o svemu i svačemu, pa i o jednom srušenom starom gradu na brijegu Kuzelinu, na kojem je negdje „u zemlji pelnica sa steklenimi bačvama punim vina“, koje samo treba pronaći. To su bile divne priče „zaboravljenog vremena“, oživljene jednim „neočekivanim putovanjem“, putovanjem u prošlost Zagreba kad se rađao, na koje sam pozvao prijatelje, putovanjem koje od tada do danas nije prestalo.

Prolazilo je vrijeme, prošao je rok, došao je i muzej – skok na skok, počele su akcije: *thermae* u Glavnici, *villa* u Moravču, rimski hramić na Draščici, antička grobnica u Glavničici, Dumovcu i mnogo, mnogo toga. Ekipa Prigorja je porasla, postala veća, i jednim trenutkom, najveća. Brojem, veličinom, snagom – nevažno: bila je u drugom, u onoj vjernosti timu koji sam počeo upoznavati prvog dana kad su me te godine mještani kao studenta uputili na Vrh Grada. I čekali me zalutalog, da se vratim šumom u mrkloj noći, niz potok i brijeg, do sela. I opet, kad sam s prijateljima došao ponovo. Tad sam stvorio skupinu terenskih „istraživača“, oni su mnogi ostali sa mnom do kraja, do „Rođenja Europe“ 2014. godine. Mnogo smo

vremena proveli zajedno, bili iste bitke sa sustavom i „sredstvima“, par-nepar vožnjama, vrelim ljetima i hladnim ledenim kišama kad je kamen Grada pucao, jeli iz iste zdjele i pili iz istih boca. Bili su prava „družina“, moja „prstenova družina“. Godine su došle iza nas, poneki se umorio, poneki nas je napustio, „ali još su tu“. Bili su sa mnom desetljećima, vidjeli su sva nalazišta Prigorja i bili tamo gdje je trebalo. Uvijek su se odazvali i došli, nisu pitali gdje, ni kad, došli bi na poziv. I kod otvaranja Dvorane stalne postave odradili su što je trebalo, dvadeset sati rada svaki dan, do otvaranja, a pred samu Novu godinu 1995. Pa opet na ljeto, pa jesen, pa pred zimu, pa dogodine opet; „i tako redom, kao putnici koji idu pješke“ kroz vrijeme, do jučer. Još me danas pitaju, kad ćemo opet.

Europa je strpljiva, rekao sam tad, čekat će nas; čekala je dosad, jer je čekala. Tako je govorila kroz svu Povijest, i obično šutjela. Progovorila bi kad su na svjetlost počeli izlaziti nalazi vremena kad se ona stvarala: artefaktima, imenima – toponimima, pučkim predajama Prigorja koje se i danas mogu čuti, poganskim vjerovanjima u spomen. Pa kroz rijetke sačuvane dokumente, zapise, kronike i anale, stare geografije: ali i novu antropologiju, molekularnu biologiju, izotopske nalaze, povijesno jezične – filološki baltoslavenske, svojom „braćom i sestrama“ – zapravo pokrajinama i rijekama na sjeveru, i još „mnogo, mnogo toga“ znanog i neznanog. Onog što ćemo na Kuzelinu tek otkriti, a nije otkriveno, čekajući „prstenovu družinu“ da se ponovno sastane, još jedanput, ne posljednji put, i nađe odgovore koji će je zadovoljiti, da se „kao golemo biće prisjeti svoga postojanja“ (De Rougemont), istraživanjima kao vječno mlada i radoznala o svojim počecima. „Europo, sjeti se svojih korijena“, rečeno je u Europskom parlamentu, na „družini“ je da to ostvari – koliko može. Mislim da može, zato, pozdrav moja „prstenova družino“, i do „vidova“ u Rivendellu – našem starom Gradu.

Popis donatora muzejske građe

U četrdeset godina prikupljanja građe mnogobrojni su donatori darovali Muzeju Prigorja ukupno 2359 predmeta, što čini 37% ukupno inventiranih predmeta o kojima Muzej skrbi. Ako smo u ovom popisu donatora nekog nenamjerno izostavili, nadamo se da nam to neće odveć zamjeriti već da će nam se javiti kako bismo grešku čim prije ispravili.

Akademija likovnih umjetnosti, Odsjek za konzerviranje i restauriranje umjetnina	Budak, Franjo, Novaki Buhin, Marica, Kašina Bukal, Ankica, Lužan Bukal, Stjepan, Belovar	Fotivec, Ružica, Lužan Fotović, Krešimir, Dugo Selo Fotović, Verica, Dugo Selo Franičević, Franjo
Andrašek, Snježana, Sesvete Anđelić, Jasna	Buntak, Marica, Paruževina Buzdovačić, Jadran Bužek, Zdenko	Franjčević, Marica, Dumovec Frigan, Josip, Glavnica Donja Friščić, Ivo
Antolković, Marica, Donja Kašina	Cesar, Ivan, Sesvete Corelj, Josip Čergar, Stjepan, Planina Donja	Fruk, Mirko Galić, Zoran Galina, Vladimir
Aralica, Tomislav, Dobrodol Babić, Barica, Planina Gornja Babić, Katica, Planina Gornja	Čižmek, Stjepan, Glavnica Črgar, Josip, Moravče Čular, Nelka Čvek, Ruža, Gornji Vugrovec	Galović, Ivan, Vugrovec Galović, Marica, Vugrovec Garrett, Jennifer Gašparac, Josip, Šašinovec
Baća, Robert, Goranec Bahlen, Jura, Moravče Barbarić, Marija	Čavar, Zrinka Dajht, Kralj Vera Dančević, Dora Dančević, Dragomir	Gašparac, Stjepan, Soblinec Gašparec, Jelena, Lužan Generalić, Josip Genzić, Josip, Resnik
Baričević, Ivan, Kašinska Sopnica	Dilber, Tomislav Dilber, Zdenka Divković, Ana	Glavaš, Roberta Gojanović, Krešimira Gojanović, Marin
Baričević, Ruža, Kašinska Sopnica	Dokša, Ana, Kašina Dokša, Katica, Donja Kašina Dokša, Ljiljana, Donja Kašina	Gračak, Ana, Vugrovec Donji Gračak, Ivan, Markovo Polje Gračak, Josip, Vugrovec
Baričević, Stjepan, Kašinska Sopnica	Dokša, Milka, Požega Dokša, Stjepan, Kašina Dokšić-Lovriš, Anica, Šjivavrh	Grdinić, Neda Grgljac, Željko Grgurević, Ivica
Benčec, Barica, Planina Gornja Benčec, Katica, Planina Gornja Benčec, Stjepan, Planina Gornja	Dragun, Jasna Dudek, Danica, Sesvete Đimšita, Mirem Đuran, Stjepan, Vrbovo Posavsko	Grljak, Josip i Slava, Vugrovec Grozaj, Petra Gudac, Vladimir Habeck, Otto i Agata, Sesvete
Bergam, Ante Momin Bertović, Metka, Blaguša Beštak, Mila	Đurec, Marica, Glavnica Đurekovec, Ljuba, Sesvete Đurin, Rajko Fabris, Vinko	Habijanac, Ivka i Stjepan, Dumovec Habrun, Mirela, Kobiljak
Blagec, Franca, Lužan Blažinović, Ivka, Kučilovina Blažinović, Marica, Markovo Polje	Facković, Ivan, Vugrovec Fanjek, Branka, Jesenovec Fatur, Jadranka Ferko, Jadranko Fišter, Ivica	Hacmanjek, Ivan, Blaguša Hadrović, Zdenka Hajtek-Legin, Marijan, Novaki Nartski
Blažinović, Nada, Kučilovina Blažinović, Stjepan, Kučilovina Blažinović, Tereza, Kučilovina	Fišter, Katica, Donji Vugrovec Fišter, Luka, Đurdekovec Fišter, Vinko, Sesvete Flegar, Marica, Donja Kašina	Herceg, Josip, Sesvete Herjavić, Franjo, Popovec Horvat, Dragica, Staro Brestje Horvat, Katarina, Prepuštovec
Bojničić, Katica, Drenčec Borščak, Ruža, Donja Kašina Bratković, Željko	Fortuna, Anđelka	Horvat, Stjepan, Novaki Nartski
Brčić, Ante Brčić, Damir Brkić, Nina Brkić, Nena		
Brmbota, Tamara Brusek, Matija, Donja Kašina Buči, Darko, Glavnica Donja Buči, Slavica, Glavnica Donja		
Buči, Slavko, Glavnica Donja Buči, Tomož, Glavnica Donja		

Popis donatora muzejske građe

- Hrupec, Ankica, Kašina
Hrustić, Olga, Planina Donja
Hržek, Ivan, Blaguša
Hunjak, Ljubica, Sesvete
Huzek, Ana, Sesvetska Sela
Igrc, Branko, Planina Donja
Ilić, Branko
Imrović, Ivan Branko
Ivanović, Želimir
Jadanec, Verica
Jagatić, Tito i Jula, Žerjavinec
Jakić, Darko
Jakić Divković, Ana
Jakovenko, Jurij
Jakšić, Danko
Jeličić, Ivo
Jelovečki, Marijan, Adamovec
Juras, Ivan Zlatko
Juraš, Leonardo
Jurčić, Gordana
Jurić, Rade
Kaić – Lalić, Vesna
Kašnar, Ivan, Kašina
Kelčec, Branko, Planina Donja
Kelčec, David
Kelčec, Stjepan, Planina Donja
Kezerić, Marica, Planina Donja
Kičić, Nada, Sesvete
Kletuš, Ruža, Sesvetska Sela
Kišur, Zoran
Klanjčec, Štefica, Kobiljak
Kletuš, Jagica, Kučilovina
Knezović, Vlasta
Kobasić, Franjo, Sesvetski
Kraljevec
Kokeza, Jure
Kokot, Eugen
Koletić, Damir
Končar, Vladimir
Konjević, Jasminka
Konjušak, Igor
Kordek, Zdenka, Sesvete
Kovač, Stjepan, Planina Donja
Kovač, Valek, Planina Donja
Kovačec, Tomislav, Lužan
Kovačević, Dragutin
Kovačević, Josip
Kovačević, Luka, Đurđekovec
Kovačević, Milka, Sesvetski
Kraljevec
Kovačić, Ivan, Đurđekovec
Kovačić, Ivica, Đurđekovec
Kovačić, Josip, Đurđekovec
Kovačić, Luka, Đurđekovec
- Kovačić, Marija, Đurđekovec
Kralj, Blaž, Glavnica Donja
Kralj, Branka, Kašina
Kralj, Edo, Prepuštovec
Kreča, Đorđe
Krešić, Antun
Krešić, Mirna
Krnjak, Stjepan
Kučko, Barica, Planina Gornja
Kujundžić, Ivan
Kužina, Edvard Matei
Lah, Milena
Lauš, Katarina
Lazarin, Stjepan, Blaškovec
Leiner, Boris
Levak, Ivan, Blaguša
Levak, Ljubica, Sesvete
Loina, Anka, Kašina
Ljubičić, Mate
Mačukatin, Velibor
Maljak, Mirjana, Kašina
Manojlović, Branko
Maršić, Cveto
Masan, Stjepan, Sesvetski
Kraljevec
Meglaj, Stjepan, Dobrodol
Meter, Vječeslav, Kašina
Mihinić, Mato, Šćitarjevo
Mijatović, Dubravka
Mikec, Dragutin
Miličević, Slobodan
Miličević, Srebrenka
Miljovski, Pavle, Sesvetski
Kraljevec
Minks, Josip
Missoni, Nives
Mitak, Stjepan, Popovec
Mitrović, Milan
Mladiček, Ruža, Glavnica
Donja
Mladiček, Stjepan, Glavnica
Donja
Mlakar, Martina, Planina Donja
Mlinar, Jadranka
Mrčela, Hana Petra
Munda, Marijan, Sesvete
Munjaković, Marija, Žerjavinec
Musić, Bosiljka, Sesvete
Muzej grada Zagreba
Muzej revolucije naroda
Hrvatske
Nemet, Slava, Paruževina
Nežić, Zlatko
Nikšić, Krešimir
- Novosel, Ivan, Planina Gornja
Novosel, Milka, Planina Gornja
Novosel, Ružica, Đurđekovec
Obad, Marija, Sopnica
obitelj Baranašić
obitelj Glavaš, Sesvete
obitelj Jantalek, Vugrovec
Gornji
obitelj Marković, Sesvete
obitelj Meglaj, Šimunčevac
obitelj Pajurin,
obitelj Stančir, Budenec
Olgin, Vladimir
Oručević, Marijan, Kučilovina
Osojnički, Vesna
Paj, Tomislav, Blaguša
Pandek, Barica, Planina Gornja
Pandek, Justina, Planina
Gornja
Pandek, Stjepan, Planina
Gornja
Papić, Bida
Pekčec, Marija
Pepelnjak, Stjepan, Glavnica
Donja
Pepelnjak, Zlatko, Glavnica
Donja
Perjanec, Margita, Kobiljak
Perko, Ivan, Blaškovec
Perković, Dubravka, Sesvete
Peršun, Dragutin, Glavničica
Petir, Ivan i Jelica, Glavnica
Donja
Petljak, Franjo, Đurđekovec
Petljak, Ivan, Đurđekovec
Petras, Filip, Glavničica
Petras, Marica, Glavničica
Petraović, Mirko, Zagreb
Petrek, Katica, Kašina
Petriček, Vlatka
Piličeva, Elena Sesvete
Pirin, Katica, Jelkovec
Pirin, Marija, Jelkovec
Plušćec, Jana, Glavničica
Podgorski, Ana, Kašina
Podgorski, Barica, Kašina
Podgorski, Terezija, Kašina
Podgorski, Zvonko, Kašina
Polanec, Marica, Šašinovec
Poljić, Vladimir
Poljančić, Matija
Popović, Miloš
Popović, Stjepan, Šimunčevac
Posavec, Stanko

Popis donatora muzejske građe

Potočki, Zlatko
Prugovečki, Dragica, Psarjevo
Gornje
Puček, Josip, Planina Donja
Puček, Stjepan, Planina Donja
Pukšec, Ivan, Markovo Polje
Pukšec, Josipa, Kučilovina
Pukšec, Marica, Kučilovina
Puretić, Jana, Glavničica
Puzak, Milan, Kašina
Rasinec, Silvija, Vugrovec
Gornji
Riss, Dajana
Rođak, Ivan
Rogin, Josip, Dumovec
Ropac, Biserka, Sesvete
Rožman, Andrija, Glavničica
Rumenjak, Jagica, Sesvetski
Kraljevec
Sekovanić, Katarina, Sesvetska
Selnica
Simić, Karolina
Siroglavić, Đuka
Skupština općine Sesvete
Slaviček, Slavimir
Smogar, Gordana, Črnc
Dugoselski
Sočnić, Dijana
Sokol, Vladimir, Zagreb
Sokolić, Milan

Srbanić, Tomo, Dumovec
Srdinić, Danica, Brckovljani
Stančir, Dragica, Budenec
Starčević, Vlasta, Sesvete
Strancarić, Dragica, Goranec
SUBNOR Sesvete
Sušac, Bernarda, Glavnica
Donja
Šegan, Milivoj
Šemper, Dragica, Sesvete
Ševeljević, Petra
Šikić, Vladimir
Šipak, Vlado, Kašina
Škarica, Milijana
Šoštarić, Gordana
Šoštarić, Milica, Adamovec
Tagliaretti, Gordana, Sesvete
Tišljar Matiš, Marijan
Trnski, Velimir
Trubelja, Valent, Bjelovar
Trupeljak, Tomo, Sesvete
Tudek, Marica, Sesvete
Tupek, Mijo, Sesvetska Selnica
Turčić, Damir, Sesvetska Sela
Turčić, Stjepan, Sesvetska Sela
Ungar, Ana, Preseka
Usenik, Miroslav
Valečić, Josip, Soblinec
Verica, Jadanec
Verk, Miroslav, Moravče

Vidović-Topolšek, Sanja,
Drenčec
Vidulić, Hedi
Vladimir, Galina
Vojnović, Ljubica, Gajec
Vojvodić, Josip, Adamovec
Vranić, Marinko
Vrban, Agata, Đurđekovec
Vrban, Ana, Đurđekovec
Vrban, Bara, Đurđekovec
Vučina, Barica, Glavničica
Vuger, Franjo, Vugrovec
Vugrinec, Ivan, Planina Donja
Vugrinec, Josip, Planina Donja
Vuković, Davor
Zadravec, Ivan
Zebić, Tajana
Zenko, Zvonko, Adamovec
Zimski, Antun, Sesvete
Zimski, Davor
Zmiša, Dragutin, Lužan
Žagar, Jasna, Sesvete
Židak, Jagica, Vugrovec
Žnidaršić, Dragutin, Vugrovec
Žunec, Katica, Jesenovec
Župa Dobroga Pastira, Brestje
Župa Sv. Franje Ksaverskoga,
Vugrovec

O ČUVANJU

Kada sam prije više od trideset godina došla raditi u Muzej Prigorja u Sesvetama, nisam znala što me čeka. Po obrazovanju arheolog, na radnome mjestu restauratora konzervatora, nisam očekivala da ću svladavati znanja od tradicijskih obrta i tradicijske kuhinje do graditeljskog nasljeđa. No svakomu tko je došao raditi u Muzej pružala se (a i danas je tako) mogućnost da nauči mnoge zanimljivosti iz tradicije, povijesti i svakodnevnog života u velikoj učionici – Prigorju.

Četrdeseta obljetnica našeg muzeja poticaj je da se prisjetimo kako smo počeli, kako smo učili i unapređivali muzejski rad.

U muzeju je uvijek bilo živo, uz domaće ljude iz okolnih naselja, umjetnike, kolege iz drugih ustanova koji su često navraćali „na kavu“, s najavom ili bez nje. Najčešće teme razgovora bili su planovi za buduće izložbe, radionice, priredbe. Često se radilo s malo novca, ali s mnogo srca i entuzijazma pa je zato uvijek bilo zabavno.

U muzeju se provode različite aktivnosti, od prikupljanja građe, stručnoga i znanstvenog istraživanja, postavljanja izložbi, prezentacija tema, interpretacije, dokumentiranja, do podučavanja djece i odraslih i, naravno, onoga što je ovdje predmet interesa – zaštite građe.

Opisati posao restauratora konzervatora u našem Muzeju, koji je muzej općega karaktera s više zbirki i raznovrsnim predmetima prema materijalima, podrijetlu i stupnjevima očuvanosti, nije baš jednostavno. Za početak, treba istaknuti strpljivost, koja je restauratorima nužna u svakodnevnom radu. Čuvanjem i preventivnom zaštitom muzejskih predmeta usporavamo prirodno propadanje i starenje predmeta, a to je jedna je od najvažnijih funkcija muzeja.

Konzervatora restauratora najlakše bi se moglo opisati kao liječnika koji skrbi o zdravlju muzejskih predmeta. Ako su „bolesni“, liječi ih – restaurira, a nakon toga ih „konzervira“ – brine se da što dulje ostanu zdravi.

Svi predmeti koji dolaze u muzej, bio to drveni stol, mač, narodna nošnja, keramička posuda, kočija ili knjiga, moraju se pregledati kako bi se utvrdile bolesti (oštećenja), odredile metode zaštite i načini liječenja.

Ordinacija za liječenje predmeta u muzeju je muzejska radionica. Svaki predmet koji dolazi u radionicu dobiva svoj „zdravstveni karton“, na kojem se upisuje od čega „boluje“, prati se njegovo stanje, odnosno zapisuje sve što se na njemu radi (tijek liječenja i svi lijekovi koji se daju da bi ga se izliječilo). Najprije se fotografira da bi se i slikom zabilježilo stanje u kojem je došao u radionicu. Slijedi čišćenje, rekonstrukcija dijelova koji nedostaju (ako je potrebno, izrade se i ugrade oni dijelovi koji su slomljeni ili nedostaju), zaštita različitim sredstvima. Vrlo je važno paziti da se ne pretjera u želji da mu se vrati sjaj iz vremena kada je nastao. Osnovno je načelo sačuvati predmet od daljnjeg propadanja. Svakako želimo učiniti sve da predmet ozdravi i da živi što dulje, ali ga ne želimo izmijeniti. Pritom se upotrebljavaju sredstva koja su reverzibilna, što znači da

ih je moguće ukloniti iz predmeta kako bi se upotrijebila neka druga metoda zaštite, jer u budućnosti će se možda naći bolja rješenja ili materijali.

I kada predmet izađe iz radionice i dalje se pazi na njegovo zdravlje. U prostorima gdje se izlaže ili čuva, moraju vladati određeni uvjeti. Predmeti ne smiju biti izloženi suncu ili jakoj rasvjeti, vlaga u zraku mora biti odgovarajuća, moraju biti zaštićeni od nametnika, prašine i svega drugoga što bi im moglo naštetiti.

U nekim slučajevima nije moguće izliječiti predmet u radionici muzeja, pa takve predmete moramo poslati „specijalistima“. U Hrvatskome restauratorskom zavodu u Zagrebu rade doktori – specijalisti za slike, tekstil, drvo, kožu itd.

Stoga je posao konzervatora restauratora važan za život predmeta u muzeju, a o dobroj brizi za njihovo zdravlje ovisi ono što je najvažnije, da budu sačuvani za budućnost.

S vremenom sam naučila da se posao restauratora konzervatora ne provodi samo u Muzeju, na muzejskim predmetima, nego i na terenu.

Očuvanje baštine prečesto je ugroženo nedovoljnim razumijevanjem njezine važnosti za identitet lokalne zajednice. To vrijedi za materijalnu, a još u većoj mjeri za nematerijalnu baštinu jer je ona podložna bržem zaboravu. Presudan čimbenik u očuvanju je ljubav prema nasljeđu, i to onih koji su njezini nositelji, ali i muzealaca, čiji je posao da ljude senzibiliziraju za poštivanje baštinskih vrijednosti.

Svjesni toga, različitim smo projektima pokušavali promicati kulturnu baštinu s naglaskom na selu kao čuvaru tradicije. Izložbama, radionicama i filmovima interpretirala se kulturna baština, poticala se svijest o vlastitim vrijednostima i korijenima.

Uz predmete koje muzej čuva u svojim zbirka, važno je očuvati i nematerijalnu baštinu kao nasljeđe prošlosti koje oslikava promjene u društvu. Običaji, vjerovanja, znanja i vještine, tradicijska umijeća i obrti, lokalni govor, glazba i vrijednosti važne su za lokalnu zajednicu jer stvaraju osjećaj pripadnosti i zajedništva.

Život stanovnika Sesevetskog prigorja posljednjih se desetljeća toliko promijenio da je teško zamisliti da su sela koja su danas gotovo integrirana u tkivo grada Zagreba, još početkom prošlog stoljeća bila izolirana i živjela seoskim životom sa svim tradicionalnim obilježjima. Da bi se zabilježilo i sačuvalo veliko bogatstvo nematerijalne baštine, proveli smo mnogobrojna istraživanja u tijeku kojih su prikupljena pripovijedanja ljudi o svakodnevnom životu u prošlosti.

Prikupljeni podaci o prehranbenim navikama i kulturi prehrane u Prigorju 20. stoljeća, uz prigodnu izložbu, objavljeni su u kuharici starih recepata. Recepti su zapisani po sjećanjima i kazivanju starijih iskusnih domaćica koje i danas povremeno kuhaju jela tradicijske kuhinje onako kako su to činile njihove majke. Dobiva se i uvid u način života na selu u kojem je važno mjesto zauzimala pro-

izvodnja hrane za vlastite potrebe. Osim svakodnevne prehrane, koja je bila povezana s izmjenom godišnjih doba, dotaknuli smo se blagdana i prigoda koje su pratila posebna jela.

Izložbom i katalogom otrgnut je iz zaborava i niz tradicijskih obrta, znanja i vještina. Prva obrađena vještina bilo je tkanje na tkalačkom stanu s procesom obrade konoplje i dobivanjem niti. Kako bi se ta prastara vještina sačuvala, u izložbi je rekonstruiran cijeli postupak i snimljen film. Za to su bile angažirane dvije starije Prigorke, koje su proces pratile komentarima i objašnjenjima u dijalektu. Time je ujedno zabilježen lokalni govor i nazivlje kao važan dio nematerijalne baštine. Istraživanje na terenu nastavilo se bilježenjem faza i procesa izrade predmeta drugih tradicijskih obrtnika koje smo uspjeli pronaći: stolara, licitara, urara, košaraša, kitničarke, bačvara, krojača.

Muzej Prigorja nema ingerenciju nad nepokretnim spomenicima kulture, osim u obliku dokumentacije i evidencije, no naš je zadatak informiranje nadležnih službi zaštite o promjenama na terenu. Tradicijske drvene kuće u selima Sesevetskog prigorja uklopljene u krajolik važan su dio kulturne baštine ovoga kraja i kao takve predmet su našeg interesa.

S izradom sustavne fotodokumentacije tradicijskog graditeljstva počelo se prije više od trideset godina. Fotografirani su gotovo svi drveni objekti na ovom području, a 1986. godine u suradnji s Republičkim zavodom za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu i tadašnjim Regionalnim zavodom za zaštitu spomenika kulture provedeno je „Istraživanje i fiksiranje stanja etnoloških spomenika u cilju prikupljanja i proučavanja mogućnosti njihove zaštite”.

Otad su mnoge drvene kuće i gospodarske zgrade srušene ili su bile u vrlo lošem stanju, pa je 2010. – 2013. godine ponovljeno snimanje i evidentiranje objekata tradicijske gradnje u 18 sela i zase-laka. Cilj je bio prikupiti podatke o trenutnom stanju drvene tradicijske arhitekture, locirati probleme u zaštiti, očuvanju i revitalizaciji.

Izložbom s tom temom upozorilo se na lokalne vrijednosti i potencijale koje posjeduje tradicijska drvena kuća. Probuđen interes mnogih mještana za drvene kuće koje su posjedovali, rezultirao je njihovim dolaskom u Muzej s upitima kako obnoviti drvenu kuću. Kako bismo pomogli našim sugrađanima, snimljen je kratak film o obnovi drvene kuće u selu Laktecu. Kao najvažnije istaknuto je očuvanje originalnog izgleda kuće i izvornih obilježja.

Jedan od meni najdražih primjera suradnje lokalne zajednice – mještana Dobrodola – i Muzeja jest projekt restauracije dobrodolskog raspela. Ideja je potekla od gospođe Branke i gospodina Josipa Čavlovića, koji su došli u Muzej s pitanjem može li Muzej nešto učiniti za njihovo staro i lijepo raspelo koje je očigledno propadalo. Uz suglasnost i potporu Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode, koji je procijenio da je riječ o vrijednom spomeniku, prihvatili smo se obnove. Namjera je bila da prostor oko raspela ponovo postane mjesto okupljanja mještana i da obnovljeno raspelo

pridonese obogaćivanju prostornog sadržaja naselja. Obnova raspela ujedinila je mještane naraslog naselja od kojih se mnogi nisu ni poznavali. Odjednom su se organizirali pod vodstvom Čavlovićevih i složno uključili u obnovu, kao prije stotinjak godina, kada se raspelo podizalo. Nakon obnove raspelo je zaštićeno kao pojedinačno kulturno dobro i upisano u Listu zaštićenih kulturnih dobara, Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Ipak, ono najbolje što je proizašlo iz cijelog projekta jest probuđeno zajedništvo mještana, koji se svake godine proteklih jedanaest godina okupljaju na dan posvećenja raspela, na blagdan Sv. Mihovila, zaštitnika župe, 29. rujna, uz misu i veliko slavlje.

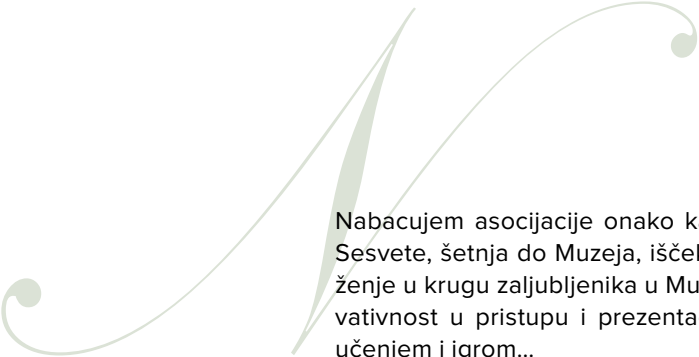
U takvim i sličnim programima zaštite materijalne baštine od presudne je važnosti aktivno sudjelovanje pojedinaca i lokalne zajednice.

Nakon uspješne obnove raspela u Dobrodolu zabilježili smo i snimili sve objekte male sakralne arhitekture – raspela, poklonce i kapelice – na širem području Sesevetskog prigorja. Podatke o gradnji prikupili smo od mještana koji su, vidjevši da fotografiramo njihova raspela, rado zastajali i prisjećali se vremena njihova podizanja i događaja vezanih za gradnju te svih koji su u tome sudjelovali. Prikupljeni podaci objavljeni su u katalogu koji je pratio izložbu kojom su predstavljena raspela kao prepoznatljivi detalji ruralnoga i prigradskoga krajolika. Spretni i marljivi Prigorci, skloni oplemenjivanju svog prostora, gradili su ih na raskrižjima u selima, uz puteve, u vinogradima. Njihovom stvaralačkom sposobnošću nastala su duhovna i materijalna dobra trajne vrijednosti koja su nam ostavili u nasljeđe.

Projektom Dokumentiranje, zaštita i prezentacija crkvenog inventara Sesevetskog prigorja, koji smo proveli 2014./2015. godine, fotografiran je i dokumentiran te popisani inventar župne crkve sv. Franje Ksaverskoga u Vugrovcu. To je provedeno radi izrade dosjea inventara kako bi se pokrenuo postupak njegove zaštite kao kulturnog dobra uz stručnu potporu Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode. Kao rezultat, u Muzeju Prigorja postavljena je izložba kojom se, osim liturgijske, željela istaknuti i kulturno-povijesna važnost misnog ruha. Posebno je istaknuta potreba njegove zaštite, sa smjernicama za čuvanje. Nekoliko je razloga zbog kojih se veći broj predmeta sakralne tekstilne baštine do danas nije sačuvao. U usporedbi s drugim predmetima baštine, tekstilni predmeti pripadaju skupini najugroženijih predmeta zbog prirode materijala. Osim fizičkog propadanja, često nestaju i zbog neprepoznavanja njihove povijesne i umjetničke vrijednosti.

U ovom su tekstu navedeni samo neki veći projekti, no ne obvezatno i najvažniji. Odabrani su prema kriteriju cjelovitosti provedbe, od istraživanja na terenu do prezentacije. Možda se donekle odgovorilo na vječna pitanja: zašto se čuvaju predmeti u muzejima i za koga? Naša je civilizacijska obveza sačuvati koliko je to moguće kulturnu baštinu za buduću publiku i budućnost.

Valeriju Kelemen Pepeonik upoznali smo tijekom suradnje s nekadašnjim Gradskim zavodom za prostorno uređenje i zaštitu čovjekova okoliša. Bila je dio tima stručnjaka iz Zavoda koji su radili na pripremi prostornih planova, dokumenata koji određuju korištenje, uređenje i zaštitu prostora, a obuhvaćaju i kulturnu baštinu. Najviše informacija o baštini na području Sesveta mogao im je pružiti Muzej Prigorja. Baveći se Sesvetama, sprijateljila se s Muzejom i zaljubila Prigorje pa se suradnja nastavila i u Hrvatskoj sekciji ECOVAST-a, nevladinoj udruzi koja se bavi očuvanjem ruralnog nasljeđa.

Nabacujem asocijacije onako kako mi padaju na pamet: vlak, Sesvete, šetnja do Muzeja, iščekivanje, srdačnost susreta, druženje u krugu zaljubljenika u Muzej, raznolikost događanja, inovativnost u pristupu i prezentaciji baštine, djeca zaokupljena učenjem i igrom...

U dugom trajanju moje ljubavi s Muzejom zbililo se mnogo vrijednih susreta, priredaba, projekata, uzajamnog poticanja. Muzej čuva prošlost pa mi se često čini da su u njemu pohranjene i moje uspomene. Evo samo nekih crtica.

... Muzej čuva
prošlost pa mi se
često čini da su u
njemu pohranjene i
moje uspomene...

Živo se sjećam *kinča* što nam ga je Dubravka uoči jednog Božića, davnih devedesetih, složila pričajući usput priču o tome starome tradicijskom ukrasu, koji je u čudesnoj raskoši boja, zelene, crvene, zlatne, izranjao iz njezinih spretnih ruku. Objesili smo ga na strop velike dvorane, ujedno bogate biblioteke i mjesta sastanaka, razgovora i diskusija, a svi smo tad bili zaneseni novim uredom i veselili se kreiranju njegove budućnosti i uspjeha na čelu s gospodinom Slavkom Dakićem. Bilo je to na četvrtom katu zgrade poglavarstva na Trgu Stjepana Radića 1, koja je tada bila dijelom prostora kojim se koristio naš ured, tada Gradski zavod za prostorno uređenje i zaštitu čovjekova okoliša, pa je i naš božićni domjenak (a priređivali smo ga sami) te godine pod bogatim kinčem imao nekako poseban, svečaniji ugođaj. Bio je to samo jedan od mnogobrojnih susreta Muzeja s uredom i ureda s Muzejom.

Moja veza s Muzejom uvijek je bila i osobna i poslovna i u jednom sam momentu shvatila da se oboje na najljepši način ispre-

pleće, što daje posebnu čar mojem druženju s Muzejom i njegovim zaposlenicima. Tu svakako ističem Dubravku, s kojom sam se, a i danas to s veseljem činim, najviše družila i razumjela jer obje imamo isti pristup i uzajamno se nadopunjavamo, no u tom dugom trajanju bilo je naravno i drugih. Osobno i službeno isprepletenu osobito je dolazilo do izražaja u suradnji ureda, mene i Muzeja s nevladinom udrugom Hrvatska sekcija ECO-VAST-a (Europskog vijeća za sela i male gradove), pa smo mi, članovi ECOVAST-a iz jedne i druge organizacije, inicirali i vrlo uspješno realizirali Godišnju skupštinu ECOVAST-a 2006. u Muzeju obogaćenu terenskim obilaskom Kuzelina, sela Petruši i Dobrodola u kojem je tog dana bio blagoslov vrlo pomno obnovljenog raspela. Sjećam se i Dubravkine izložbe u Muzeju o raspelima i pokloncima u Prigorju, intrigantnog naslova *Kakvo selo takvo raspelo*. Dobrodol se svakako od tada može pohvaliti svojim.

U niz navrata Muzej je u suradnji s Uredom ili na njegovu inicijativu organizirao izložbe u predvorju zgrade gradske uprave na Trgu Stjepana Radića u želji da se službenicima uprave i njezinim posjetiteljima približi bogatstvo i raznolikost baštine sesvetskog prostora o kojima skrbi. Izložba o starim školama ili o tradicijskim drvenim kućama samo su neke od njih. Ova druga predstavljena je i na međunarodnoj konferenciji ECOVAST-a u Sloveniji.

Baveći se u uredu prostornim planiranjem, bilo nam je osobito važno da evidentiramo sve vrijednosti prostora i tako im kroz prostorne planove osiguramo odgovarajuće preduvjete za odgovarajuću zaštitu i korištenje, trajanje u budućnosti. A za arheološke i etnografske lokalitete Sesveta istraživanja i baze podataka Muzeja bili su od osobite važnosti. Spominjem kao primjer rimsku cestu, vile rustike, Kuzelin... ili seoska naselja s još postojećom tradicijskom arhitekturom. Bila nam je privilegija obilaziti sesvetski teren s takvim znalcima kakvi su zaposlenici Muzeja, a obilazak je još ljepši ako je začinjjen npr. gulašem od gljiva, kao jednom pri obilasku Kuzelina, u jeku arheoloških iskapanja.

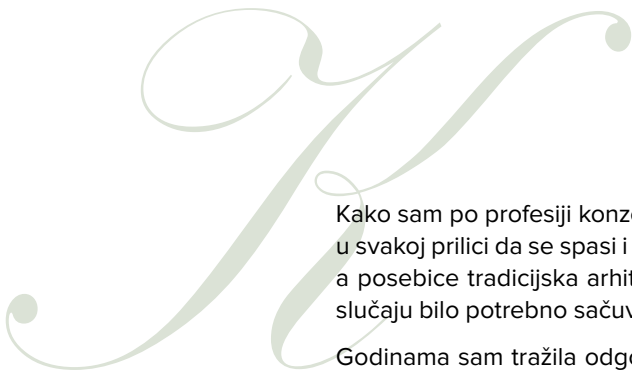
Jednom prilikom, pri posjetu Muzeju, dobila sam na dar kuharicu, zgodnog naslova *Kaj je na tanjuru, debela gibanica il prežgana juha*, i kako je u predgovoru napisano, ovu temu, realiziranu na način kao u Muzeju Prigorja, rijetko obrađuju muzealci, a još rjeđe je hrana u ulozi muzejskog izložka. Često posegnem za ponekim receptom, želeći tako vratiti mirise i okuse djetinjstva ili „ponoviti gradivo“ o vrijednostima tradicijskog života.

Moj nedavni susret s Muzejom bio je posjet izložbi misnog ruha iz Vugrovca. Veselim se prikazu izložbe u Zagrebu, na Kaptolu. Nadam se, kao i Dubravka, da će se to i ostvariti, kako bi u eksponatima, izvanrednom postavu i sadržaju mogli uživati mnogobrojniji posjetitelji, a radujem se i katalogu kao trajnom zapisu svega onoga što se izložbom htjelo reći.

Pišući ove retke, bacila sam pogled na stranicu Muzeja, na pregled zbivanja i sa žaljenjem shvatila da sam mnogo toga propustila. Stoga sam čvrsto odlučila da mi se to više neće događati, da više ne smijem propuštati sve ono lijepo što čini moju i javnu sliku o Muzeju, o ljudima u njemu i oko njega, o baštini koju omogućava spoznati, potiče razumjeti i voljeti.

Tradicijska arhitektura Sesevetskog prigorja tema je kojom se Muzej Prigorja mnogo bavio u svojih 40 godina. Jedna od posljednjih akcija bila je dokumentiranje gradnje, odnosno ponovnog postavljanja stare drvene kuće u selu Laktec, koju smo prove- li zahvaljujući poznanstvu s vlasnicom, restauratoricom Marijanom Galović. Kuća je podignuta, a Muzej Prigorja je 2015. godine izdao elektroničku publikaciju na DVD-u, film pod naslovom Novi život drvene kuće, u kojem je prikazan cijeli proces gradnje i dan dobar primjer obnove tradicijske kuće, izvedene prema načelima konzerva- torsko-restauratorske struke, koji može pomoći svima koji se upuštaju u taj pothvat.

Kako sam po profesiji konzervator restaurator, zainteresirana sam u svakoj prilici da se spasi i sačuva sve što je dokaz naše povijesti, a posebice tradicijska arhitektura ovih krajeva, koju bi u svakom slučaju bilo potrebno sačuvati.

Godinama sam tražila odgovarajuću drvenu tradicijsku kućicu za naš voćnjak u Laktecu. Sve kućice koje sam godinama obilazila bile su ili u dosta trošnom stanju ili bi vlasnici često tražili prevelike iznose za njihov otkup. Nekako sam stalno potiskivala uopće mo- gućnost otkupa bakine kuće koja je bila u vlasništvu Grada Zagre- ba, sve mi se to činilo previše kompliciranim.

Zbog svega navedenog obratila sam se Gradskom uredu za imo- vinsko-pravne poslove i imovinu Grada, s molbom da kućicu ot- kupim prema cijeni koju će oni odrediti te da je demontiram, po- stavim na mojem vlastitom zemljištu u selu Laktec koje je svega nekoliko kilometara udaljeno od sela Glavnčića gdje je kućica prvotno bila sagrađena. Želja mi je bila da je restauriram i tako sačuvam za buduće generacije.

Dana 15. studenoga 2011. godine uspješno smo na moju veliku ra- dost obavili demontažu i odvoz kupljene drvene *hiže*. Kako radim u struci već više od petnaest godina na Odjelu polikromirane skul- pture u Hrvatskom restauratorskom zavodu u Zagrebu, moram reći da sam odveć senzibilizirana na neprimjerene zahvate s koji- ma se svakodnevno susrećem na terenu. Cilj bilo koje obnove nije restaurirati umjetninu, u mojem slučaju drvenu tradicijsku kuću, da djeluje kao nova, cilj obnove je pomiriti autorovu, graditeljevu kre- aciju, zamisao i tragove koje je ostavilo vrijeme koje je proteklo.

... Želja mi je bila da je restauriram i tako sačuvam za buduće generacije...

Osnovni zadatak bio mi je da vanjski izgled kuće ostane što je više moguće autentičan.

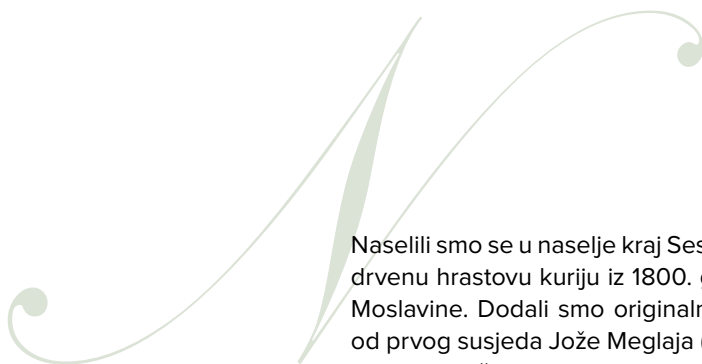
Tu otpočinje prijateljstvo s prof. Dubravkom Habuš Skendžić, restauratoricom savjetnicom iz Muzeja Prigorja u Sesvetama. Gospođa Dubravka već godinama marljivo radi na očuvanju tradicijske drvene arhitekture našega prigorskog kraja. Tako je već 2002. godine pokrenula razne edukacije stanovništva o očuvanju graditeljske baštine. Cilj tog programa bio je promocija tradicijske drvene kuće i izazivanje interesa šire javnosti za njezino očuvanje.

Pod njezinim stručnim vodstvom i njezinom velikom ljubavlju u očuvanju tradicijske arhitekture moja kućica uspješno je postavljena na terenu u Laktecu. Gđa Dubravka pomogla mi je u obnovi kuće svojim velikim znanjem i iskustvom, a ujedno je i fotodokumentirala na terenu sve zahvate od demontaže do montaže kuće te je u kratkim sekvencama snimila i najatraktivnije faze te obnove. Tako se rodila i ideja da se u sklopu programa očuvanja i promocije tradicijske arhitekture snimi kratki dokumentarni film koji je kod šire javnosti polučio velike simpatije i uspjeh te uspio senzibilizirati publiku na očuvanje tog dragulja našeg prigorskog kraja.

Od srca zahvaljujem Dubravki i Muzeju Prigorja na suradnji i nesebičnoj pomoći pri obnovi moje drvene kuće.

Obitelj Čavlović, gospodina Josipa i gospođu Branku, upoznali smo kada smo 2002. godine pripremali izložbu o tradicijskoj arhitekturi Život u drvenoj kući. Ljubazno su nas primili i pokazali nam svaki kutak svog doma, koji smo snimili i pokazali na izložbi kao uspješan primjer obnove tradicijske arhitekture. Godine 2005. obratili su se, u ime mještana Dobrodola, Muzeju za stručnu pomoć jer su namjeravali obnoviti svoje staro raspelo. Uspješno provedena restauracija raspela u Dobrodolu jedan je od najboljih primjera suradnje Muzeja i lokalne zajednice. Gospodin Čavlović, na našu veliku žalost, preminuo je nedugo nakon što je napisao ovaj tekst o restauraciji raspela.

Naselili smo se u naselje kraj Sesveta 1980. godine i postavili staru drvenu hrastovu kuriju iz 1800. godine, nasljeđe moje supruge iz Moslavine. Dodali smo originalnu prigorsku *hižu* koju smo kupili od prvog susjeda Jože Meglaja (Šlopača), tako da su činile skupni objekt klasične ruralne gradnje. Koristili smo je kao vikendicu dok se 1992. nismo odlučili potpuno preseliti iz Zagreba. Vrlo smo se brzo uklopili u život u novoj sredini s obzirom na naše kajkavsko podrijetlo.

... Kad smo izvadili kamenje u kojem je bilo fiksirano raspelo, ostali smo zapanjeni...

Naša kuća postala je relativno brzo interesantna institucijama koje se bave kulturnom baštinom pa smo tako upoznali i gospođu Dubravku Habuš Skendžić koja je zainteresirala svoje kolegice u Gradskom zavodu za zaštitu spomenika kulture i prirode i Gradskom uredu za obrazovanje, kulturu i šport. Uslijedio je njihov posjet te smo nakon razgovora obišli cijelo naselje koje je imalo nekoliko drvenih objekata, od kojih su neki i upisani kao spomenici kulture. U centru naselja nalazilo se i staro drveno raspelo visine oko četiri metra sagrađeno daleke 1915. godine. Prema predaji u selu, izradili su ga domaći majstori iz sela, pod vodstvom Lovre i Andrije Puđaka. Raspelo ima monumentalni izgled s čitavim nizom detalja. Nadglavno je bio učvršćen limeni vijenac s pažljivo izrađenim cvjetićima od lima.

Pregledom stanja raspela ustanovili smo da je donji dio, koji je bio utaknut između kamenja u zemlju, u jako lošem stanju i da je do razizemlja gotovo potpuno truo. Okoliš je bio također vrlo zapušten. Gospođa Habuš (zvat ću je poslije samo Dubravka, jer

smo se prilično sprijateljili, zahvaljujući zajedničkoj ljubavi prema nasljeđu) spomenula je mogućnost restauracije raspela ako dobije podršku institucija, posebno Muzeja Prigorja u kojem je bila zaposlena. Nakon nekoliko mjeseci postigli smo dogovor s mještanima da su spremni svojim dobrovoljnim radom poduprijeti restauraciju raspela i okoliša, posebno što se ticalo građevinskih radova koji bi bili potrebni. Dubravka je pronašla, kako to ona kaže „svoje dečke“, Vinceka i Tonija, stare majstore iz bivše radionice održavanja Hrvatskih željeznica, koji su bili kako se kaže „all round majstori“ i za koje nije bilo nerješivog zadatka. Krenuli smo u akciju. Pomoć nam je pružena od svih mještana Dobrodola. Poduzetnik Franjo Bajkovic (tvrtka Bajkmont) poslao je dizalicu kojom smo izvadili raspelo iz zemlje i skinuo ogradu od kovanog željeza. Raspelo smo odvezli u zaselak Črgari kod Glavnice Donje u Tonijevu radionicu. Da za njih nema nerješivog problema, pokazalo se i ovaj put. Baza raspela bila je 60 x 60 cm i postavilo se pitanje gdje pronaći takav komad impregniranog drveta. Dečki su i to riješili našavši na „furdli“ (otpadu, nap. ur.) stari, ali zdrav, skretnički prag istih dimenzija kao trupac raspela. Stolarski i bravarski restauratorski radovi mogli su početi.

Tada smo se u mjestu organizirali za građevinski dio zadatka. Održali smo sastanak radi dogovora o sudjelovanju i sastavljena je radna grupa. Poimenično, bez davanja važnosti pojedincu: pok. Vladko Flegar, Ivo Samec, Gojko Stunjek, Boško Milovanović, Ivo Milat, Darko Meglaj (Pepin), Ivo Stipić, Darko Stipić, Danijel Stipić, Inž. Davor Soklić, Vjeko (Pepin zet, armirač) i moja malenkost Josip Čavlović.

Svi mlađi i zdravi mještani primili su se krampova i lopata i započeli pripremu temelja za raspelo. Napravio sam nacрте prema dimenzijama stare baze raspela koju smo razbili u građevinski kamen. Kad smo izvadili kamenje u kojem je bilo fiksirano raspelo, ostali smo zapanjeni. Ispod je bio izvor vode i tekao mali potočić. To je bio glavni uzrok truljenja baze raspela. Bilo je jasno da se temelji moraju izvesti u vodonepropusnoj izvedbi. Srećom, imali smo Davora, koji je građevinski inženjer i Vjeku, koji je po struci armirač. Temeljem nacрте napravljena je oplata i izvršeno stručno armiranje buduće baze raspela. Trebalo je nabaviti vodonepropusni beton. Skupili smo nešto novca, a nešto smo dobili od Muzeja i otišli smo u poduzeće Beton u Jelkovečkoj ulici. Molili smo ih da nam daju beton po povoljnijoj cijeni te smo dobili 30 posto popusta. Oplata je bila spremna i ulijevanje betona je počelo. Na naše iznenađenje trebale su dvije miješalice (cca 10 m³) betona. Drugu miješalicu, kada su čuli da to trebamo za raspelo, dobili smo gratis. Dodatno smo stijenke sjedišta raspela izolirali specijalnom smjesom za hidroizolaciju, tako da smo dobili staklastu strukturu koja je bila 100 posto vodonepropusna.

Nakon restauracije drvenog dijela raspela zbog velikih oštećenja na postojećem limenom krovu izrađena je replika po uzoru na original. Za to je bilo potrebno napraviti priručni alat – prešu kojom su oblikovani cvjetići istovjetni originalnima koji su istrulili i zahrđali tijekom sto godina postojanja raspela. To je bio pravi filigranski rad. Limeno nadglavlje je izgledalo savršeno.

Konačno je dovezeno raspelo i trebalo ga je postaviti u sjedište. Tu je opet došla do izražaja podrška svih u Dobrodolu, pa je dizalica ponovo postavila raspelo i restauriranu željeznu ogradu. Završno zalijevanje raspela u ležištu izvršili smo brzo vezujućom betonskom smjesom. Kolika je bila podrška svih koji su potjecali iz Dobrodola vidi se u gesti mlade vlasnice pilane Bohor, koja je dala ispiliti deblo visine stola i promjera 100 cm i poklonila za raspelo, poprativši to riječima „kad bi moja mama znala da sam vam to računala za raspelo, izbacila bi me iz kuće“. Od Darka Meglaja (Šlopačevog) dobili smo stare stupove od rasvjete od kojih smo napravili klupe i stolice oko debla/stola.

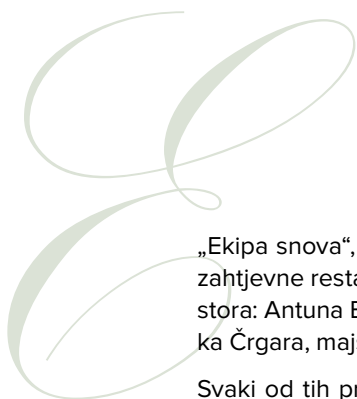
Dubravka je u Elektri – javna rasvjeta ishodila premještanje stupa koji je zaklanjao pogled na raspelo i, što je još važnije, postavljanje reflektora usmjerenog na raspelo i stavljanje svjetala na raspelu i reflektora u funkciju javne rasvjete.

U međuvremenu je Dubravka obavila razgovore s velečasnim Filipom Lucićem, župnikom Župe Sv. Franje Ksaverskog u Vugrovcu, u koju spada i Dobrodol, te je nakon nekoliko razgovora dogovorena posveta i Sveta misa na otvorenom uz samo raspelo za Miholje 29. rujna 2006. godine. Pozvani su i prisustvovali predstavnici gradskih struktura, Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Ministarstvo kulture i Muzej Prigorja. Napravljeno je veliko narodno veselje nakon svete mise uz ples folklorne skupine iz Vugrovca i muzike za ples, koje je trajalo gotovo do idućeg jutra. Došla je do izražaja spremnost svih mještana i ljudi iz okolice Dobrodola koji su svojim novčanim prilozima i darovima uaturi omogućili bogato slavlje za više od 400 ljudi koji su nazočili misi i posvećenju.

Dogovoreno je da se svake godine na dan sv. Mihovila, ili koji dan ranije ili kasnije, ovisno o satnici župnika vezano na proslavu u Vugrovcu, održi ponovno svetkovina s programom i Svetom misom, što je postalo i tradicijom ovog kraja.

Antun Bertol i Vinko Črgar – Toni i Vincek – bili su suradnici na tri za Muzej Prigorja vrlo zahtjevna restauratorska projekta. S restauratoricom Dubravkom Habuš Skendžić radili su 2000. godine na konzervaciji drvenog čamca iz 15. stoljeća, pronađenoga u šljunčari pokraj Save. Čamac monoksil, dug više od sedam metara, uspjeli su zaštititi od propadanja, a izradili su za njega i posebnu konstrukciju na kotačima kako bi mogao „ploviti“ na suhom. Godine 2003. i 2004. radili su na restauraciji svečane kočije – šlavunera iz Kašine, a njihov zadnji zajednički pothvat bila je restauracija velikog drvenog raspela iz Dobrodola.

„Ekipa snova“, kako sam nazivala svoje *dečake*, izvodila je samo zahtjevne restauratorske projekte. Sastojala se od dva vrsna majstora: Antuna Bertola, koji je znao sve tajne rada s metalima i Vinke Črgara, majstora poznavatelja drva.

Svaki od tih projekata za sebe bio je izazov. Usprkos velikome i ambicioznom zadatku, bili smo vođeni željom da što je moguće bolje napravimo posao ili, kako su *dečkaci* znali reći: „Treba sačuvati da ne propadne to kaj nam je važno.“ Svaki problem koji se pojavio rješavao se u hodu. Zнала sam zastati s pitanjem, na primjer: gdje nabaviti drvo potrebne kvalitete da se nadomjesti propali dio raspela. Mojim *dečkima* ništa nije bilo nemoguće. Toni je nazvao kolege s kojima je nekada radio na željeznici, poslali smo specifikacije kakvo nam drvo treba i za nekoliko dana mogli smo nastaviti s radom. Dobili smo upravo ono što nam je bilo potrebno, odležanu i impregniranu hrastovu gredu spremnu za obradu.

Događalo se da s alatima kojima smo raspolagali nismo mogli postići zadovoljavajuće rezultate. Filigranski rad nekadašnjih majstora trebalo je ponoviti, ali alate koje su oni pritom koristili mi nismo imali. Za Tonija ni to nije bila prepreka. Do sutra bi, osvanuo nekim čudom, alat koji je prilagodio našim potrebama.

Restauracija kočije bila je vrlo složena i osjetljiva. Rastavili smo cijelu kočiju, prvo na glavne cjeline, a zatim na pojedinačne dijelove, da bismo vidjeli gdje su oštećenja, što treba popraviti ili nadomjestiti. Htjeli smo svakako kočiju dovesti u vozno stanje. Vincekovo poznavanje domaćeg nazivlja pojedinih dijelova kola bilo je neobično važno pa sam ga zapisala.

... Treba sačuvati da
ne propadne to kaj
nam je važno...

Mnogo sam novih stvari i trikova naučila od starih majstora. Kako koristiti komadić tankog stakla za čišćenje nečistoća umjesto brusnog papira. Kada je trebalo u što tanjem sloju skinuti naslage ulja, blata i drugih nečistoća s drvenih žbica na kotačima kočije, Vincek je imao rješenje: komadić tankog stakla, pod „pravim kutom“ skida masnoću brzo i efikasno u najtanjem sloju bez razmazivanja.

Kada je kočija završena, pripremljena je demonstracija. Upregnuta su dva divna lipicanca s kojima smo se provezli po dvorištu ispred Muzeja, a u zgradi je za posjetitelje postavljena izložba o svim fazama i postupcima restauracije. Toni i Vincek su bili zadovoljni i ponosni, kako su mi rekli, prvenstveno zato jer su tek na izložbi mogli sami procijeniti i vidjeti cijeli odrađeni posao.

Sve projekte smo odrađivali u Tonijevoj radionici u Glavnici Donjoj jer je muzejska bila previše skućena za takve velike predmete. Za lijepih dana iz radionice bi se proširili na dvorište i vrt. Bilo je interesantno i susjedima koji su zastajali na plotu i spremno pratili naš rad. Bilo je znatiželjnih i onih jako zainteresiranih, pa i onih koji su bili u strahu. Jedna se susjeda povjerala Tonijevoj supruzi kad je restauracija raspela bila gotova: „Joj, bilo mi tak teško gledati Isuseka onak na stolu pri vami. Jedva sam čekala da ga zgotoviju.“

Kako su to bili poprilično veliki projekti, radilo se u etapama kroz cijelu godinu. Ipak, najljepša je bila jesen, kada su dozrijevale buče i kestenje koje smo pekli u šparhetu za ga-blec. Po prigorskom receptu pečena se buča prelije medom kako bi bila još slađa. Kada bi se posao odužio, gospođa Zlata, Tonijeva supruga, nije nas ostavljala gladnima, pa samo se često pogostili nekim prigorskim specijalitetom. Bila je to prilika naučiti nove recepte, od kojih sam neke dosta godina kasnije uvrstila u prigorsku kuharicu.

I ovih je dana bila lijepa sunčana jesen, pravo „bablje ljeto“, kada sam se zaputila do Tonija i Vinceka da malo popričamo i prisjetimo se dana provedenih u zajedničkom poslu. Željela sam zapisati njihova sjećanja i razmišljanja za našu publikaciju kojom slavimo 40. obljetnicu Muzeja. Pričali smo dugo i prisjetili se puno lijepih trenutaka, kao što to čine ljudi koji imaju zajednička sjećanja. Nešto od toga zapisala sam u ovom kratkom tekstu.

Petruši su zabačeni zaselak pokraj Kašinske Sopnice koji nije dotakla novija gradnja, ali je zub vremena učinio svoje na starim drvenim kućama i gospodarskim objektima. Muzej Prigorja je kroz različite akcije pokušao upozoriti na vrijednost i potrebu očuvanja te male ruralne cjeline. Umjetnik Zlatko Nežić odazvao se pozivu iz Muzeja i petnaest dana dolazio slikati Petruše, a nastale akvarele i crteže prikazao je na izložbi *Kulturna i spomenička baština Sesevetskog prigorja* održanoj u Muzeju Prigorja 2011. godine.

Kako je počela moja suradnja s Muzejom Prigorja Sesvete i realizacija likovnog projekta etno selo Petruši?

Počelo je to prije mnogo godina, točnije, 1986. godine; sadašnji kustos Galerije „Kurija“ Muzeja Prigorja u Sesvetama Tomislav Dilber i ja dugo smo se družili nakon završene Akademije likovnih umjetnosti. On je tada dobio posao u Narodnom sveučilištu u Sesvetama. Jedno vrijeme bio je tamo, a onda je došao Domovinski rat. Direktor Vladimir Sokol, koji je osnovao Muzej, osnovao je unutar muzeja i galeriju gdje je Tomislav Dilber postao kustos. I tako je ostala moja suradnja i druženje s muzejom. Naravno, suradnja se nastavila isključivo na likovnom planu u obliku nekih dizajnerskih rješenja, arhitekture ili ponešto vezano uz zaštitu čovjekovog okoliša. Kroz to vrijeme imao sam nekoliko samostalnih izložbi i više skupnih u njihovoj galeriji.

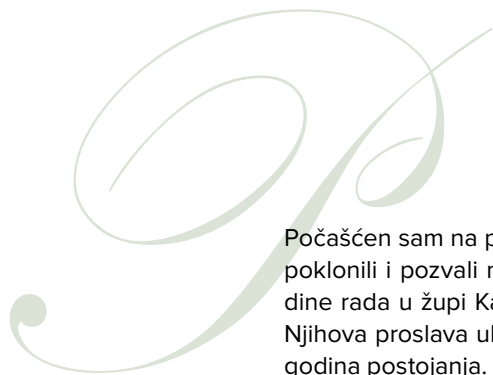
Unatrag kakvih desetak godina, prema pričanju djelatnika, u Muzej je došao mještаниn zaselka Petruši Stjepan Baričević, djelatnik Čistoće, s idejom da se njegovo selo stavi pod zaštitu, što je, mora se priznati, bila vrlo bizarna ideja. I tako je počelo, nedugo zatim tadašnji direktor muzeja Vladimir Sokol, vrsni arheolog, stavio je pod svoje istraživanje sela. Nakon nekog vremena bio sam angažiran da likovno dokumentiram tradicionalno graditeljstvo Petruša. Bilo je tu petnaest dana posla za mene. Svaki dan dođeš izjutra i uvečer odeš u Zagreb autobusom. Bilo je zanimljivo vidjeti mještane toga zaselka kako su u početku reagirali na moju pojavu. Pojavio se netko, kao da je skočio s padobranom koji je vjetar bacio u njihovo selo. Ispred njega tronožac, nešto gleda u smjeru njihovih kuća. Dan-dva bilo je malo bojazni, a nakon toga počeli su

... Jedan dan sam se smjestio u trnje i koprive...

mi prilaziti dok nisu shvatili, a nakon toga bilo im je drago što se nešto tako događa u njihovoj zaseoku. Netko me pozove na čašicu rakije, netko me ponudi obrokom i tako svaki dan. Iznenadio sam se što je toliko ljudi sa strane doseljeno u mali prigorski zaselak. Moj dojam prvog dana bio je očaravajući, pogotovu što za to mjesto nisam znao niti sam se kretao u tom djelu iako volim planinarenje. Na jednom malom platou puno izvornih zdanja bez utjecaja novotarija. Za mene jedan mali izazov. Jedan dan sam se smjestio u trnje i koprive jer mi je od tuda pucao pogled na jedno zdanje i niotkud nisam imao bolji pogled. Možete si misliti – oko mene puno raznih kukaca muha, obada, mušica i tko zna čega sve, oko mene i pada mnogom. Svoj likovni materijal i mapu običavao sam ostavljati u napuštenom svinjcu do drugog dana dolaska. Na nekih sto pedeset metara postoji izvor nizbrdo gdje sam išao po vodu i to je bilo pravo planinarenje niz i uz brdo. Za mene ništa nešto neobično jer sam takve stvari doživljavao putujući po raznim predjelima Balkana. I gotovo kao po pravilu uvijek sam nailazio na neobične osobe s neobičnim sklonostima i zanimanjima. Tako je bilo i s Petrušima. Prilikom bilježnja i skiciranja, upoznao sam jednu obitelj koja skuplja mačke lutilice. Uđem u kuću, mačak na namještaju, mačak na krevetu, dva mačka na policama, a u kući sve neobično. Ponegdje rep od mačka viri iz nekog ormara ili iz neke kutije. Počinje razgovor uz obrok i nastavak uz kavu, prijateljski obilazak mačaka okolo mene i njihovo portretiranje te zanimljivi razgovori o apsurdnom današnjem načinu života, vraćanju prirodi i prirodnom načinu života. Jedno romantično predvečerje u Petrušima. Jednom sam došao s prijateljem iz susjedstva kombijem u Petruše, a on kad je vidio ambijent sela, nije mogao vjerovati da tako nešto postoji nadomak Zagreba. Posebno ga se dojmio izvor u obliku minijaturnog bunara dolje na strmini u šipražju. I što da dodam na kraju? Gledam ta drvena neobična zdanja koja svjedoče o prolaznosti, o onima koji su im poklonili trenutke patnje, bola i životnih radosti, a sve u njedrima učiteljice života – prirode. I pitam se nije li vrijeme da se ulovi i barem na trenutak djelić tog vremena. Zdanja nijemo stoje i kao da čekaju neko uskrsnuće, neki novi život koji će nestati u trajanju, a ipak ostati u budućnosti i postati simbolom budućih naraštaja.

Svećenik Ivan Damjanović bio je upravitelj Župe sv. Petra i Pavla u Kašini od 1992. do 2011. godine i u tom razdoblju aktivno je surađivao s Muzejom Prigorja. Imao je želju očuvati vrijednu baštinu kašinske crkve, jedne od najstarijih u Prigorju, koja se od 13. stoljeća spominje u povijesnim ispravama. Osim zaštite starih knjiga iz crkvene zbirke, za koju se Muzej pobrinuo, konzervirane su i dvije polikromne drvene skulpture iz 18. stoljeća koje su zbog neprimjerenog smještaja bile u lošem stanju.

Počašćen sam na povjerenju koje su mi djelatnici Muzeja Prigorja poklonili i pozvali me da napišem nekoliko riječi sjećanja na godine rada u župi Kašina i na našu zajedničku uspješnu suradnju. Njihova proslava uklapa se u godinu kada župa Kašina slavi 800 godina postojanja. Od srca čestitam dva velika jubileja.

Nije ugodno prisjetiti se ruševina koje sam zatekao došavši u župu Kašina. Vrijeme i okolnosti bile su takve i nema krivih. Trebalo je zasukati rukave i započeti. Mnogi će drugi progovoriti o drugim oblicima suradnje, ja želim istaći samo neke vrlo važne za župu, ali i baštinu župe i mjesta. Nedugo po dolasku u župu formirani su razni odbori, posebno vijeća za duhovnu i materijalnu obnovu. Pošao sam tako i direktoru Muzeja Prigorja gospodinu Vladimiru Sokolu te me je ugodno iznenadio i njegov prijam i spremnost muzeja i članova surađivati u obnovi. Kada je čuo u čemu bi se posebno na početku sastojala ta suradnja, upoznao me s djelatnikom gospođom Dubravkom Habuš Skendžić te gospodinom Mladenom Naduom. Vrlo brzo dvoje vrsnih stručnjaka i zauzetih djelatnika posjetili su župu i tako je zahtjevna i velika suradnja započela i trajala gotovo za cijeloga moga boravka u Kašini kao župi.

Ova prigoda 40 godina jubileja Muzeja zaslužuje opširniji zapis suradnje, no samo ću napisati nekoliko najbitnijih stvari. Poštovana gospođa Dubravka Habuš Skendžić prihvatila se vrlo odgovornog zadatka spašavanja povijesne i izuzetno vrijedne župne knjižnice i spomenica. Osobno je angažirala i vrsne suradnice te uz pomoć mladih suradnica iz župe uz mukotrpan i gotovo svakodnevni strpljivi i zauzeti rad spasili su veliko bogatstvo koje je imala rijetko koja župa. Nastavila je još mnoge projekte posebno prikupljajući razne starine, što je u raznim prigodama bilo pokazano na izlož-

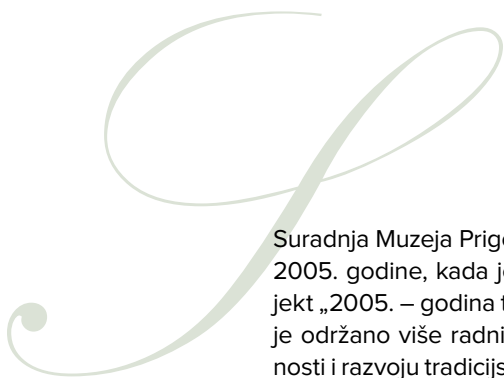
... Nije ugodno
prisjetiti se
ruševina...
Trebalo je
zasukati rukave i
započeti...

bama u Muzeju, pa i u Kašini. Zahvaljujući njevoj zauzetosti, obnovljene su i vrlo vrijedne jaslice te Božji grob. Gospodin Nadu uz već spomenute projekte surađivao je u obnovi crkve i župnog ureda te okoliša svojim prijedlozima. Posebno je bio angažiran kod otkrivanja grobnica ispod crkve, što smo nažalost morali prekinuti zbog nedostatnih sredstava. O ostalim povijesnim mjestima u okolici Kašine pisat će drugi, ali vrijedna je spomena knjiga gospođe Dubravke o križevima i krajputašima u Prigorju.

Hvala im svima, a gospodinu Mladenu Naduu i ostalima pozvanima od Boga, vječni mir. Djelatnicima u mirovini puno zdravlja, lijepo i sretno dane, a gospođi Dubravki osobito velika hvala, kao i svim još uvijek aktivnim članovima. Pratim njihov rad i sada i molim za uspjeh. Lijepo je čuti o suradnji s mnogim mjestima i župama. Čestitam na kraju još jedan veliki jubilej 800 godina župe Kašina te 40 godina postojanja Muzeja Prigorja.

Udruženje obrtnika Sesvete utemeljeno je 1973. godine. Osnovano je na inicijativu nekoliko obrtnika entuzijasta s ciljem zajedničkog djelovanja radi zaštite i promicanja obrtništva. Kada je Muzej Prigorja 2005. godine pokrenuo projekt istraživanja tradicijskih obrta, Udruženje je, na čelu s predsjednikom Miroslavom Čihakom, pružilo veliku pomoć u pronalaženju potrebnih podataka, ali i u financiranju publikacije *Tradicijski obrti, znanja i vještine u Sesvetskom prigorju*, koja je objavljena 2008. godine. Tradicijskim obrtima i obrtnicima bavimo se i dalje te smo 2016. godine za fundus Muzeja uspjeli otkupiti urarsku radionicu Josipa Rukavine, starijim Sesvećanima dobro znanoga sugrađanina i jednog od osnivača Udruženja.

Suradnja Muzeja Prigorje i Udruženja obrtnika Sesvete započela je 2005. godine, kada je Hrvatska obrtnička komora pokrenula projekt „2005. – godina tradicijskih i umjetničkih obrta“ u sklopu kojeg je održano više radnih sastanaka na kojima se raspravljalo o važnosti i razvoju tradicijskih i umjetničkih obrta. Uz obrtnike na sastancima su sudjelovali i predstavnici Ministarstva kulture i muzealci.

Tako je i Muzej krenuo sa svojim projektom pa nam se tada obratila gđa Dubravka sa suradnicama sa željom da surađujemo na izuzetno vrijednom i značajnom projektu predstavljanja tradicijskih obrta sesvetskog Prigorja. Mi smo poziv vrlo rado prihvatili znajući da zadatak nije lagan budući je takvih obrta sve manje i nije lako doći do svih potrebnih podataka. Jedna od zadaća Udruženja je promicanje obrtništva u cjelini pa tako i tradicijskih obrta koje želimo i moramo očuvati i razvijati.

Pokušali smo pomoći svojim podacima o postojećim tradicijskim obrtima ovoga kraja ili onima koji su postojali, izvukli smo iz arhive što god smo mogli i čega god smo se sjetili. Gđa Dubravka odradila je ogroman posao na terenu, provela je izuzetno puno vremena u razgovorima s najstarijim mještanima koji se još sjećaju začetaka i razvoja obrtništva ovoga kraja, jer pisanih zapisa ima jako malo. Ujedno je prikupljala podatke i snimala rad aktivnih obrtnika u njihovim radionicama.

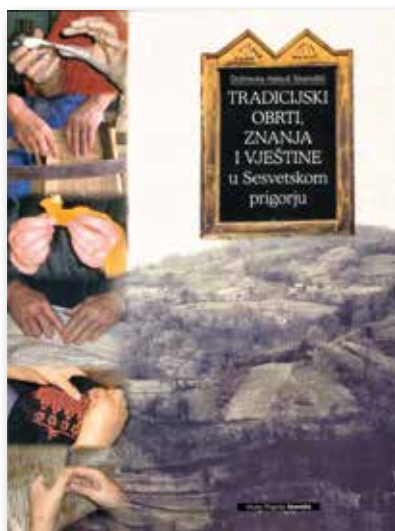
Zajednički cilj bio je da se očuvaju tradicijski obrti, da se spase od zaborava stari zanati i vještine, koji su vrijedan i važan dio kulturne baštine ovoga kraja.

... izvukli smo iz
arhive što god
smo mogli i čega
god smo se
sjetili...

Rezultat suradnje i vrijednog rada gđe Dubravke i kolegica je izdana publikacija kojom smo se mnogo puta pohvalili pred raznim gostima, koju smo koristili na raznim sajmovima i manifestacijama želeći upravo promovirati tradicijsko obrtništvo i upozoriti na posebnost i ljepotu rada obrtničkih ruku.

Sretni smo i zadovoljni, ali tu naša dobra i kvalitetna suradnja ne prestaje. Na promociji i očuvanju obrtništva treba raditi konstantno i mi ćemo se uključiti opet i ponovo.

Vidjeli smo se na 40. obljetnici postojanja Udruženja, sada čestitamo Muzeju tu hvalevrijednu obljetnicu, sa željom za još ovako kvalitetnih suradnji i ostvarenih značajnih projekata.

Muzej Prigorja i Društvo Ivo Maroević organizirali su, uz podršku Muzejsko dokumentacijskog centra u Zagrebu koji je ustupio prostor, Stručni skup pod naslovom *Homage Ivi Maroeviću* – posvećen temi Muzejska čuvaonica. Skup je održan 29. i 30. rujna ove godine i okupio je 66 sudionika, većinom iz hrvatskih baštinskih ustanova. Održano je 11 predavanja te organizirano studijsko putovanje, a jednu od sudionica skupa, dr. sc. Mariju Pavlović iz Beograda zamolili smo za kratki osvrt na skup.

... Važnost
muzejske
čuvaonice ili
depoa gotovo
je ključna
za opstanak
muzeja...

Razmatrajući kompleksnost teme Muzejska čuvaonica, ne mogu se oteti dojmu koliko me je potakla na razmišljanje o tome zašto jedna od najvećih potreba svakog muzeja uvijek nekako ostane u sjeni. Važnost muzejske čuvaonice ili depoa gotovo je ključna za opstanak muzeja kao ustanove kojoj je jedan od osnovnih zadataka čuvati kulturno nasljeđe. Zašto je onda manje važna? Možda zato što je skrivena od očiju javnosti? Možda zato što uvijek u prvi plan stavljamo estetiku postava? Sva ta pitanja razmatrana su na stručnom skupu *Homage Ivi Maroeviću* koji su organizirali Muzej Prigorja i Društvo Ivo Maroević, posvećenu uglednom profesoru koji je i te kako davao poticaj toj temi.

Iskustva kolega iz Njemačke, Slovenije i Hrvatske, koja su predstavili na znanstvenom skupu, dragocjeni su izvori novih inspiracija koje su dolazile iz potpuno različitih pobuda, s drugačijom percepcijom, a posebno odvojenim financijskim sredstvima utrošenima za tu svrhu. Ono što se može izvući kao zaključak jest da je problem čuvaonice univerzalan.

Najveća vrijednost skupa bila je upravo u razmjeni tih iskustava, stvaranju jakih veza s kolegama, a osobito raznovrsnost ideja koje su unijele novu energiju i otvorile nova vrata suradnje na tom planu. Smatram da je tema muzejske čuvaonice utemeljila neke nove putove muzeologije u kojima više nema mjesta za klišeje i ustaljene norme, nego za nesputanu inovativnost i nalaženje rješenja. Za mene je skup imao neprocjenjivu važnost, i za osobni i za profesionalni razvoj, a također je važan i za budući razvoj te osobite teme. Imala sam veliku čast da kao sudionik budem dio tima ovog skupa, a s nestrpljenjem očekujem sljedeći, koji nam je najavio kolega Domagoj Maroević, obećavši da će skupovi posvećeni imenu njegova oca, postati redoviti.

Osim Muzeja Prigorja, kulturnom i prirodnom baštinom Sesevskog prigorja bavi se i Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode Grada Zagreba, čiji službenici, iako imaju pune ruke posla u gradskom središtu, stignu i do njegovih rubnih područja. Stela Cvetnić-Radić, stručna savjetnica iz Zavoda, osoba je s kojom nas povezuju godine suradnje i prijateljstva, zajedničkih obilazaka terena, razmjene informacija i međusobne stručne pomoći.

... i ja do danas,
uvijek iznova,
posežem za tim
dragocjenim
crno-bijelim
fotografijama...

U zagrebačkom Gradskom zavodu za zaštitu spomenika kulture i prirode počela sam raditi 1993. i ubrzo sam, kao povjesničarka umjetnosti i etnologinja, a vezano uz evidentiranje i zaštitu spomeničke baštine te pripreme konzervatorskih podloga za prostornu dokumentaciju Grada Zagreba, bila priključena terenskoj ekipi koja je krenula u obilazak istočnog dijela Zagreba, sve do Sesveta. Brzo sam naučila da svi putevi, kada je područje Sesveta u pitanju, vode u Muzej Prigorja i da bi nam svima bez stručne i nesebične pomoći kolega, djelatnika Muzeja, bilo puno, puno teže. Nelagoda neiskusnog istraživača otklonjena je njihovim toplim dočekom već pri mom prvom dolasku u Muzej koji od tada doživljam kao otvorenu i kompetentnu ustanovu u kojoj sam se uvijek osjećala dobrodošlo. Kroz zajedničke godine sam prije svega učila o neophodnosti suradnje među kolegama i među institucijama, o važnosti terenskog rada i direktnog prikupljanja podataka, a osobito o potrebi interakcije s lokalnom zajednicom i strpljivom poticanju i stjecanju povjerenja stanovnika sesevskog kraja. Ništa manje važne nisu bile niti publikacije i dokumentacija Muzeja Prigorja koje su nam kolege uvijek ljubazno ustupali i/ili darivali te time kontinuirano upotpunjavali stručnu biblioteku Zavoda.

... Što posebno pamtim...

... velike albume sa stotinama crno/bijelih fotografija kojima je Mladen Tomljenović, tehničar Muzeja, krajem 1980-ih dokumentirao i evidentirao narodno, drveno, tradicijsko graditeljstvo na području Sesveta i uz pomoć kojih sam se pripremala za prve obilaske meni do tada nepoznatih sesevskih naselja. Tada je u Muzeju Prigorja provedena, gotovo vizionarska, etno-akcija dokumentiranja tradicijske arhitekture koja ubrzano nestaje na čitavom području Grada

Zagreba i ja do danas, uvijek iznova, posežem za tim dragocjenim crno-bijelim fotografijama. Na žalost, situacija u prostoru se mijenja nevjerojatnom brzinom, te sam, prateći stanje na terenu, godinama kasnije mogla samo konstatirati da „ove kuće u Starom Brestju više nema, da je ova kuća u Sesevskom Kraljevcu nadograđena i oblikovno izmijenjena, da je ova kuća u Dobrodolu napuštena...“. Na tragu prve etno-akcije i dosadašnjih poticanja očuvanja drvene graditeljske baštine, svjesne važnosti terenskog rada i dokumentiranja, Dubravka Habuš Skendžić, prof., i Irena Vidošević, dokumentaristica Muzeja, tijekom 2014. i 2015. obišle su veći dio terena i fotodokumentirale stanje tradicijske arhitekture u sesevskim naseljima gotovo tridesetak godina poslije.

... prvi dolazak u Petruše, zaselak iznad Kašinske Sopnice, koji me je već tada očarao, onako malen, poseban i pust. U Petruše sam došla na poziv etnologinje Muzeja, mr. sc. Jagode Vondraček Mesar, s nadom da ćemo zajedničkim snagama potaknuti sustav trajnije zaštite i očuvanja njegovih kulturno-povijesnih i ambijentalnih vrijednosti i specifičnosti. Služba zaštite za sada nije mogla učiniti ništa, no vjerujem da Petruši, danas uspavani u vriježama podivljalog bilja, strpljivo čekaju neko svoje bolje vrijeme.

... višeslojni arheološki lokalitet Kuzelin o kojem sam čitala u tekstovima njegovog predanog istraživača i dugogodišnjeg ravnatelja Muzeja, dr. sc. Vladimira Sokola, i koji sam, kao nadležni konzervator, posjetila nekoliko puta za vrijeme arheoloških istraživanja te svjedočila veselju prilikom arheoloških nalaza. Nikada neću zaboraviti prohladan i prelijepi ranojesenski dan, kada su samo po mene, na cestu prema Lazu i Mariji Bistrici poslali kola s konjskom zapregom, visoka i klimava, u kojima sam se, vozeći se blatnjavim i uskim šumskim putem prema Kuzelinu, uprkos svemu osjećala zaista kraljevski. Stoga mi je osobito drago da se intenzivirala suradnja mog Zavoda s arheolozima u Muzeju Prigorja, ravnateljicom Morenom Želja Želle i Damirom Fofićem, koji su, uvažavajući rad dr. sc. Vladimira Sokola, nastavili ubiciranja i istraživanja arheoloških lokaliteta. Nekoliko lokaliteta je i zaštićeno, a publiciranjem *Studije zaštite i prezentacijskog potencijala arheološkog nalazišta Kuzelin i bliskih arheoloških nalazišta* 2015. godine otvorena je velika tema neophodnih daljnjih sustavnih istraživanja mnogobrojnih arheoloških lokaliteta na sesevskom području.

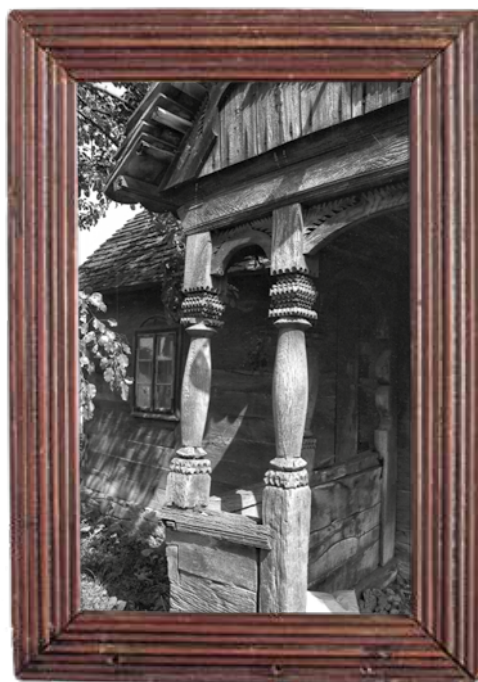
... kopije spomenica starih župa i povijesnih dokumenata koje je prikupljao i objavljivao nedavno preminuli kolega Mladen Nadu, prof., neumorni istraživač povijesti sesevskog kraja, i za kojima smo u Zavodu posezali uvijek kada je trebalo provjeriti godinu prvog pisanog spomena neke povijesne župe ili bolje razumjeti stoljetne veze zagrebačkog Kaptola, zagrebačkih biskupa i sesevskog Prigorja.

... izložbe u Muzeju Prigorja, koje su sadržajno i vizualno raznolike, a uvijek istinski poticajne, i na koje me redovito poziva i podsjeća Dubravka Habuš Skendžić, zasigurno osoba iz Muzeja s kojom sam najviše surađivala i zbog koje je, nakon toliko zajedničkih godina, veza s Muzejom postala i puno osobnija. Od Dubravke sam učila kako se šire oku nevidljive niti kojima se zauvijek privlače i povezuju iskreni zaljubljenici u baštinu. Kroz muzejske programe je inicirala niz akcija na sesevskom području u kojima su se preklapile nadležnosti i interesi naših institucija tako da sam ju uvijek mogla pratiti s osobitim zadovoljstvom. Obnova raspela u Dobrodolu, pojedinačno zaštićenog kulturnog dobra, prelijepa je i konkretna priča kojom je Dubravka potaknula zaboravljena majstorstva, povezala lokalno stanovništvo i osvijestila vrijednost baštinjenog. Njena istraživanja tradicijskih obrta, znanja i vještina u sesevskom Prigorju, susreti s majstorima i nositeljima te dokumentiranje zanatskih umijeća osobito su značajna u kontekstu, danas sve prisutnije i stručno visoko valorizirane, nematerijalne baštine Republike Hrvatske. Moram istaknuti i iskorak prema vrijednim sakralnim inventarima starih sesevskih župa. Kao muzejski konzervator restorator savjetnik Dubravka je, uz suradnju sa župnikom vlč. Filipom Lucićem, Hedom Šlogar,

dipl. pov. umj. i Irenom Vidošević, dokumentaristicom Muzeja, nedavno izvršila pregled i evidentiranje sakralnog inventara župne crkve sv. Franje Ksaverskog u Vugrovcu te preventivnu zaštitu povijesnog crkvenog tekstila župe, što je rezultiralo izvrsnom izložbom o misnom ruhu koju se nadam uskoro ponovno vidjeti i u izložbenom prostoru Domitrovićeve kule na zagrebačkom Kaptolu.

Dakle, planovi idu dalje...

Stoga dragim kolegama i djelatnicima Muzeja Prigorja u Sesvetama od srca čestitam 40. rođendan njihovog Muzeja i radujem se budućim susretima i suradnji.

STARI
VIJEN
SELA OKO

Studia ethnologica Croatica

ANALI

ANALI

O UČENJU

Uz prikupljanje, čuvanje i komuniciranje, istraživanje je jedna od važnijih funkcija muzeja. Do danas su u kasnobaroknoj kaptolskoj kuriji postavljene mnogobrojne izložbe u kojima je prezentirana bogata građa iz muzejskog fundusa te nove spoznaje vezane za ljudsko i prirodno djelovanje na području Seseveta i Sesevetskog prigorja. Svako izložbi prethodi manje ili više opsežan znanstveno-istraživački rad, koji se zbiva daleko od očiju javnosti. Nažalost, istraživački rad ovisi o raspoloživim financijskim sredstvima te se nemali put dogodi da kustosi moraju svoje aktivnosti prilagoditi mogućnostima.

Proučavanja se provode u samome muzeju, ali i izvan njega, u drugim ustanovama te na terenu. Ovisno o tematici, istraživanja se mogu obavljati u knjižnicama koje posjeduju stručnu literaturu, ponajprije u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, zatim u arhivima – Državnom arhivu u Zagrebu i Hrvatskome državnom arhivu – i u drugim muzejima. Osim istraživanja, s drugim stručnim ustanovama ostvarujemo i suradnju na zajedničkim projektima.

Za Muzej Prigorja važna su terenska istraživanja, koja se provode od osnutka muzeja. Prva terenska istraživanja bila su arheološki pregledi terena i iskopavanja. Zahvaljujući tim istraživanjima, rasvijetljena su mnoga pitanja iz najstarije povijesti našega kraja. Uz dugogodišnja arheološka iskopavanja, unatrag nekoliko godina primjenjuju se i nedestruktivne metode istraživanja arheoloških lokaliteta (geofizičko istraživanje, 3D lasersko skeniranje i lasersko skeniranje iz zraka – LIDAR).

Usporedo s počecima arheoloških istraživanja provodila su se i etnološka istraživanja na terenu, ponajprije dokumentiranje bogate tradicijske graditeljske baštine Sesevetskog prigorja. Glavna istraživačka metoda koju etnolozi primjenjuju u prikupljanju podatka jesu usmena kazivanja. Razgovori s kazivačima provode se najviše na terenu, u njihovim domovima, a katkad i u muzeju. Jedno od opsežnijih etnoloških istraživanja koje je provedeno u Muzeju Prigorja posvećeno je karakterističnom govoru Sesevetskog prigorja. I istraživači ostalih struka primjenjuju metodu usmenog prikupljanja podataka. Njome dolaze do mnogobrojnih relevantnih podataka koji se zatim analiziraju odnosno stavljaju u određeni povijesni kontekst kako bi se dobila što detaljnija slika sesevetskog društva u prošlosti. Navest ću zanimljiv primjer podatka dobivenoga iz usmenog kazivanja jednog stanovnika Ivanje Reke. Mali broj Sesevećana zna da je za gradnje ceste između Zagreba i Dugog Sela (i danas u uporabi!), koja je prolazila kroz središte Seseveta, izgrađena 1937. godine uskotračna teretna pruga na konjsku vuču koja je služila za prijevoz prirodnog materijala, izvađenoga iz šljunčare kraj Ivanje Reke. Bezbroj je takvih primjera usmenih kazivanja koji nam pomažu u rekonstrukciji lokalne prošlosti, stoga ih je nužno zabilježiti kako bismo spriječili njihovo nestajanje.

Stručna obrada muzejske građe također je neobično važan zadatak. Ona podrazumijeva stvaranje dokumentacije o muzejskim predmetima, što često uključuje dugotrajno proučavanje i istraživanje. O složenosti stručne obrade može nam poslužiti primjer građe koja je dospjela u Muzej Prigorja 2015. godine iz zatvorenih i zapuštenih pogona socijalističkog giganta Sljeme. U terenskom obilasku prikupljeno je više od 150 predmeta koji su važni za prikaz toga sesvetskoga poljoprivredno-industrijskog kombinata koji je odigrao osobito važnu ulogu u razvoju Sesveta i okolnih naselja nakon Drugoga svjetskog rata. Po dospijeću u muzej svaki je predmet prošao niz postupaka stručne obrade. Kustosi se u svome radu koriste izrazima *identifikacija, determinacija, klasifikacija, kategorizacija* itd., što zapravo znači da su predmeti analizirani, razvrstani, dobili se nazive i opisani, obavljena je procjena njihove vrijednosti te su zabilježeni svi prikupljeni podaci. To mnoštvo podataka o sesvetskoj industrijskoj građi, u ovom slučaju nastalih za jednomjesečnog procesa stručne obrade, pohranjeni su u računalni program za obradu muzejske građe M++, koji je ujedno temeljni dokument muzeja – inventar. Sustavna informatizacija u hrvatskim muzejima počela je potkraj devedesetih godina 20. stoljeća u suradnji s Muzejskim dokumentacijskim centrom (MDC). Računalni program za obradu muzejske građe i dokumentacije M++ u Muzeju Prigorja nabavljen je potkraj 2003. godine, a stručni radnici aktivno su sudjelovali u edukativnim programima o radu u M++ programu, koje je provodio MDC. Zahvaljujući tom programu, danas se muzejska građa Muzeja Prigorja pouzdanije i kvalitetnije obrađuje, postupak unošenja podataka mnogo je jednostavniji, a svi su podaci o predmetima trajno i sigurno pohranjeni, čime se omogućuje djelotvorna daljnja obrada, istraživanje, zaštita te izlaganje.

Svi oblici istraživanja u sklopu muzejske djelatnosti, koji se provode izvan ili unutar Muzeja Prigorja, dokumentiraju se, tj. bilježe se spoznaje do kojih se došlo u tijeku istraživanja kako bi sadašnjim i budućim naraštajima to novostečeno znanje moglo poslužiti. Rezultate kustosi najčešće interpretiraju i predočuju javnosti putem izložaba i stručnih publikacija, najčešće u muzejskim katalozima.

U proučavanju i učenju o baštini muzejski stručnjaci susreću se i zajedno rade s mnogim ljudima koji se muzeju obraćaju zbog stručne pomoći, suradnje, prijedloga projekata... Zaposlenici muzeja pomažu učenicima u školskim projektima i zadacima, mentori su studentima i onima koji su završili fakultete, pružaju stručnu pomoć kulturno-umjetničkim društvima, surađuju s učiteljima i pedagozima...

Muzej Prigorja u svojoj je povijesti sudjelovao i u nekoliko većih zajedničkih muzejskih projekata. Aktivno je djelovao u Muzejskom društvu sjeverozapadne Hrvatske, koje je 1986. godine organiziralo veliku arheološku izložbu *40 godina arheoloških istra-*

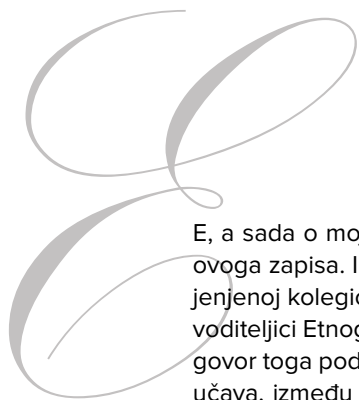
živanja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, te sudjelovao kao jedan od organizatora i na izložbi *Zagreb prije Zagreba*, održanoj u Muzeju grada Zagreba 1994. godine. Prije nekoliko godina uspostavljena je i suradnja s Hrvatskim prirodoslovnim muzejom kako bi se prikupila građa i podaci o prirodnim vrijednostima Sesevetskog prigorja radi pružanja cjelovitog konteksta kulturno-povijesnih pojava.

Svim projektima i aktivnostima muzejski stručnjaci učili su i primjenjivali svoja stečena znanja, a jedno od najtežih i najintenzivnijih iskustava svima je bio projekt „Rođenje Europe“, koji je Muzej uspješno proveo 2015. godine, zajedno s partnerima iz Slovenije i Hrvatske.

Damir Fofić

Dr. sc. Mijo Lončarić, znanstvenik iz Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, bio je, uz gospođu Katarinu Horvat iz Prepuštovca, suradnik na etnološko-dijalektološkom projektu Muzeja Prigorja, iz kojeg je proizašlo jedno posebno muzejsko izdanje. Knjiga pod naslovom *Idem v guosti* u dramskoj formi na izvornom govoru prikazuje zamišljenu prigorsku svadbu s početka 20. stoljeća. Njegov tekst jedinstvena je prilika za prilično detaljan uvid u rad dijalektologa i proces nastanka publikacije *Idem v guosti*.

... Najprije
sam, naravno,
morao utvrditi
prepuštovečki
fonološki sustav...

E, a sada o mojem istraživanju sesvetskoga područja, što je i cilj ovoga zapisa. Imam to zahvaliti Muzeju Prigorja u Sesvetama i cijenjenoj kolegici mr. sc. Jagodi Vondraček Mesar, višoj kustosici i voditeljici Etnografske zbirke, da iako već „u miru“ istražim i jedan govor toga područja. Vondraček znalački i s velikom ljubavlju proučava, između ostaloga, običaje „nadležnoga“ područja, a jedan od projekata jesu svadbeni običaji, što je veoma važno, jer „Svadba je (...) vrhunac i središnji događaj, koji se dugo priprema.“ Moj je zadatak bio da transkribiram lingvistički „ (...) prikaz (...) svadbovanja u sesvetskom Prigorju u prvoj polovini 20. stoljeća, preciznije u razdoblju između dvaju svjetskih ratova. Riječ je o opisu na temelju pripovijedanja mnogobrojnih kazivača.“ Naravno, mogao se transkribirati tekst svakoga pojedinoga kazivača, ako je dostupan. To bi svakako bio opsežan posao, koji bi dugo trajao. Mr. Vondraček odlučila se za drugu, veoma zahvalnu, a potpuno vjerodostojnu mogućnost, da tekst bude prezentiran, izgovoren od jedne, ali jezično posve kompetentne osobe, izvornoga govornika: „Svadbu smo smjestili u dva sela, Kašinu i Prepuštovec, iz kojih su bili naši mladenci. Njihov je govor zapravo govor kazivačice Katarine Horvat iz Prepuštovca (r. 1942.), koja se u Prepuštovcu rodila, udala i u njemu živjela cijeli život.“ Naravno, prihvatio sam prijedlog, jer će to biti autohton, originalni mjesni govor jednoga sela – Prepuštovca.

Najprije sam, naravno, morao utvrditi prepuštovečki fonološki sustav (glasovni i akcenatski izgovor) da bih mogao izgovoreni tekst adekvatno transkribirati. Nakon toga, slijedi govorenje kazivačice.

Pa kako je to izgledalo? Ujutro smo, u dogovoreno vrijeme, mr. Vondraček i ja stizali u Prepuštovec i dolazili gospođi Katarini, koja

nas je veoma ljubazno, srdačno prihvatila. Radili smo u njezinom „dnevnom boravku“, gdje je uz štednjak, poveći stol te drugi uobičajen namještaj dobrostojeće suvremene seoske prigradske obitelji, važno mjesto zauzimala šivaća „mašina“. Na njoj je naša domaćica sašila mnoge i mnoge dijelove narodne nošnje prepuštovečke (o čemu i ona sama govori). Prvi put družili smo se u prirodi, otišli smo na njezinu domaju, nešto dalje od nove kuće, pod vočke pune plodova. (A ja uvijek moram vidjeti čega ima i kakvo je, moram probati. Za svaki slučaj, treba dodati i rakiju.) I onda uobičajen, bar moj, preliminarni, uvodni posao dijalektološkoga terenskoga istraživanja.

Službeno ime, varijante imena, kako su vas zvali roditelji, mama, drugi članovi obitelji, porodice – „redovno“, od milja, u srđbi – susjedi, kako u školi, kako dragi, pa suprug, kako djeca (...) Otkud su roditelji, gdje su odrasli, kako su se upoznali, kada su se oženili, gdje su vjenčani, s kim su i gdje živjeli. Kada i gdje ste vi rođeni, koje dijete, koja su starija i mlađa braća, što su postali, gdje žive, s kim su u braku, koliko djece. Kako je prošlo djetinjstvo, druženje s djecom susjeda i rodbine, kakve su bile igre, škola... Kakvo je bilo gospodarstvo, posao djeteta u kući, na polju, briga za mlađu braću. Običaji u obitelji, porodici, selu. Kako je prošlo djevojaštvo, druženje s prijateljima i rodbinom, upoznavanje sa suprugom, ženidba, obiteljski život, djeca, gospodarstvo. Govor roditelja, isti – različit, govor u domu, govor sela, susjedstva, djece, mladih i starih, govor nekih pojedinaca koji se po nečem izdvajaju, što osoba može sama uočiti. Naravno, to je za prvi put bilo i previše. Slijedi šlag – veliko gostoprimstvo, što je bilo dobro i za opuštanje nakon dugog razgovora – domaćica nas je počastila svojom probranom domaćom, svakidašnjom i nesvakidašnjom hranom. (Naravno, tu je i nezgoda – zbog vozila ne smiješ baš uživati u domaćem piću.)

Naravno, prvi razgovor nije bio samo zbog upoznavanja i životnoga konteksta, pazi se odmah na izgovor, artikulaciju glasova i naglasaka. Ako se koji fonem (razlikovni glas) izgovarao na različite načine, u različitim ili istim uvjetima, odmah se pokuša utvrditi je li to slučajno, je li takav uobičajen govor, je li to zbog „nazočnosti“ stranca. Jedanput neusiljen, spontan, svakodnevni kao između obitelji, susjeda i prijatelja, drugi put automatski spontano drukčiji, kako se govori kada nismo doma, posebno izvan svojega mjesta, i to treba odmah provjeriti, verificirati – „prije ste rekli tako i tako, a sad ovako, kako to kažete kada razgovarate sa svojom susjedom, prijateljicom iz mjesta“.

Dalje smo nastavili rad u dnevnom boravku, jer su za percepciju govora, izgovora – dugogodišnje istraživačko iskustvo – bolji komorni uvjeti. Kod kuće, pogledaš zapise, posebno dvojbenih realizacija, glasova, naglasaka, gramatičkih oblika, napraviš preliminarne, pretpostavljene sustave i podsustave fonološke (glasovi i naglasak), morfološke (što je obično ograničenoga opsega), napišeš pitanja, prilagođeni upitnik postojećega upitnika za istraživanje kajkavskoga narječja. Drugi put najprije provjera uočenih značajki i varijanti. Nakon toga, istraživanje po prilagođenom sustavnom, ciljanom upitniku za fonološke i fonetske karakteristike. Za to nije dosta jedan sastanak, nastavlja se drugi put. Nakon toga, doma opet uspostavljaš, redigiraš pretpostavljene sustave i podsustave.

A zatim slijedi rad na predlošku zapisanoga teksta. Naša kazivačica ne izgovara samo postojeći tekst, intervenira i predlaže da se neke rečenice, izrazi, fraze, riječi promijene, objašnjava zašto, zbog čega je prvi, snimljeni kazivač rekao tako i tako, a zapravo se obično tako ne kaže. Redovno je razlog umjetni kontekst, govorenje strancima i za snimanje, kad se podsvjesno, spontano prelazi na govor za strance, pa kazivača treba upozoriti da vjerojatno to nije originalna mjesna varijanta. Teksta je bilo dosta, dosta je trebalo provjeravati izgovor pojedinih glasova i akcenta u pojedinim riječima i posebnim svezama u rečenici. Mr. Vondraček imala je također važnu ulogu, objašnjavala je govor pojedinih kazivača i uvjete snimanja. Rad je trajao dugo, više mjeseci.

Transkripciju i ispravke upisivao sam na računalni ispis na papiru. U Muzeju je, prema mojim uputama, upisano to u računalno na postojeći tekst. Nakon toga, to je trebalo provjeriti, ali nismo se zadovoljili običnim kolacioniranjem, sve smo provjeravali prema mojem zapisu na papiru, ali i uz verificiranje gospođe Katarine, tj. ja sam čitao kako sam zapisao, a ona je potvrđivala ili je i ona sebe negdje ispravljala i popravljala. I ja sam negdje „fulao“, krivo čuo ili samo krivo zapisao i zato je bila potrebna takva provjera.

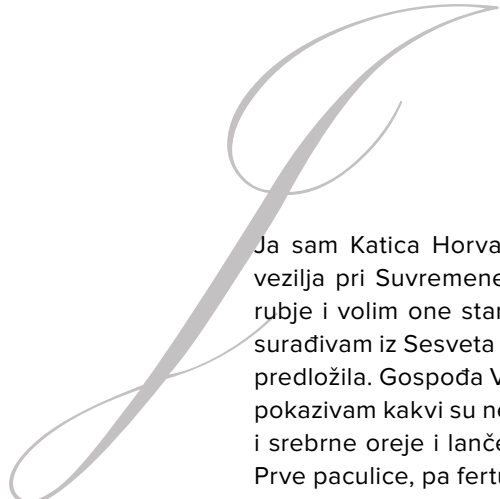
Velika je bila predanost, savjesnost, ali i strpljenje gospođe Katarine, znala je da to radi za povijest sebe, svoje porodice, sela, zavičaja, ali i naroda. Ne jedanput događalo mi se na istraživanjima da informator kaže nakon jednoga dana, rijetko čak i nakon jednoga sata: *Meni je to dosta, nastavite s drugima*. Nekad bi dodali i sočnu domaću riječ uz to. Sigurno ni mr. Vondraček (ni Muzej) nije bila svjesna u što se upušta, kako zapravo izgleda dijalekto-loško istraživanje. No da je i znala, sigurno ne bi od toga zbog znanstvene svijesti i savjesti odustala. Nije to samo kazivanje, opisivanje događaja, običaja, pričanje priče... što je za etnologiju i književnost zapravo dosta. No i ona i Muzej htjeli su maksimalističku obradu. A ja sam bio i te kako zadovoljan što imamo takvu suradnju lingvistike i etnologije. Moram dodati da se navedeno gostoprimstvo Prepušćanke od prvoga puta nastavilo, ostao sam joj za to još dužan – upoznao sam ne samo njihov govor nego i gastronomiju – domaću selsku hranu od nekad, da spomenem samo sarmu, hladetinu i – što prije nisam nikada jeo – *jagle*, kašu od krupnije mljevenog kukuruza, jer se to u mojem selu (Reka, na podravsko-kalničko-bilogorskoj tromedi) nije radilo.

Uvijek sam bio nezadovoljan odnosom društva prema istraživanju narodnih govora u nas, ni danas nismo napravili zadatak 19. stoljeća – nemamo nacionalni jezični atlas, što su Nijemci i Francuzi napravili u 19. st. Nismo istražili još ni sve predviđene punktove, odabrane mjesne govore u mreži atlasa (francuski model – manje punktova, više podataka, odabrao sam 400 govora, prema francuskih 1000, dok Nijemci imaju više od 40 000 punktova, ali manje podataka). Etnolozi su napravili za svoj atlas puno više. Razmišljao sam (kao profesor Baltazar) što i kako učiniti i došao sam do zaključka da bi u muzejima, koji su najraširenija mreža znanstvenih ustanova u državi, trebalo, kao što postoje arheolozi, povjesničari, povjesničari umjetnosti, etnolozi, etnomuzikolozi itd., da bi trebalo imati i dijalektologe i povjesničare jezika, sociolingviste. Njihov bi zadatak bio istraživanje jezika nadležnoga područja. O tome sam govorio vlastima, ministrima, od početaka svojega znanstvenoga rada, potencirao nakon uspostavljanja slobodne hrvatske države. Naravno, rezultata nije bilo, i tek sam neke godine, za noveliranja ili izrade novoga zakona o muzejima, to napisao i kao prijedlog za dopunu zakona o muzejima. Dobio sam pozitivne znakove, ali nakon promjena više vlada u kratkom vremenu, ne znam kako sada stoji s tim zakonom.

Nadam se da bi se to moglo ostvariti, ali ako ne, sigurno je Hrvatskoj potrebna slična suradnja između etnologa i dijalektologa.

Prepuštovčanka Katarina Horvat dugogodišnja je kazivačica etnologinji Muzeja Prigorja, osoba kojoj se mnogo puta išlo na konzultacije, po savjet i po pomoć. Kada je trebalo, gospođa Katarina je kao pojačanje uključivala svoje susjede i rođakinje. Kao osoba u kasnim srednjim godinama bila je idealna govornica svojega materinskoga prepuštovečkog govora i stoga smo je zamolili da bude, uz profesora Lončarića, član tima koji je radio dijalektološku studiju tog govora. Pokazala je veliku upornost, strpljenje i entuzijazam. Rezultat je publikacija *Idem v guosti*.

Ja sam Katica Horvat z Prepuštovec, rođena 1942. Bila sam vezilja pri Suvremene žene na Trešnjevke. Zate se razmem v rubje i volim one starinske, nošnje. Prvi put su me pozvali da surađivam iz Sesveta iz Sveučilišta. Jedna žejnska iz Kašine me predložila. Gospođa Vjekoslava iz Sveučilišta me uzela da dece pokazivam kakvi su negda bili ukrasi za bor pa sme radili zlatne i srebrne oreje i lančeke i mašline. Posle su tam bile i izložbe. Prve paculice, pa fertuni, rubače, ručniki.

... Kaj sem znala,
sem povedala...

Dok se u Sveučilištu jedna izložba radila, upoznala sam gospođu Jagodu. Nju zanima kak sme negda živeli, bavili. Kak su bile guosti, kak sme trsje obrađivali, grojzdje brali pa moštali pa prešali. Kaj sem znala, sem povedala. Moja mama bi te bolje znala. Pa sem pripovedala kak je mati delala u vrtu i s mlečnim je išla na plac na Kvatrić, peške. I tam i nazaj kak i druge žejnske otud. Ak je dobre prodala, donesla je dece male salame i cipuva. Štela me poslušati, a mene te nije teške pale i ni mi bile dosadne.

I tak sme se pune puta vidle. Svrnula sam u muzej pa sme kavu popile. Kolko sme se mi puta znale zabrbhati! Jagoda veli da sme si pajdašice. Kad je izložbu radila, često me zvala. Pa sem i z unučicu došla. Pokazala sem kak je moj tata delal, kak je trsje kolil i gnojil. Ak morem pomoći, ja pomorem. Ne gledam na vreme.

A onda su dolazili Jagoda i profesor. On je bil simpa čovek, jednostaven. Mene te nije teške pale kad njima ni bile grde meni dojt.

Ja sem volela iti videti u muzej kaj je novega. Kaj su novega napravili. Vidim da si Jagoda i ona druga gospođa kaj ž nju dela daju puno vremena, puno dana i sati. Tu treba puno truda. Važno je da čovek voli to kaj dela. Pozvali su me kad je bila Noć muzeja. Kad se u muzeju nekaj pripremi, tu nema prigovora. Ima se kaj videti i čuti. I u Zagreb sem išla u muzej s društvom, volela sem društvo. Pa sme gledale rubje, šareninu i zlatovez. Bila sem na izložbe gde je bila krasna paculica od lepic. Te su bile ruke kaj su te napravile!

Veseli me kaj još nešte do mene drži. Šte me nešte nekaj pita, još nekaj vredim.

Gospođa Vinka Mareković posvetila je gotovo sve svoje slobodno vrijeme hrvatskoj etnografskoj baštini. Svladala je razne tehnike rukotvorstva i danas vodi radionice izrade tradicijskog nakita. Aktivna je članica Kulturno umjetničke udruge „Prigorec“ iz Sesevetskoga Kraljevca, s kojim našu baštinu predstavlja na mnogobrojnim gostovanjima u zemlji i inozemstvu. Kao stanovnica Sesevetskoga Kraljevca osobito njeguje ljubav prema baštini Sesevetskog prigorja, što ju je i povezalno s Muzejom, koji joj je pomogao svojim stručnim znanjem, a ona i njezina kulturno-umjetnička udruga mnogo su puta sudjelovali u našim akcijama.

Kao članica KUU „Prigorec“ iz Sesevetskog Kraljevca bila sam zadužena za brigu o narodnim nošnjama u vlasništvu udruge. Često smo kao udruga bili u prilici da od domaćeg stanovništva nabavimo neke originalne nošnje. Budući da nisam bila sigurna u odabir, obratila sam se Muzeju Prigorja za pomoć i tako je počela naša dugogodišnja suradnja.

Omogućili su nam uvid u nošnje iz čuvaonice i objasnili nam tko ih je nosio, u kojim prigodama te kako su se žene oblačile, što je rezultiralo dobrim ocjenama na smotrama folklornih amatera.

U suradnji s Muzejom napravili smo izložbu u Društvenom domu u Sesevetskom Kraljevcu *Iz bakine škrinje*, gdje smo prikazali namještaj, posoblje i nošnje iz našeg kraja.

Prema scenariju izrađenom u Muzeju postavili smo scenski prikaz *Prigorska svadba*, u kojem su prikazani običaji, pjesme i plesovi na svadbenoj svečanosti sesevetskog Prigorja.

Sudjelovali smo kao folklorna skupina u raznim prigodama u Muzeju (Noć muzeja, otvorenja izložbi).

Nakon otvaranja domaće radinosti, veliku pomoć oko savladavanja tehnike tkanja na tkalačkom stanu sam dobila od djelatnica Muzeja. Upoznale su me s materijalima od kojih se tkalo, kao i s vrstama platna i tkanim motivima.

Prilikom slaganja nekoliko izložbi u Muzeju, pomagala sam kod nabavke pojedinih izložaka, veseleći se mogućnosti da sudjelujem u njihovim projektima.

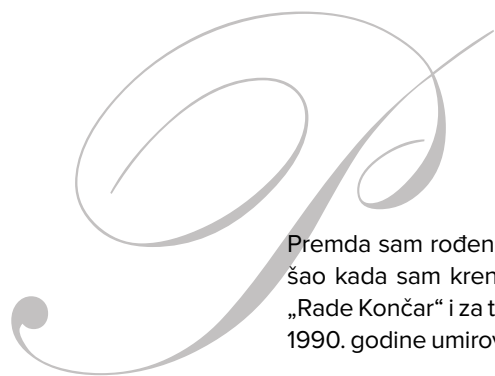
... Upoznale su
me s materijalima
od kojih se
tkalo...

U projektu „Tradicijski obrti sesvetskog Prigorja“ predstavljala sam izradu tradicijskog nakita te imala male izložbe nakita na manifestaciji Sesevtske jeseni.

Muzej Prigorja mi je ostvario kontakte s drugim muzejskim i kulturnim ustanovama, zahvaljujući kojima sam imala nekoliko izložbi.

Njegove sesvetske priče toliko su zanimljive da ga djelatnici Muzeja zovu „sesvetski Homer“. Iako u kasnim osamdesetima, gospodin Marijan Munda i danas biciklom dojuri kada ga kustosi zamole za razgovor. Često navrati tek da vidi što se u Muzeju zbiva. Osim priča, darovao nam je i 30 predmeta za Etnografsku i Povijesnu zbirku.

Premda sam rođen u Sesvetama 1930. godine, iz Sesveta sam otišao kada sam krenuo u zanat. Radni sam vijek odradio u tvornici „Rade Končar“ i za to sam vrijeme stanovao na Trešnjevci. Kada sam 1990. godine umirovljen, vratio sam se i od tada stanujem na Selčini.

Prvi put sam čuo da u Sesvetama postoji Muzej Prigorja kada mi je došao djelatnik Muzeja, kustos Mladen Nadu. Netko mu je rekao da sakupljam svakakve starine (značke, odlikovanja, fotografije, knjige). Zainteresirao sam se kada sam čuo da se muzej nalazi u kuriji, jer me uz kuriju vežu dječeačke uspomene. U doba mog djetinjstva u njoj se nalazila općina. Moj prijatelj iz djetinjstva bio je sin općinskog pisara i nosio mu je svaki dan na posao gablec. Nestašan kakav je bio, znao je gdje stoji ključ od tavana i nas dvojica smo se potajno penjali na tavan, potajno od stanara na prvom katu zgrade, obitelji općinskog bilježnika i općinskog blagajnika. Ispod onih ogromnih greda na tavanu hvatali smo golubove. Hvatali pa puštali.

... Pričao sam
o kućama i
zgradama kojih
više nema...

Kustosu Naduu poklonio sam ne znam koliko stvari za muzej i kako sam znao navratiti, upoznao sam i gospođu Jagodu. Proveli smo sate i sate u razgovoru. Zanimalo ju je čega se sjećam iz prošlosti Sesveta, obitelji i pojedinaca, a mnoge sam poznao jer su bili prijatelji mojih roditelja i moje bake, koja je stanovala u posljednjoj drvenoj kući u Sesvetama, u Bjelovarskoj 3. Pričao sam o kućama i zgradama kojih više nema, nogometašima i njihovim klubovima, vatrogascima, stradanju Roma koje smo dobro poznavali jer su stanovali u jednom dijelu Sesveta. Sjećam se Vesne Parun, koja je bila djevojka dok sam ja bio klinac. Meni nije teško pričati jer sam brbljav. Volim ići u širinu i u detalje. Gospođi Jagodi je neugodno što me mora opominjati da se držim teme, ali meni ne smeta. Jako mi je drago kad je netko tako zagrijan za svoj posao. I drago mi je da se istražuje o Sesvetama.

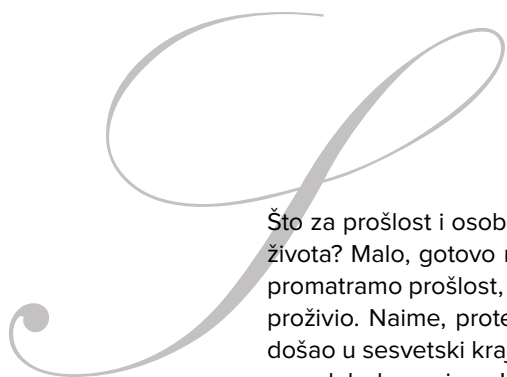

Dobio sam upute od gospođe Jagode da ništa od starudije s tavana ne smijem baciti prije nego ona vidi. Tako sam puno toga poklonio muzeju. I s tim je u vezi jedna priča za koju gospođa Jagoda misli da je važna i veli da je moram ispričati.

Moj pokojni tata Viktor Munda zaposlio se 1937. u tvrtki Kabliranje SIEMENS kao kablomonter. Poslije rata se kao kvalificirani radnik zaposlio kao nadglednik telefonskih linija koje su na stupovima pratile željezničke pruge i ceste. Centrala te tvrtke nalazila se u zgradi pošte u Jurišićevoj ulici u Zagrebu. Zaposlenici državnih službi tadašnje SFRJ fasovali su po dva sapuna u nekim vremenskim razmacima jer on je u svom poslu često imao masne i prljave ruke. Jedan sapun mu je bio dovoljan za duže vrijeme, pa je jedan svaki put nosio kući. Moja majka Barbara bila je, premda je rat pred koju godinu završio, još uvijek u strahu od ratnih nestašica. U nestašici sapuna sama je kuhala sapun koji je grizao kožu. ALBUS SPECIAL 70 72%MK, ZLATOROG TERPENTIN, SAPONIA bili su za nju pravi luksuz i štedljivo ih je trošila. Kad je koji uštedila, spremala ga je u sanduk na tavanu, ako opet dođe nestašica. U trgovini se već redovito mogla kupiti i sol i ona je pomalo stvarala zalihe soli i također ju spremala na tavan. Njezin se strah pomalo s vremenom umirio i zalihe su zaboravljene. Poslije 2000. godine sam ih pronašao. Sol sam potrošio za odležavanje dvorišta po zimi, a sapune sam za šalu poklonio prijateljima da se bolje peru. Slučajno sam ih spomenuo gospođi Jagodi, a ona me od sreće izljubila. Veli da je sapun rijedak u zbirkaama i sve je uzela što je još ostalo. Od svakog je uzela jedan sebi u zbirku, a ostale je dala u drugi muzej. Potpisao sam da poklanjam.

Dugogodišnji ravnatelj Osnovne škole Vugrovec – Kašina, profesor Ivan Klaić, danas u mirovini, zaljubljenik je u povijest i baštinu. Autor je knjige *Po kašinskom i vugrovečkom kraju*, a njegovi putopisno-povijesni zapisi mogu se pronaći i na mrežnoj stranici Vugrovca. S Muzejom Prigorja veže ga dugogodišnje prijateljstvo i suradnja oko prikupljanja povijesnih podataka. Njegova priča govori najviše o Vugrovcu, naselju bogate i zanimljive prošlosti.

Što za prošlost i osobu koja je živjela tu prošlost znači 35 godina života? Malo, gotovo ništa, ili puno toga! Sve zavisi iz kojeg kuta promatramo prošlost, a to je sve ono što je čovjek u tom vremenu proživio. Naime, proteklo je punih 35 godina života otkako sam došao u sesvetski kraj i tu se skrasio. Prigorje je ušlo u mene, a ja sam duboko u njemu! Prve dvije godine obnašao sam u Sesvetama dužnost direktora Narodnog sveučilišta (1982. – 1984.), a 25 godina obnašao sam dužnost direktora OŠ Vugrovec – Kašina. Nastanio sam se za stalno u Vugrovcu i tu u zajedništvu s ovdašnjim ljudima krojimo planove kojih imamo sijaset.

... Prigorje je
ušlo u mene, a
ja sam duboko u
njemu!...

U svom poslu posebnu pozornost posvećivao sam razvoju muzejske i informativne djelatnosti, jer je to Sesvetama nedostajalo. Danas su Sesvete Zagreb, a prije 40 godina to nije bilo tako. Čovjek kroz rad i rezultate rada upoznaje i prepoznaje svoje prijatelje i stručne osobe s kojima može raditi i ostvarivati kvalitetne rezultate. Kao amaterskom istraživaču prošlosti na pameti mi se neprestano mota francuska povijesna ličnost iz vremena druge polovice 17. i početka 18. stoljeća: Luj XIV., zvan Kralj Sunce i njegova krilatica: *L'État c'est moi!* („Država, to sam ja!“). Ja bih to preformulirao na naš sesvetski primjer: Dok nije bilo muzeja u Sesvetama, bio je samo kolega Vlado Sokol koji je znao što i kako oživotvoriti ovu ideju da se u našoj prigorskoj sredini utemelji pravi muzej u centru Sesveta, i to u kaptolskoj zgradi Kurije, izgrađenoj 1784. godine, koja je od svog početka služila kao poštanska postaja za kočije i za smještaj putnika. I dok se ovaj objekt preuređivao za suvremenu namjenu, mnogi su „administrativci“ u njemu vidjeli, pa i sanjali, svoje buduće urede za rad. Srećom, nije tako ispalo! Danas je kolega Sokol otišao u zaslužnu mirovinu, ali je ostavio Sesvetama svoj radni dar – Muzej Prigorja na ponos svima nama. Hvala mu na tome!

Vugrovec je jedno od najstarijih naselja podsljemenskog dijela Prigorja. Njegova bogata prošlost je i dan danas nedovoljno poznata našem prigorskom svijetu. Otkako sam se stalno nastanio u Vugrovcu, ta me je tema sve više okupirala. Otkrio sam da je vugrovečki *Ikar* iz prve polovice 3. stoljeća najljepša kamena statua iz rimskog doba pronađena na širem zagrebačkom području. Prvi pisani spomen Vugrovca datira iz 1201. godine. To je isprava tadašnjeg hrvatsko-ugarskog kralja Emerika u kojoj su opisane međe crkvenog posjeda Vugrovec na kojem je, nešto kasnije, sagrađena srednjovjekovna utvrda: *castrum Vugra*, dok se u njegovom podnožju smjestilo današnje naselje Vugrovec. Od 1296. godine Vugrovec postaje slobodno biskupsko trgovište, mjesto srednjovjekovnog sajmovanja (privilegij koji se vrlo teško stjecao). Mnogi su se zagrebački biskupi i emotivno posebno vezali za vugrovečke žitelje i njihove predivno oblikovane zelene krajobraze. Početkom 14. stoljeća blaženik Augustin Kažotić zasadio je legendarnu lipu u središtu Vugrovca oko koje će se kasnije odvijati sva značajnija srednjovjekovna događanja u ovom mjestu. Na njenu veliku krošnju Turci su, 1592. godine, povješali 12 pavlina s bijelim odorama koje su zarobili u Remetama. Biskup Franjo Thauszy je u drugoj polovici 18. stoljeća pokraj porušenog srednjovjekovnog grada izgradio ladanjsku kuriju u kojoj je često boravio, pa čak odavde i upravljao svojom velikom biskupijom. Na brijegu Bedeniku, sjeverno od utvrđenog grada, nekada je stajala crkva sv. Benedikta. Neki kažu da je čak bila i vugrovečka župna crkva do početka 16. stoljeća. Stari Vugrovčani pokazali su mi na kojem se mjestu u podgrađu Vugre nalazila kapelica sv. Ivana Evanđelista u kojoj su zagrebački biskupi obavljali svoje crkvene obrede.

Biskupska kurija u Vugrovcu (danas Planinarski dom) služila je za stanovanje provizora, odnosno upravitelja vugrovečkog biskupskog imanja. Nije bilo prevelikih razlika u životu vugrovečkog puka u odnosu na druge stanovnike zagrebačke okolice pa i u odnosu na građane samog Zagreba. Pojedini Vugrovčani bili su toliko imućni da su kupovali sebi kuće i druge nekretnine u Zagrebu.

U baroknom dvorcu pravaša Ivana Ružića u Vugrovcu okupljali su se hrvatski intelektualci, političari i umjetnici. Tu je znao pokatkad zasvirati i svjetski poznati violinski virtuoz Zlatko Baloković. A i sam je Vugrovec iznjedrio svoje velikane. Među njima svakako treba spomenuti domaćeg izvrsnog pučkog učitelja Juraja (Gjuru) Popovića koji je prijateljevao s velikim hrvatskim pedagogom Ivanom Filipovićem, a o znanju i kompetencijama njegovih učenika pisao je 1858./59. bečki prosvjetni list *Oest. Schulbote*, a od 1860. i školski časopis *Napredak* kojeg i danas izdaje Hrvatski pedagoški zbor.

Sakralni objekti Vugrovca (prvenstveno crkva sv. Mihaela Arkandela i crkva sv. Franje Ksaverskog, Farof i dr.) također su veliki umjetnički biseri kojima se ovo mjesto može podičiti. Treba progovoriti bar riječ-dvije i o staroj seoskoj drvenoj arhitekturi koja je na izmaku vremena i zauvijek propada pred našim očima. Kako spasiti i očuvati bar ono što je najvrednije?

Moja priča o prošlosti Vugrovca ovime ne završava, ona nema svoga kraja. Još će mnogi poslije mene na njoj raditi, istraživati. Pretprošle jeseni (2015.) u društvu s kustosom Damirom Fofićem, prof. povijesti i arheologom, prisustvovao sam točnoj ubicaciji srednjovjekovne Vugre pomoću suvremene istraživačke metode laserskog skeniranja terena u 3D tehnologiji. Pripremam knjigu o našem Vugrovcu i vjerujem da će obradovati mnoge ljubitelje starina. Sretan sam što sudjelujem u otkrivanju prošlosti vugrovečkog zavičaja. To za mene više nije neki uobičajeni posao, to je meni sada draga obveza koje me raduje i motivira u svakodnevnom životu. Dokle, vidjet ćemo!

Još jedanput upućujem iskrene čestitke i najbolje želje svim zaposlenicima i dragim prijateljima – sesvetskim muzealcima u povodu 40. obljetnice Muzeja Prigorja u Sesvetama!

Eva Hursa, diplomirana povjesničarka i kroatologinja na stručnom osposobljavanju u Parku prirode Medvednica, dobila je zadatak da u suradnji s Muzejom Prigorja pripremi izložbu o svadbenim običajima u Sesevskom prigorju. Izložba pod intrigantnim nazivom *Zakaj Prigorcji voziju ladice?* otvorena je na Medvedgradu 27. svibnja 2017. i vidjelo ju je oko sedam tisuća posjetitelja, a s obzirom na to da je zamišljena kao pokretna, to je tek početak. Eva je za našu publikaciju opisala kako je izložba nastajala i s kojim se problemima susretala, ali i zabavne trenutke koji su joj uveselili vrijedno iskustvo.

... Kako priču pretvoriti u izložbu? Jer to nije lako, posebno kad se radi o prvoj izložbi...

„Kaj je to Muzej Prigorja?“, pomislila sam kad mi je ravnateljica Parka prirode Medvednica, u kojem sam obavljala stručno osposobljavanje, priopćila ideju stvaranja izložbe u suradnji s muzejom. Odgovorivši „Može!“ došla sam, prvi puta u životu, u Sesvete. Nakon početnog zanosa, nije trebalo dugo da se nad mojom glavom pojave crni oblaci puni teških misli. Prigorska svadba?! Kako priču pretvoriti u izložbu? Jer to nije lako, posebno kad se radi o prvoj izložbi i kad o zadanoj temi ništa ne znaš. Nakon iscrpnih konzultacija s kustosicom etnologinjom Jagodom, bacila sam se na proučavanje literature. Šokiralo me koliko je život tih mladih djevojaka bio drugačiji nego danas i stalno sam to uspoređivala. Tako sam, na poticaj ravnateljice Morene, osmislila koncepciju u kojoj se, kroz dijalog prigorske *diekle* i moderne cure, prikazuju strogo određeni prigorski svadbeni običaji od prije sto godina u usporedbi s današnjima, u kojima je sve dopušteno.

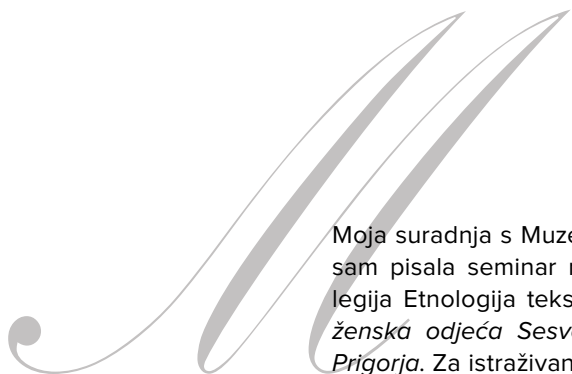
Nakon što su muzealci koncepciji dali zeleno svjetlo, počela sam pisati tekstove. Tek kasnije sam, unatoč ranijim upozorenjima, shvatila da su ilustracije važne koliko i pisani dijelovi. Nije bilo problema sa starim fotografijama mladenaca, u Muzeju ih ima mnoštvo, ali za prikaz pojedinih običaja trebale su mi slike kakvih u muzeju nisu imali. A fotografije za modernu svadbu, mislila sam, to će biti lako, ima na internetu... Ubrzo su mi objasnili, da osim što su to često fotografije preslabe kvalitete za izložbene panoe, postavlja se i pitanje autorskih prava. Kad mi je zatrebala slika starinskog kruha koje Prigorcji baš i nisu fotkali, panika me u potpunosti uzela pod svoje – pa kak bum ja to onda napravila?! Ništa, moramo sli-

kati sami, shvatila sam. I baš mi je drago što jesmo, jer su upravo ti trenuci smijeha postali najbolji dio procesa stvaranja izložbe, oni koji se pamte.

Trčeći sam se vratila iz pekare i uzbuđeno objavila da sam uspjela naći kruh koji „hiće na starinski“ kako bismo snimile fotografiju za običaj kojim je mlada u kuću donosila blagostanje. Ok, sad imam kruh, ali kaj je s *dieklom*? Tu nije bilo dvojbi i ubrzo je počela moja prigorska transformacija. Jagoda me obukla u nošnju prigorske *diekle*, a Maja se pobrinula za *kečkice*. Irena se primila fotoaparata i *photosession* je mogao početi. Pritom smo napravile i dobru promociju, jer smo nekoliko fotki snimile u parkiću ispred Muzeja Prigorja. No, nije sve prošlo glatko. Ispostavilo se da ne znam biti ozbiljna pred fotoaparatom, a *diekle* su uvijek morale biti ko kipovi. Stoga ni ne čudi da su *diekle* na panoima, i moderna i tradicionalna, morale biti nacrtane. Barem je sa slikama *ladica*, uz sav ostali *osebek* odnosno miraz, Irena imala više uspjeha, jer su, za razliku od mene, mirno pozirale. Osim kad bi naša kompozicija misteriozno gubila dijelove, osobito kad smo već snimljene fotke htjele ponoviti. Naime, revna kustosica Jagoda brzo je, čim bi čula zadnji *klik* fotoaparata, spremala vrijedne predmete natrag u kutije. No, njezina je briga opravdana, posebno kad se sjetimo da su upravo ti predmeti ono što čini muzej. Ili možda ipak nisu? Nakon iskustva rada u Muzeju Prigorja, rekla bih ne. Ne samo oni. Ne mogu poreći da su to vrijedne stvari, djelići nekih drugih trenutaka i prošlih vremena, ali ipak samo stvari, koje bez prave brige i pažnje arheologa, etnologa, povjesničara, povjesničara umjetnosti i mnogih drugih ne bi postale dijelom muzejske zbirke, nešto vrijedno što ljudi požele pogledati. Uz to, sad znam i kaj je Muzej Prigorja. A to nije obična ustanova ili institucija, već ljudi. Isti oni ljudi koji su me slušali, podržavali, bodrili i svesrdno pomagali na čemu im zahvaljujem. Hvala, jer bilo je krasno raditi s vama!

Suradnja s Jelenom Zenko Milović pokazuje kako je rad sa studentima koji u muzej dolaze po stručnu pomoć prerastao u nešto više i otvorio vrata povezivanju muzejske djelatnosti s disciplinama izvan uobičajenih muzejskih krugova. Bogata zbirka etnografskog tekstila Muzeja Prigorja u ovom je slučaju postala inspiracija za poduzetnički pothvat.

... Projekt je
osvojio prvu
nagradu...

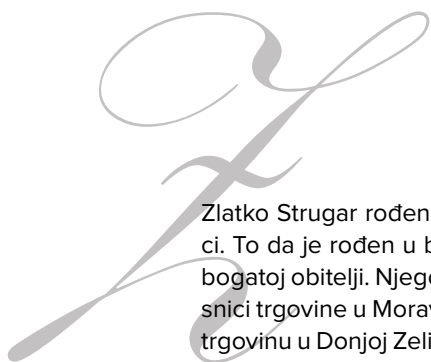
Moja suradnja s Muzejom Prigorja počela je 2015. godine kada sam pisala seminar na Tekstilno-tehnološkom fakultetu iz kolegija Etnologija tekstila i odjeće pod naslovom *Tradicionalna ženska odjeća Sesevetskog Prigorja, analiza fundusa Muzeja Prigorja*. Za istraživanje toga područja odlučila sam se radi toga što je moja obitelj, točnije moj djed Franjo Zenko rodnom iz Adamovca. Najprije sam stupila u kontakt s Jagodom Vondraček Mesar, višom kustosicom muzeja koja je bila vrlo susretljiva te mi je u detalje objasnila sve što me je interesiralo. Nakon nekoliko posjeta muzeju, s obzirom na moju struku, ravnateljica Morena Želja Zelle predložila mi je da napravim nekoliko prijedloga za muzejski suvenir. S čašću i oduševljenjem sam prihvatila prijedlog te sam svoj diplomski rad posvetila razvijanju te ideje. Tako je nastao i projekt Veles, koji sam zajedno sa suradnicima prijavila na Social Impact Award, najveće europsko natjecanje u društvenom poduzetništvu za studente. Cilj projekta je očuvanje i promicanje etnografske baštine Sesevetskog prigorja preko socijalnog poduzetništva, koje će pružiti priliku za nekoliko ciljnih skupina da steknu nova znanja, razviju nove vještine i proizvode liniju inovativnih odjevnih predmeta temeljenih na elementima tradicionalnog tekstilnog dizajna i identitetu prostora. Očekuje se postizanje samoodrživosti prodajom predmeta kroz mrežu različitih partnera te reinvestiranje ostvarene dobiti u projekt i zapošljavanje ljudi. Projekt je osvojio prvu nagradu u hrvatskom dijelu natjecanja, što nam je, uz dragocjeno iskustvo stečeno sudjelovanjem, donijelo i novčanu nagradu te otvorilo mogućnost za daljnji razvoj projekta.

Trenutno sam pred obranom diplomskog rada pod naslovom *Tradicijsko odijevanje Prigorja kao poticaj za revitalizaciju i obli-*

kovanje suvenira te će nakon toga slijediti razvoj projekta. Poznanstvo i rad sa zaposlenicima muzeja pridonijeli su razvoju mog interesa za hrvatsku etnografsku bašinu te odlučujuće djelovali na izbor mog završnog i diplomskog rada. Radujem se nastavku suradnje!

Gospodin Zlatko Strugar obratio se 2016. godine Muzeju Prigorja s molbom da mu se pomogne oko registracije privatne zbirke. Muzej je kontaktirao s kustosicom Muzejskoga dokumentacijskog centra Ivom Validžijom, koja je došla u Moravče, pregledala zbirku i dala upute za postupak registracije. Dogovoreno je da će Muzej pružiti pomoć u pripremi dokumentacije, što je veliki posao jer zbirka ima oko 3000 predmeta. Nedugo nakon toga Muzej je zaposlio na stručno osposobljavanje mladog etnologa Damira Prpića, kojem je to bila odlična prilika za upoznavanje s muzejskom praksom. Pod nadzorom kustosice etnologinje napreduje u mukotrpnom poslu dokumentiranja predmeta, a obrada zbirke bit će tema njegova stručnog rada za zvanje kustosa. Za vrijeme tih redovitih odlazaka u Moravče imao je prilike upoznati ne samo zbirku nego i gospodina Strugara. Zabilježio je njegovu zanimljivu životnu priču, ujedno i priču o nastanku zbirke.

Zlatko Strugar rođen je 1942. godine u Zagrebu u Petrovoj bolnici. To da je rođen u bolnici, a ne kod kuće, govori da je pripadao bogatoj obitelji. Njegova obitelj s očeve strane, Strugari, bili su vlasnici trgovine u Moravču. Obitelj Bakran, s majčine strane, imala je trgovinu u Donjoj Zelini. Zlatko Strugar rodio se u loše vrijeme. Već kao trogodišnjak ostao je bez oca, koji je proglašen kulakom i ubijen. Trgovina je bila konfiscirana i dodijeljena poduzeću Trudbenik Zelina, a majka je u njemu dobila posao prodavačice.

... To je bio
prijelomni
trenutak u
njegovu životu...

Već kao mladić Zlatko je shvatio da u Moravču za njega više nema života. U Zagrebu je počeo izučavati automehaničarski zanat. Zbog nasilnog je majstora napustio zanat i upisao se u Industrijsku školu 'Prvomajska', koju je pohađao tri godine. U tvornici Prvomajska radio je do odlaska u vojsku. Okušao se na još jednom radnom mjestu, u poduzeću Ledo. No, nemirni ga je duh tjerao naprijed i odveo u Francusku, u Nicu, gdje je radio svakojake poslove. Zbog djedove se bolesti nakon sedam godina vratio u Moravče.

Djedova je smrt bila povod da pregleda dokumente iz obiteljske povijesti. Među njima se ističu kupoprodajni ugovor kojim je njegov pradjed 1891. godine kupio 'gospodarsku zgradu s krčmom' od Crkve, porezna knjiga iz 1921. godine te građevinska dozvola za kuću iz 1895. godine. To je bio prijelomni trenutak u njegovu životu koji je probudio strast za skupljanjem predmeta, interes za povijest vlastite obitelji i za povijest Moravča.

Poduzetni ga je duh naveo da u obiteljskoj kući u Moravču otvori gostionicu. Radio je kao ugostitelj do odlaska u mirovinu 2000. godine i za to vrijeme skupio najveći dio zbirke. Početkom 1999. godine počeo je obnavljati onu gospodarsku zgradu koju je kupio njegov pradjed 1891. godine. Nakon sedam je godina bila spremna i u nju je smještena zbirka predmeta.

Znaželja i želja da se poveže sa stručnjacima dovela ga je prvi put u Muzej Prigorja 1987. godine. Bilo mu je rečeno da Muzej može iz Praga pribaviti kopiju dokumenta kralja Ferdinanda III. iz 1652. godine. Tim dokumentom kralj daje pravo plemiću iz Moravča da kod crkve sv. Trojstva održi tri godišnja sajma. Kopiju tog dokumenta Zlatko je htio držati u svojoj zbirci kao važan povijesni izvor o Moravču. Nažalost, muzej mu nije nabavio željenu kopiju. To ga nije moglo obeshrabriti te je i dalje marljivo skupljao predmete važne za Moravče.

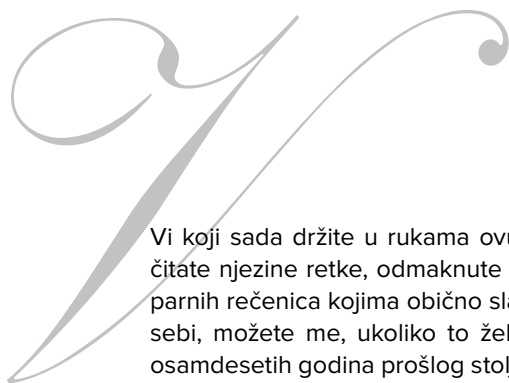
Zahvaljujući gostionici koja je radila punom parom, mnoštvo je ljudi moglo razgledati njegovu zbirku. Oduševljenje i odobravanje posjetitelja poticalo ga je da je stalno proširuje i obogaćuje.

27. kolovoza 2011. godine osnovao je udrugu „Vu plavem trnaci“ s ciljem prikupljanja financijskih sredstava za izradu monografije o Moravču. S tim nije imao sreće i tri su molbe Gradu Zagrebu odbijene.

Jednom prilikom slučajno su u posjet došli djelatnici Muzeja Međimurja iz Čakovca. Bili su zadivljeni širinom njegove zbirke koja obuhvaća predmete industrijskog dizajna, tekstilnu građu, zbirke starih novčanica, kovanica, poštanskih maraka, poljoprivrednih i drugih alata, glazbenih instrumenata, povijesnih dokumenata, pa čak i fosilnih ostataka. Savjetovali su mu da se obrati Muzeju Prigorja u Sesvetama radi stručne pomoći oko registracije svoje zbirke. Poslušavši njihov savjet, početkom 2016. godine, Zlatko Strugar ponovno dolazi u Muzej Prigorja. Tom prilikom upoznaje kustosicu etnologinju Jagodu Vondraček Mesar te ravnateljicu Morenu Želju Želle. Dogovoreno je da će mu Muzej pomoći u obradi zbirke. Savjetuju ga i kako da popunjava zbirke i pravilno čuva predmete. Gospodin Zlatko Strugar, koji je cjelokupnu zbirku stvorio bez ičije pomoći, bio je jako zahvalan što mu je, prvi put, pružena stručna, ali i svaka druga pomoć oko njegove zbirke.

Arheologinja i muzejska savjetnica Gradskog muzeja Varaždin, danas u mirovini, prof. Marina Šimek bila je dio grupe muzealaca koji su s velikim entuzijazmom djelovali u strukovnoj udruzi Muzejsko društvo sjeverozapadne Hrvatske. Muzej Prigorja bio je član Društva i aktivno sudjelovao u njegovom radu. Marinu Šimek uz Društvo osobito vežu uspomene na veliki izložbeni projekt koji su arheolozi zajedno ostvarili.

Vi koji sada držite u rukama ovu pomalo neobičnu publikaciju i čitate njezine retke, odmaknute od uobičajenih, dosadnih, suhoparnih rečenica kojima obično slavljenik odaje priznanje samome sebi, možete me, ukoliko to želite, pratiti u arheološko ozračje osamdesetih godina prošlog stoljeća.

... Zato smo se s veseljem okupljali na tim radnim sastancima...

„Imam ideju!“... ne, nije to rekao, nego je ushićen uzviknuo Zorko (Zorko Marković, kustos Muzeja grada Koprivnice, nap. ur.) prilikom jednog od naših susreta 1985. godine; mi arheolozi održavali smo prilično redovito naše radne sastanke, svaki put domaćin je bio jedan od muzeja sjeverozapadne Hrvatske, a teme su se mijenjale ovisno o trenutačnim problemima, potrebama, interesima, našem radu u muzeju ili na terenu. Ovakvi susreti arheologa i preparatora uvijek su donosili pokoje dobro rješenje, konstruktivan razgovor, korisnu informaciju, kolegijalni savjet, ali i vedrinu (pristojniji nadomjestak za „zafkanciju“) neobaveznih razgovora. Zato smo se s veseljem okupljali na tim radnim sastancima unutar našeg Muzejskog društva sjeverozapadne Hrvatske. U okvirima Društva surađivali su i muzealci drugih struka, pa tako i etnolozi, povjesničari umjetnosti..., no danas, kada se prisjećam tih prošlih godina i Društva koje je u međuvremenu u tišini umrlo, čini mi se da smo mi arheolozi sijali najplodnije sjeme, prednjačili idejama koje smo, čim bi bile izrečene, omatali entuzijazmom. Možda sam pristrana, pošto i sama pripadam toj „arheološkoj“ populaciji... ali – ne! Bili smo baš takvi kakvih nas se sjećam. Uostalom i Zorkova ideja iz početka ovoga teksta širila je svoje pozitivne pipce velikom brzinom: bit će to izložba kojom ćemo predstaviti najvažnije rezultate arheoloških istraživanja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj od siromašnog poslijeratnog vremena do 1986. godine. Razrada, zadaci, okviri, termini, ponovni susreti. Ukoliko ste i Vi muzealac ili

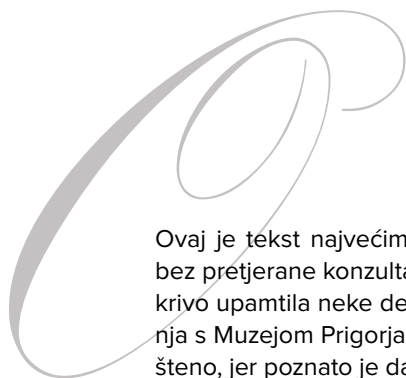
možda ljubitelj arheološke baštine, poznat Vam je katalog **40 godina arheoloških istraživanja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj**. Možda sada očekujete prikaz kataloga, no on ipak neće uslijediti i krasti prostor u koji može stati još neko sjećanje na davne zajedničke dane posvećene arheologiji. O našoj velikoj izložbi i njenom katalogu tek par natuknica: 25 autora tekstova u katalogu, gotovo 800 kataloških jedinica, 18 ustanova istraživalo između 1946. i 1986. na ovom prostoru, bibliografija s 350 jedinica, 168 stranica kataloga... izložba gostovala u muzejima Koprivnice, Križevaca, Bjelovara, Kutine, Varaždina, Čakovca te u Gliptoteci HAZU u Zagrebu. Objedinjena i obrađena arheološka građa sa širokog prostora sjeverozapadne Hrvatske u preglednom kronološkom slijedu i katalog značenja priručnika, nezaobilazne literature za arheologiju našeg zemljopisnog prostora – to su vrijednosti našeg zajedničkog rada. Neću više o ovoj temi... Ali moram još podsjetiti: lokalitet KUZELIN bio je predstavljen s dvadesetak prvoklasnih antičkih nalaza.

Još nismo stigli eksponate vratiti u naše muzejske depoe, a već se priprema nova zajednička akcija. Članovi Sekcije arheologa i preparatora pri Muzejskom društvu planinare po velikom, ugroženom lokalitetu, provlače se kroz gusto raslinje. Zvuči kao nagradno pitanje: velike hrpe kamena, preglasni strojevi kamenoloma, odsječeni dio brda i oštećeni arheološki objekti, keramika ispada iz profila! O čemu se radi? Veliki nered... pa su nas kutinski muzej i kolegica Ana (Ana Bobovec, kustos Muzeja Moslavine Kutina, nap. ur.) pozvali da zajedničkim snagama pokušamo istražiti barem dio velikog prapovijesnog naselja na *Gradini Marić*. Kratak dogovor, zajednički pregled lokaliteta i procjena njegova stanja, sastanak u muzeju i za sve nas jedini mogući nastavak ove ružne priče – zajedničkim snagama provest ćemo sljedeće godine zaštitno istraživanje. I proveli smo ga te 1990. godine nas osmero iz raznih muzeja od Čazme do Sesveta i nekolicina pomoćnih radnika iz Mikleuške. Bili smo zadovoljni, posao je obavljen, spasili smo pa makar i mali dio baštinskog nasljeđa.

Tema o kolegijalnosti i onom lijepom osjećaju da zajedno možemo sve i svašta nije iscrpljena, ali se ovom prilikom ne može nastaviti jer je prevelika za ove stranice.

Povjesničarka umjetnosti Vladimira Pavić danas je u mirovini, a kao muzejska savjetnica iz Muzejskog dokumentacijskog centra dobro je poznata svim hrvatskim muzealcima. Uložila je veliki trud obilazeći s kolegama iz računalne tvrtke Link2 velike i male muzeje po cijeloj Hrvatskoj pomažući im u uvođenju računalnog programa za obradu muzejske građe i vođenju dokumentacije. Za Muzej Prigorja vežu je i sjećanja iz nekih ranijih vremena. Često posjećuje naše priredbe, a njezine pohvale, ali i konstruktivne kritike, mnogo nam znače.

Ovaj je tekst najvećim dijelom nastao temeljem mojih sjećanja, bez pretjerane konzultacije literature, pa sam možda zaboravila ili krivo upamtila neke detalje svoje dugogodišnje suradnje i druženja s Muzejom Prigorja. Ako je tako, nadam se da će mi biti oprosteno, jer poznato je da su sjećanja subjektivna, često nepouzdana, a prije svega prolazna „dokumentacija“.

Vrijeme 70-ih godina 20. stoljeća, kad se osnivao sesvetski muzej, toliko se razlikuje od sadašnjeg, da mi se čini kao da je to bilo prije nekoliko stoljeća. Standard tadašnjih „provincijskih“ muzeja bio je nezamisliv za današnje vrijeme. Nedostatak stručnog i tehničkog osoblja bio je pravilo, vrlo često i nedostatak muzejskog prostora; centralno grijanje činilo se nedostižnim ciljem, a kontrola mikroklimе bila je nepoznati pojam. Čuvaonice građe izgledale su kao skladišta stare krame; financijskih sredstava za restauraciju građe uglavnom nije bilo. Dokumentacija se pisala ručno, nalivperom (!), a fotografirala se samo građa koja je išla u objavu. Nešto bolja situacija bila je u muzejima koji su imali fotografe (rijetki) ili su se kustosi amaterski bavili fotografijom. Informatizacija i računalo bili su pojmovi iz SF romana.

Iz tih vremena dobro se sjećam vijesti o osnutku sesvetskog muzeja (radila sam u Muzeju Međimurja Čakovec). U to je vrijeme osnivanje novih muzejskih ustanova bila gotovo senzacija. Najbliži Sesvetama susjedni muzeji (osim, naravno, zagrebačkih) tada su bili Gradski muzej Varaždin na sjeveru i Muzej Moslavine Kutina na istoku. Poticaj osnivanju Muzeja Prigorja bili su značajni rezultati i nalazi arheoloških istraživanja koja je inicirao i provodio arheolog i kasniji dugogodišnji ravnatelj Muzeja Vladimir Sokol.

... Informatizacija
i računalo bili su
pojmovi iz SF
romana...

Muzeji bez zaposlenog osoblja donedavno, a s jednim stručnim zaposlenikom još i danas, također su jedna od hrvatskih „specijalnosti“, pa su ostali stručni i tehnički djelatnici zapošljavani od sredine 80-ih godina. Te 80-e ostale su mi u sjećanju po veselim i korisnim druženjima s muzealcima sjeverozapadne pa i ostale Hrvatske. Tada najagilnija i najprofesionalnija muzejska udruga u Hrvatskoj, Muzejsko društvo sjeverozapadne Hrvatske, organiziralo je obavezna godišnja druženja (svake godine, ponekad i dvaput godišnje, uvijek u drugom muzeju, članu Društva) pa su se svi muzealci poznavali i vrlo često surađivali na mnogim zajedničkim projektima i izložbama. Osim *Muzejskog vjesnika*/glasila muzeja sjeverozapadne Hrvatske (gdje se sesvetski muzej prvi put pojavljuje 1988. ili '89.) izdvojila bih *Registar arheoloških nalaza i nalazišta sjeverozapadne Hrvatske* (u suradnji s muzejima sjeverozapadne Hrvatske učlanjenima u Muzejsko društvo sjeverozapadne Hrvatske, Varaždin, 1990.) kao pionirski projekt u Hrvatskoj, a u kojem je sudjelovao i Muzej Prigorja. Puno sam se družila, a ponekad i posjećivala druge muzeje, s kolegom i prijateljem još od studentskih dana, nažalost prerano preminulim, Mladenom Naduom, zvanim Gembeš (zaposlen u Muzeju Prigorja 1988. g.).

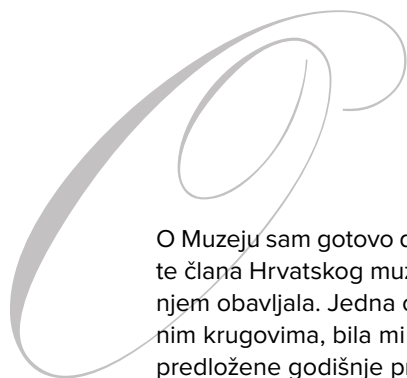
Prve polovice 90-ih, tj. ratne godine (koje sam provela u Samoborskom muzeju), malo su usporile interakciju među muzejima iz razumljivih razloga brige za vlastitu građu, nedostatak financijskih sredstava za djelatnost te reosnivanja svih muzejskih ustanova u Hrvatskoj. Ipak, u to je vrijeme počela intenzivnija informatizacija (ne samo) muzejskih ustanova, a sjećam se da se sesvetski muzej brzo i dobro informatizirao. To je također bilo vrijeme promišljanja o uređenju i preuređenju stalnih postava, dok su mnogobrojni muzeji izrađivali muzeološke koncepcije. O Muzeju Prigorja puno se tada govorilo zbog obnove zgrade i tavana etáže po projektu arhitekta Željka Kovačića. Meni osobno obilazak obnovljene tavana etáže bio je neugodno iznenađenje jer mi se realizirano rješenje s metalnim elementima i stepeništem nikako nije sviđalo.

Suradnja sa stručnim djelatnicima sesvetskog muzeja (kojih je u međuvremenu zaposlen zavidan broj) nastavila se i nakon mog zapošljavanja u Muzejskom dokumentacijskom centru (MDC-u) 1996. godine, a intenzivirala se početkom 21. stoljeća, kad smo definitivno napustili nalivpera i kemijske olovke i počeli s računalnom obradom muzejske građe i muzejske dokumentacije.

Muzej Prigorja već je 2003. godine samostalno nabavio i instalirao računalni program za obradu muzejskih zbirki M++ i S++ za obradu dokumentacijskih zbirki. Uhodavanje i upoznavanje sa svim mogućnostima rada u programu (koji se stalno nadograđivao i poboljšavao) trajalo je nekoliko godina tijekom kojih su stručni djelatnici sesvetskog muzeja aktivno sudjelovali u edukativnim programima o radu u M++ programu, koje je provodio MDC. Već 2011. godine dvije muzejske zbirke registrirane su kao kulturno dobro RH (do danas sve četiri). Među rijetkim su muzejskim ustanovama u Hrvatskoj koje od vremena instalacije računalnog programa ažurno rade i sekundarnu dokumentaciju.

Suradnja s Jagodom, Dubravkom, Irenom, Gembešom, Damirom... uvijek je bila dobra i plodonosna; ostala mi je u dobrom sjećanju. Otkad sam u mirovini (2013.), a ravnateljica Muzeja je moja kolegica Morena Želle, i dalje se družim s kolegicama i kolegama iz Muzeja Prigorja. Nastojim što češće posjećivati zanimljive izložbe koje priređuje Muzej, te pratiti i ostale raznovrsne akcije i projekte Muzeja, kojemu priročim dobru budućnost.

Europski projekt akronima „Rođenje Europe“, koji je Muzej Prigorja kao jedan od pet slovenskih i hrvatskih partnera proveo 2015. godine, bio je ponajprije vezan za arheološku baštinu, u našem slučaju uz arheološka nalazišta sesvetkog Prigorja. No jedan od rezultata tog projekta važan je za budućnost cjelokupnog Muzeja. Profesorica na Katedri za muzeologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu dr. sc. Žarka Vujić bila je član tima koji je Muzej angažirao za izradu Muzeološke koncepcije Muzeja Prigorja, dokumenta ključnog za realizaciju budućeg stalnog postava.

... njihovo
je viđenje i
prepoznavanje
važnosti Muzeja
najvažnije...

O Muzeju sam gotovo deset godina saznavala isključivo kroz očiste člana Hrvatskog muzejskog vijeća čiju sam dužnost sa zanimanjem obavljala. Jedna od zadaća, dobro je poznato u profesionalnim krugovima, bila mi je zajedno s ostalim članovima vrednovati predložene godišnje programe djelovanja za koje se od Ministarstva kulture očekivalo (su)financiranje. Preko tih programa i dodatne korespondencije Vijeća s upravom Muzeja znala sam kako je Muzej zapravo bez stalnog postava te kako njegovo gotovo sve javno djelovanje predstavljaju programi koji se tiču jednog jedinog arheološkog lokaliteta – Kuzelina. Tako je u mojoj svijesti Kuzelin zadobio velebne razmjere nekog utvrđenog grada ponad Sesveta. Predsjedniku Vijeća u nekoliko sam navrata sugerirala da posjetimo svi zajedno Muzej, no to se ipak nije dogodilo. Zgradu Muzeja poznavala sam vrlo dobro izvana, jednako tako i njenu središnju lokaciju i smještenost uz prometnicu i jako raskrižje, s obzirom kako sam često putovala autobusom na relaciji Zagreb – Bjelovar. Upravu i osoblje Muzeja nisam poznavala, sve dok tamo nije počeo raditi jedan od studenata našeg Studija muzeologije i upravljanja baštinom koji mi je znao prenositi svoje viđenje. Sve to pridonijelo je mojoj profesionalnoj radoznalosti koja me još uvijek ne napušta i glavni je pokretač, ma kako to neki teško mogli razumjeti, moga djelovanja i danas nakon trideset i dvije godine radnog staža u sektoru baštine. Stoga je sudjelovanje u arhitektonskom timu koji se javio na natječaj 2015. godine u sklopu projekta *Ponovno probuđena arheološka nalazišta - suvremena interpretacija baštine kao temelj kulturnog turizma* akronima „Rođenje Europe“ bilo posvema prirodno i razumljivo. Naravno, ono se dogodilo u vremenu u kojem je upravu Muzeja preuzela nova

osoba, kolegica Morena Želja Želle koja mi je po svom holističkom razumijevanju baštine i prihvaćanju svih suvremenih oblika upravljanja, pa i po predanosti poslu, bila bliska.

Dvomjesečan rad na muzeološkoj koncepciji Muzeja Prigorja i prijedlogu prezentiranja materijala s Kuzelina bio je intenzivan i moguće je kako ga više ne bih ponovila: iščitavanje stranica i stranica stručne i znanstvene literature, razgovori sa zaposlenicima, posebice kustosima pojedinih zbirki, ali i različitim dionicima Muzeja (od stanovnika Seseveta koji su sudjelovali u iskapanjima na Kuzelinu do onih koji su radili u suradnim baštinskim institucijama poput knjižnice i sl), putovanje svim prometnicima Sesevetskog prigorja i živo sagledavanje svih baštinskih točaka, prolaženje popisima i vizualnim informacijama o svim predmetima Muzeja, a sve u kratkom vremenu. U konačnici, kao što mi se dogodilo i pri radu na prvom prijedlogu postava Muzeja Brodskog posavlja u Slavanskom Brodu, ovladala sam dosta velikim znanjem o Sesevetskom prigorju i Sesevetama (od geografskih obilježja do suvremenih problema najveće gradske četvrti) i ponudila jedno viđenje koncepcije muzeja nadomak Zagreba temeljeno na identitetima Sesevetskog prigorja i Seseveta te Muzeja samog koje bi danas, vjerojatno, izgledalo drugačije. No muzeji su društvene ustanove koje zrcale sve promjene u društvu, ali i unutar baštinskog sektora kojem pripadaju i stoga je promjenjivost i preispitivanje poslanja i koncepcije neophodno. I vodstvo Muzeja Prigorja u Sesevetama je toga potpuno svjesno. Postupnim koracima nastoji mijenjati kulturu poslovanja i djelovanja, daje dužno poštovanje svemu što je bilo dobro, no nastavlja dalje drugačije, primjerice istražujući napokon povijest kaptolske kurije u kojoj je Muzej smješten, identificirajući i ostale značajne arheološke lokalitete, bilo antičkog bilo srednjovjekovnog razdoblja, dajući važnost i prirodoslovnim fenomenima, ali i izložbama koje nastavljaju istraživati pojedine identitete kraja i ojačavaju na svoj način veze Muzeja s njegovim dionicima itd. Uočila sam i svjedočila odgovornom sudjelovanju u međunarodnim projektima, provođenju natječaja i inzistiranju na transparentnosti odabira, srdačnom prihvaćanju suradnika i osiguravanju svih podataka potrebnih za rad. Sve su to pomaci koji ne daju rezultate odmah i u velikom mjerilu (primjerice, u značajnom povećanju broja posjetitelja), nego postupno i u malim pokazateljima. Nadam se i želim da to prepoznaju i lokalni političari, ali i stanovnici Seseveta. Oni su najvažniji, odnosno njihovo je viđenje i prepoznavanje važnosti Muzeja najvažnije. Naime, mi, stručnjaci u području baštine, već smo davno stali na stranu Muzeja, ali pozitivno mišljenje i uzimanje u obzir postojanja, primjerice, stanovnika Jelkova koji imaju svakodnevne životne probleme ili onih koji uporno žele imati parkiralište kao srce svoje gradske četvrti (parkiralište uz Muzej) doista je ono čemu Muzej treba težiti.

Projekt „Rođenje Europe/Rojstvo Europe“ sufinancirao je Europski fond za regionalni razvoj putem programa prekogranične suradnje IPA Slovenija – Hrvatska 2007. – 2013., a dio sredstava za aktivnosti Muzeja Prigorja osigurao je i Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport Grada Zagreba. Provedba projekta bila je dragocjena prilika za učenje i razmjenu iskustava među slovenskim i hrvatskim partnerima, o čemu pišu Martina Zanjkovič i Ursula Hribernik. Kao zaposlenice vodećeg partnera, Zavoda za kulturo Slovenska Bistrica, Martina i Ursula podnijele su najveću odgovornost za uspješnu realizaciju projekta. Na Konferenciji o prekograničnoj suradnji Slovenije i Hrvatske, koju je s hrvatskim Ministarstvom regionalnog razvoja i fondova Europske unije potkraj 2016. godine organizirala Vlada Republike Slovenije, projekt akronima „Rođenje Europe/Rojstvo Europe“ predstavljen je kao jedan od tri primjera dobre prakse (među ukupno provedena 94 projekta).

... Svaki je
partner projektu
pridonio svojim
iskustvom i
znanjem te ga
je nadogrudio
novim...

Projekt „Ponovno probuđena arheološka nalazišta – suvremena interpretacija baštine kao temelj kulturnog turizma/*Ponovno prebujena arheološka najdišča – sodobna interpretacija dediščine kot temelj kulturnega turizma*“, skraćeni naziv projekta „ROĐENJE EUROPE/ROJSTVO EVROPE“, međunarodni je projekt koji se već neko vrijeme rađao u *Zavodu za kulturo Slovenska Bistrica*. Početci projekta sežu u 2011. godinu, kada smo na Zavodu razmišljali kako bismo dobili sredstva za arheološko iskopavanje na arheološkom nalazištu *Ančnikovo gradišče* i tako ga oživjeli. Mogućnost oživljavanja našega nalazišta vidjeli smo u povezivanju sa sličnim arheološkim nalazištima na obje strane južne granice.

Ideja je zajedno s partnerima, Razvojno agenciju Kozjansko, Javnim zavodom za kulturo, šport, turizem in mladinske dejavnosti Sevnica, Muzejom Prigorja i Zavičajnim muzejom Varaždinske Toplice, prerasla u projekt „Rođenje Europe/Rojstvo Evrope“, koji povezuje pet arheoloških nalazišta: *Ančnikovo gradišče, Rifnik, Ajdovski gradec* na slovenskoj strani te *Kuzelin* i *Aque lasae* na hrvatskoj strani. Partneri su jedni druge pronašli preko interneta. Zajednička nam je poveznica bila arheološka baština.

Osnovna je ideja projekta bila predstaviti oživljenu arheološku baštinu partnerskih područja te uz pomoć provođenja zajedničkih prekograničnih aktivnosti upozoriti na jedinstven kulturni prostor

koji nas povezuje još od davnine. Ideju su u okviru projekta svi partneri i ostvarili i na taj način pridonijeli obogaćivanju turističke ponude novim kulturnim sadržajima, koji su obogatili kulturni turizam na obje strane granice. Svaki je partner projektu pridonio svojim iskustvom i znanjem te ga je nadgradio novim, što je i bio jedan od ciljeva projekta.

Aktivnosti unutar projekta (radionice i predavanja, arheološka iskapanja, eksperimentalna arheologija, razmjena znanja i primjera dobre prakse) koje smo provodili u razdoblju trajanja projekta (projekt je trajao od početka 2014. godine do rujna 2015.), doprinijele su širenju kulturološke i arheološke povezanosti kao i zajedničkome cilju da se zaštiti i revitalizira arheološka baština navedenih područja.

U okviru projekta obrazovali smo interpretatore baštine te brojnu djecu koja su na praktičnim radionicama, koje su se održavale na *Kuzelinu*, *Ančnikovem gradišću*, *Ajdovskem gradcu* i u arheološkom parku *Aqua lasae*, baštinu doživjela na zanimljiv i pustolovan način.

Tijekom projekta suočavali smo se i s poteškoćama. Mi na Zavodu učili smo o javnoj nabavi i radu sa službenim osobama u ministarstvima, Muzej Prigorja je pak morao svoje ambiciozne planove s početka izmijeniti u realne te potom sve ispuniti u zadanome roku. Obavili su uistinu velik posao jer se nisu preplašili rada na projektu, već su ustrajali i na koncu uspjeli.

Nakon svih uspona i padova, svi mi sudionici na projektu nastojimo svoj rad nastaviti i ubuduće jer želimo stvoriti prekogranični proizvod kulturnoga turizma, odnosno novu turističko-arheološku marku na temelju oživljene arheološke baštine.

župna crkva sv. franje Ksaverskog

Župna crkva sv. Franje Ksaverskog nalazi se u središtu naselja na glavnoj ulici i predstavlja središte župne zajednice. U crkvi Ksaverskog nastavlja se po tradiciji bogatstvo i kulturno naslijeđe, koje je obilježilo život i djelo svetog Franje Ksaverskog. Crkva je podignuta u 1719. godini, a u 1818. godini je obnovljena. U 1918. godini je obnovljena i crkva sv. Franje Ksaverskog. U 1918. godini je obnovljena i crkva sv. Franje Ksaverskog. U 1918. godini je obnovljena i crkva sv. Franje Ksaverskog.

1596.

1648.

1803.

početak 18. st.

1759.

19. 7. 1759.

O PRIČANJU

U muzejima se uz predmete koji čine muzejski fundus skuplja i znanje, mnoštvo informacija i podataka koji pomažu u tumačenju baštine i tema kojima se muzej bavi. Sve te vrijednosti, materijalne i nematerijalne, za većinu javnosti nemaju neku važnost ako su nedostupne.

Muzej Prigorja kao zavičajni muzej smješten u Sesvetama bavi se Sesevetskim prigorjem i zadaća mu je prikazati povijesni razvoj, arheološku baštinu, tradicijsku kulturu, kulturne i prirodne specifičnosti tog područja. Ovo poglavlje govori o tome na koje sve načine Muzej komunicira i kako priča svoje priče. Dok čeka stalni postav, to ponajviše čini putem povremenih izložaba.

Izložba je događaj koji ljude privlači u muzejski prostor, prenosi ideje i poruke, pruža doživljaj, a prilika je i za kontakt s muzejskim predmetima. Svaka izložba sadržava priču, ispričanu s pomoću predmeta i informacija prikazanih u obliku tekstova, grafika, audio- i videozapisa...

Sve ono što posjetitelji izložbe dožive razgledavanjem, konačni je rezultat mnogobrojnih aktivnosti. Priprema izložbe složen je proces, timski rad koji, osim jednog ili više autora zaslužnih za ideju i koncepciju, uključuje i ekipu suradnika. U Muzeju Prigorja, kao i u većini manjih muzeja, muzealci u većini slučajeva odrade gotovo sve poslove oko pripreme – likovni postav, grafičko oblikovanje, fotografiranje, tehnički postav... – muzejski tim upregne svoje kreativne sposobnosti, vještine, pa i tjelesnu snagu kako bi postav bio što zanimljiviji, a u pomoć često priskaču i vjerni prijatelji Muzeja.

U našoj muzejskoj dokumentaciji zabilježeno je do danas 358 izložaba. To je u prosjeku oko devet na godinu, što znači da su izložbeni prostori Muzeja cijele godine gotovo potpuno popunjeni.

Izložbe Muzeja Prigorja dosad su prikazale različite teme iz prošlosti Sesevetskog prigorja i mnogobrojne predmete iz muzejskog fundusa. Pričale su o gospodarstvu, školstvu, sakralnoj baštini, značajnim osobama i važnim događajima, povijesnim izvorima... Prezentirana je i bogata etnografska baština i teme iz života seoskog stanovništva – svadbene običaji, odijevanje, graditeljstvo, obrti, znanja i vještine, blagdanske običaji i tradicijska kuhinja. Arheološki nalazi s istraženih prapovijesnih i antičkih lokaliteta Sesevetskog prigorja i slučajni nalazi iz šljunčara pokraj Save isto su se tako mogli vidjeti na nekoliko izložaba.

Izložbe s temom zaštite baštine prikazale su postupke konzervacije i restauracije muzejskih predmeta, predstavljena je ugrožena materijalna i nematerijalna baština te načini i metode njezina očuvanja. Time se građane, osobito najmlađe naraštaje, nastojalo senzibilizirati za potrebu očuvanja kulturnog nasljeđa.

Od ukupnog broja izložaba održanih u Muzeju Prigorja, oko dvije trećine je likovnih i one se održavaju od osnutka Muzeja. Galerijska djelatnost pokrenuta je jer je lokalna zajednica iskazivala

potrebu za sustavnom potporom likovnom stvaralaštvu. Sesevetski su se umjetnici i prije osnutka Muzeja okupljali i izlagali u prostoru Kurije, pa je bilo prirodno da novoosnovani Muzej podupre njihov rad. Tako se i danas, uz tradicionalnu godišnju manifestaciju Sesevetski likovni umjetnici i gosti, koja okuplja vrlo raznolike profile umjetnika, u Muzeju cijele godine održavaju samostalne i skupne izložbe akademskih umjetnika, a prostora ostaje i za likovne amatere, humanitarne izložbe, izložbe dječjih radova, stvaralaštvo osoba s teškoćama i drugih. Takva otvorena komunikacija Muzeja pridonosi boljem pristupu kulturi za sve skupine društva ali i jača poziciju muzeja u zajednici.

Muzej Prigorja nastoji djelovati u interakciji s lokalnom zajednicom, osluškujući njezine različite potrebe i tomu prilagođuje svoje programe. Područje Sesveta jedno je od rijetkih u Hrvatskoj u kojem broj stanovnika stalno raste pa ima i veliki broj škola i vrtića. Učitelji i odgajatelji pokazuju veliki interes za pedagoške aktivnosti Muzeja u koje se, sudeći prema njihovim reakcijama, djeca s veseljem uključuju. Muzej svake godine sudjeluje u zajedničkoj akciji muzejskih pedagoga u povodu Međunarodnog dana muzeja pa je u vrijeme održavanja akcije, u travnju i svibnju, „pod opsadom“ školskih i vrtićkih grupa.

Noć muzeja, manifestacija koja je pokrenuta s ciljem popularizacije muzeja, privlači u Muzej Prigorja mnoštvo posjetitelja svih dobnih skupina koje nastojimo uveseliti atraktivnim i zabavnim programima. No iako bi manifestacija trebala potaknuti češće dolaske u muzej, mnogi ga ipak posjećuju samo tom prigodom.

Od 2015. godine Muzej organizira i Dan otvorenih vrata arheološkog lokaliteta Kuzelin, zbivanje na kojem se u opuštenoj atmosferi družimo s posjetiteljima te ih u radionicama i vođenjem po lokalitetu upoznajemo s arheološkom baštinom.

Publikacije su, osim izložaba, također važan oblik muzejske komunikacije, a razlikuju se prema svojoj namjeni, sadržaju i opsegu. Nekima je svrha informirati i zainteresirati javnost za događaj, poput plakata i pozivnice, dok na primjer katalogi, najpoznatija vrsta muzejske publikacije, ostaju kao trajni dokument izložbe. Za pojedine kataloge davno prošlih izložaba održanih u Muzeju Prigorja interes postoji još i danas.

Muzejska dokumentacija jedan je od javnosti manje poznatih i vidljivih segmenata muzejske djelatnosti. Dokumentacijom se najviše služe zaposlenici muzeja u svome stručnom radu te pripremanju izložaba i publikacija, a pod određenim je uvjetima, kao i muzejska građa, dostupna na uvid svim zainteresiranim korisnicima. Upotrebom dokumenata šire se informacije pa tako i dokumentacija sudjeluje u komunikaciji muzeja.

Mrežne stranice i Facebook suvremeni su komunikacijski kanali kojima se i Muzej Prigorja koristi za objavu aktualnih priredaba i informacija o muzeju. Mrežna stranica zasad ispunjava osnovnu in-

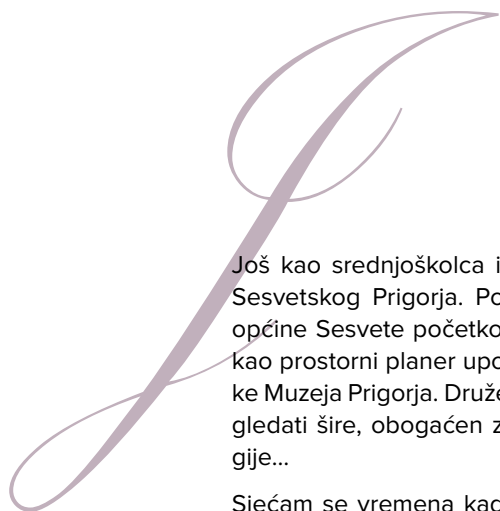
formativnu funkciju, no među našim planovima za budućnost jest i oblikovanje nove stranice koja će pružiti bogatije sadržaje.

Uz sve aktivnosti koje Muzej Prigorja provodi, važnu ulogu u komunikaciji ima i dojam koji ostavlja na sve koji ga upoznaju. Trudimo se biti pristupačni za svoju publiku i otvoreni u kontaktu i suradnji sa svima, osobito s našom lokalnom zajednicom. Da u tome i uspijevamo, svjedoči veliki broj suradnika i prijatelja koje smo u 40 godina stekli.

Tekstovi koji slijede govore o iskustvima nekih od njih, kako su zajedno s nama radili na izložbama, pedagoškim i drugim aktivnostima u kojima Muzej Prigorja priča o kulturnoj baštini Sesevetskog prigorja.

Irena Vidošević

Vladimir Beštak iz Belovara na svom poslu u Gradskom uredu za strategijsko planiranje i razvoj Grada bavi se prostornim planiranjem, a velika životna preokupacija mu je planinarenje – s Hrvatskim planinarskim društvom Lipa – Sesvete osvojio je mnoge vrhove. Ljubav prema svom kraju, Sesevskom prigorju, iskazuje među ostalim i angažmanom u aktivnostima Muzeja Prigorja, od samih njegovih početaka.

Još kao srednjoškolca interesirala me povijest i tradicija našeg Sesevskog Prigorja. Po zapošljavanju u Zavodu za urbanizam općine Sesvete početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća, kao prostorni planer upoznao sam tadašnjeg ravnatelja i djelatnike Muzeja Prigorja. Družeci se s njima, prostor Seseveta sam počeo gledati šire, obogaćen znanjima iz arheologije, povijesti, etnologije...

Sjećam se vremena kada smo zajedno obilazili sesevetska sela i fotoaparatom snimali objekte drvene seoske arhitekture Sesevskog Prigorja u sklopu projekta sustavnog istraživanja narodnog graditeljstva. Ponekad smo od vlasnika primljeni s nepovjerenjem te je bilo pitanja: „Kaj ste nam došli srušiti kuću?“ Kada smo im objasnili da smo došli fotografirati njihovu drvenu kuću i govorili im o vrijednosti baštine, onda su se i oni otvorili i pričali nam čemu je sve služila kuća, tko je sve živio u njoj, tko su bili majstori graditelji i slično.

Posebna priča je Kuzelin – mitsko brdo Prigoraca. Prisustvujući više puta na iskapanju ovog višeslojnog arheološkog lokaliteta posebno me dojmila Sokolova ekipa *muževa* iz Glavnice i Moravča koji su s osobitom pažnjom pregledavali svaki grumen zemlje i s godinama postali nezaobilazni istraživači svoga Kuzelina. Posebnu radost su iskazivali pri pronalasku keramike, brojnih fibula, prstena, narukvica, strijela i oruđa. A pauza za ručak bila je uz kobasice, špek i Prigorsku kraljevinu. Tada su se mogle čuti priče o princezi s Kuzelina. Kao planinar sam znao posjetiti ovaj lokalitet i s osobitim poštovanjem se odnositi prema ovom tlu.

U lijepom mi je sjećanju stvaranje izložbe o 50 godina postojanja Hrvatskog planinarskog društva „Lipa“ u svibnju 2001. godine. Mi

... Mi planinari
došli smo u Muzej
s idejom da
napravimo izložbu...

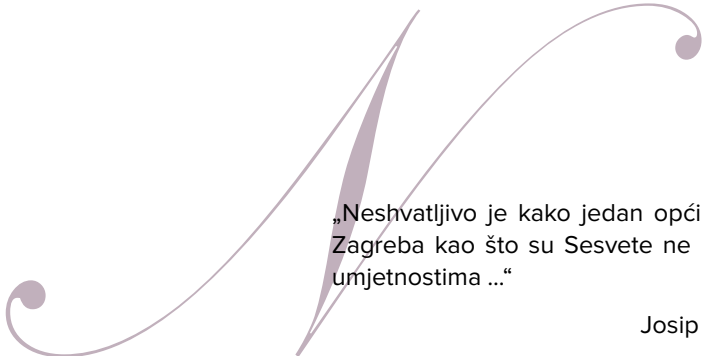
planinari došli smo u Muzej s idejom da napravimo izložbu o ovoj obljetnici. Organizacije se oduševljeno prihvatila Dubravka, zadužila nas za prikupljanje dokumenata o prošlim vremenima i dogovorom je nastala krasno posjećena izložba pod nazivom *Si na brege*. Ja sam bio zadužen da kamerom snimim film o planinarskim putovima kojima dolazimo do planinarskog doma na Lipi. Multimedija je u to doba kod nas bila u začecima – film smo, uz pomoć kolege profesionalnog kamermana, montirali doma na računalu, snimali tekstove glasom i kombinirali prigodnu glazbu. Na kraju je nastao simpatični katalog s CD ROM-om, zbog čega smo bili posebno sretni.

Godine prolaze, ostaju lijepa sjećanja starenja s aktivnostima Muzeja, prisustvovanje mnoštvu izložaba te susreta s dragim ljudima.

Vinko Fišter svestrani je sesvetski umjetnik koji odlično poznaje Muzej Prigorja, osobito njegovu likovno-galerijsku djelatnost. U Muzeju je imao tri samostalne izložbe te više puta sudjelovao na godišnjoj skupnoj izložbi *Sesvetski likovni umjetnici i gosti*, a Likovnoj zbirci darovao je šest svojih djela. Muzej u dobroj namjeri argumentirano kritizira, a kako nas unatoč tome redovito posjećuje, nadamo da ovdje ipak doživi i pokoje pozitivno iskustvo.

„Neshvatljivo je kako jedan općinski centar, k tome na vratima Zagreba kao što su Sesvete ne pokazuje sluha prema likovnim umjetnostima ...“

Josip Škunca (Vjesnik, 6. srpnja 1971.)

Ova jednostavna konstatacija bez obzira na veliki vremenski odmak još i danas nam se nameće kao neumorna aktualnost i pitanje bez odgovora. Sesvete su kroz svoju povijest od srednjeg vijeka do danas ostale „istočna vrata“ Zagreba (metropole), tek negdje „nešto“ kroz što se ulazi ili izlazi nekamo, dakle onaj toponim koji ništa ne označuje, mjesto kroz koje smo se uputili unutra ili van, mjesto bez identiteta, neka „buža ili luknja“ kroz koju se treba provući. I naravno to nisu prostori događanja, to nisu prostori kolektivnih zanosa, građanske solidarnosti i umjetničkih uzleta. Ravnodušnost mjesta provocira u krajnjem ishodu i našu ravnodušnost pa su Sesvete i u ovom globalnom vremenu ostale tek jedna od sivih zona na kulturnoj mapi „metropole“ i sve više poprimaju oblik nekakve loše kulise života u kojem ne postoji mogućnost opoziva.

Živeći činjenice koje je detektirao likovni kritičar Vjesnika, grupa likovnih umjetnika u nastojanju da prevlada poražavajuće stanje u kulturi općenito, sastala se 1986. u prostoru SIZ-a za kulturu općine Sesvete na čijem je čelu bila prof. Željka Kokeza i osnovana je godišnja likovna manifestacija danas znana kao Likovni umjetnici Sesveta i gosti. Već iste godine u organizaciji Centra za kulturu Sesvete u Galeriji Kurija Muzeja Prigorja održana je prva izložba na kojoj su sudjelovali: A. Brčić, T. Dilber, I. Fišter, V. Fišter, N. Kavić, B. Kelčec, J. Kokeza, M. Krešić, I. Križanac, V. Polić, Z. Potočki i M. Usenik. Ova inicijativa prerasla je ubrzo u kontinuitet i traje do danas, a pod pokroviteljstvom Muzeja Prigorja koji ju je postavio u

... Izložbe bez rizika
i jasnog stava
ne mogu danas
nikoga posebno
oduševiti...

svoj redoviti izložbeni program. Naravno nakon ovakva početka u nekim drugim vremenima, toliko dugog trajanja, danas u ovoj globalnoj realnosti nužno je postaviti i pitanja o smislu ovakvih manifestacija ne samo u Sesvetama (koje ipak nisu šupak svijeta) nego i šire. Potrebno je svakako postaviti pitanja o zamoru organizatora, ali i o istosti koncepta, kao i o relevantnosti sudionika i njihove pripadnosti suvremenom likovnom diskursu. Možemo li naposljetku živjeti neko drugo vrijeme od onoga koje nas je prisvojilo ili u koje smo bačeni? Naravno ne, i zbog toga smo osuđeni na suočavanje ma koliko nas ta činjenica poražavala.

Sve one slabosti koje je izložba *Sesvetski likovni umjetnici i gosti* pokazivala u proteklim razdobljima manifestne su i danas u Galeriji Kurija. Ovakav koncept je tek patetika pukog formalizma i „demokratska“ forma sesvetskog sajmišta, na kojem svaki kramar dobija faladžec svojeg prostora, a sve zajedno doima se poput kakve sumorne kakofonije. Izložbe bez rizika i jasnog stava ne mogu danas nikoga posebno oduševiti. Dinamičnoj i problemski otvorenoj aktualnoj likovnoj praksi nije više imanentno štancanje sladunjavih sličica i kipeca, preslagivanje estetskih predložaka jalovog tradicionalizma ili kič sveprisutne mitotvorbe, već prije svega aktivan dijalog i društvena osvještenost. Tako dugo dok svi zajedno (organizator, umjetnici i građani Sesveta) ne shvatimo da od ove, ili neke druge, izložbe trebamo napraviti kulturni događaj ona će ležati na samrti. Slijedom logičnog promišljanja nužna je ili eutanazija ili novi početak.

Domovinski rat za sesvetsku lokalnu zajednicu ima posebnu važnost jer su mnogobrojni Sesvećani i Prigorci sudjelovali u obrani Hrvatske te su vrlo ponosni na ratni put svoje 144. brigade HV-a Sesvete. Još u drugoj polovici 1990-ih, kada su uspomene na rat bile još svježije, krenulo se u Muzeju Prigorja s prikupljanjem podataka i građe te organiziranjem izložaba o Sesvetama u Domovinskom ratu. Za hrvatskog branitelja, umirovljenog časnika HV-a Ivu Pavičića, koji se u to vrijeme počeo baviti kolekcionarstvom i danas ima respektabilnu zbirku koju nesebično pokazuje na izložbama Muzeja Prigorja, posjet izložbi *Sesvete u Domovinskom ratu* 1999. godine označio je početak suradnje i prijateljstva s Muzejom.

... Danas, nakon svih tih godina suradnje, umišljam kad idem u Kuriju, da idem u „svoj muzej“ ....

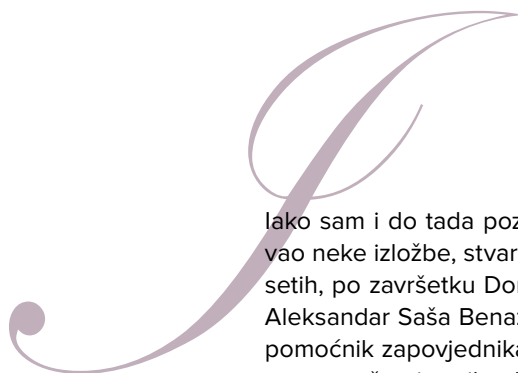
Zgradu Muzeja Prigorja, Kuriju, pohodim od mladih dana. Ispočetka sam zalazio samo u podrumske prostorije jer je tamo smješten kulturni sesvetski kafić popularno zvan Rupa. Kasnije sam, silom prilika, upoznao i prizemlje muzeja, u kojem se uz ostale sadržaje nalazi i vjenčalonica. Ostale prostore muzeja upoznao sam, na svoju sramotu, tek nakon Domovinskog rata. Bio sam kolekcionar početnik kad sam posjetio izložbu *Sesvete u Domovinskom ratu*. Već tada se to razdoblje hrvatske povijesti, namjerno ili nenamjerno, počelo zaboravljati, pa čak omalovažavati i podcjenjivati. To me je kao hrvatskog branitelja potaklo da pokušam prikupiti i sačuvati što više predmeta – dokaza o razdoblju Domovinskog rata. Na gore navedenoj izložbi uočio sam fotokopiranu kartu Plan obrane grada Zagreba iz 1990./1991. godine. Kako sam kao djelatnik MORH-a sudjelovao u njejoj izradi, a posjedovao sam jedan originalni primjerak, upitao sam kustosa izložbe Sašu bi li ga zanimalo da isti prikaže na izložbi. Iako pomalo skeptičan, on je prihvatio ovaj prijedlog i fotokopija je zamijenjena originalom. Osim toga, iako je izložba bila u tijeku, dopunili smo postav iste s još nekoliko predmeta (vojnih odora i sl.) iz moje, tada skromne zbirke. Tako sam ja, zahvaljujući Saši, od pukog sakupljača postao izlagač u muzeju. Na istoj izložbi upoznao sam i svog sadašnjeg prijatelja Mladena Prelca, a taj slučajni susret bio je ključan za formiranje nas dvojice kao kolekcionara. On je od pasioniranog numizmatičara postao jedan od značajnih sakupljača militarija, a posebno znakovlja na ovim prostorima. Ja sam se „specijalizirao“ za odore i vojnu opremu iz Domovinskog rata. Vremenom je ova „specijaliza-

cija“ prerasla u svaštarenje tako da sam u krugu sakupljača postao osoba koja skuplja sve, a i ostalo ju zanima. Za ovu naviku intenzivnog prikupljanja svega i svačega ozbiljni psiholog (ili psihijatar) dao bi adekvatno objašnjenje – dijagnozu. Suradnja s Muzejom Prigorja nastavljena je 2015. godine kada sam, na Sašin poziv, sudjelovao na izložbi *Oluja i hrvatska vojnička tradicija*. Bila mi je posebna čast što sam na toj izložbi izlagao uz uz jednog od najznačajnijih hrvatskih kolekcionara i pisca niza stručnih knjiga i kataloga gosp. Tomislava Aralicu. Rad na izložbi bio je težak i zahtjevan, a izrada pratećeg kataloga nije ga nimalo olakšala. Tijekom postavljanja ove izložbe imao sam potporu svih djelatnika Muzeja. Za uspješnu prezentaciju svog dijela postava i kataloga najzahvalniji sam Josipu Kovačeviću. Na izložbi je prikazano preko preko 700 autentičnih predmeta iz Domovinskog rata. Izrađen je i kvalitetan katalog, pa svi mi koji smo sudjelovali u realizaciji iste imamo razlog za zadovoljstvo i ponos. Za usporedbu, mnogi „veći“ muzeji u Hrvatskoj bilježili su ovaj, za mene jedan od najvažnijih događaja u cjelokupnoj hrvatskoj povijesti, mnogo skromnijim postavima. Naravno da nije sve u kvantiteti, ali ipak! Iskustvo stečeno u Muzeju Prigorja pomoglo mi je u suradnji s Muzejom grada Zagreba (izložba *Odjeci s bojišnice*) i Vojnim muzejom MORH-a (izložba *Vojska pobjednika*) te izložbama u organizaciji Hrvatske udruge kolekcionara militarije Trolist. Prošle godine (2016.), na Damirov poziv, sudjelovao sam kao savjetnik i izlagač zanimljivoj i uspješnoj izložbi povodom godišnjice osnivanja 144. brigade HV – Sesvete.

Upravo sada dok pišem ovo izvješće, na koje su me teškom mukom (obećanjima i prijetnjama) nagovorili Damir i ravnateljica Morena, surađujem i s Dubravkom na izložbi povodom 65. godišnjice HPD-a Lipa iz Sesveta. Na ovoj izložbi prikazat ću predmete iz zbirke vezane uz razvoj planinarstva i alpinizma. Na kraju moram zaključiti da mi je suradnja s Muzejom Prigorja obogatila znanje, donijela vrijedna iskustva, mnogo lijepih trenutaka, puno dobrih poznanika, a nadam se i pokojeg prijatelja i prijateljicu. Danas, nakon svih tih godina suradnje, umišljam kad idem u Kuriju, da idem u „svoj muzej“, iako to ponekad završi u „mojoj Rupi“. Onu ranije spomenutu prostoriju u prizemlju više ne namjeravam posjećivati (osim ako u njoj ne bude domjenak povodom neke Tomine izložbe)!

Gospodin Branko Podolar, jedan od najzaslužnijih zapovjednika 144. brigade HV Sesvete, mnogo je pomogao Muzeju oko teme Domovinskog rata kako bi se zabilježio i Sesvećanima što vjerodostojnije prikazao ratni put njihove brigade. Povezao nas je sa svojim suborcima, sudjelovao u prikupljanju građe i podataka te savjetima pomogao u pripremanju izložaba. Budući da je čovjek vrlo širokih interesa, nalazimo i druga područja za suradnju – planinarstvo, likovno stvaralaštvo, gljivarstvo.

Iako sam i do tada poznavao većinu djelatnika Muzeja i posjećivao neke izložbe, stvarnu suradnju sam započeo krajem devedesetih, po završetku Domovinskog rata. Suradnju je inicirao gosp. Aleksandar Saša Benažić, djelatnik Muzeja, u Domovinskom ratu pomoćnik zapovjednika za IPD u sesvetskoj 144. brigadi HV. Naime, započeo je prikupljati dokumente, fotografije, tonske i video zapise iz netom prohujalog rata kako bi „dok je još friško“, oteo od zaborava sve ono što se događalo tijekom Domovinskog rata na sesvetskom području kao i ratni put brigade. Sa zadovoljstvom sam prihvatio njegovu koncepciju i započeli smo višedesetljetnu suradnju.

... Slagala se
priča o ljudima i
događajima, pisala
se povijest...

Angažirali smo veliki broj bivših ratnika koji su donosili fotografije, videokasete, predmete i dijelove odora i naoružanja. Saša je snimao tonske izjave kojima su svjedoci jednog vremena oslikavali svoj svakodnevni život na bojišnici. Slagala se priča o ljudima i događajima, pisala se povijest. Kao rezultat toga rada organizirane su izložbe za obljetnice brigade i druge prigodne datume. Posebna pažnja je posvećena izložbama po sesvetskim školama, gdje se mladima na prigodan način, riječju i slikom, prezentirala povijest Domovinskog rata.

Ovom prigodom moram istaknuti i vrlo dobru suradnju s djelatnikom Muzeja gosp. Damirom Fofićem na postavljanju izložbe *“144. brigada HV / Sesvete 1991.-2016.”* povodom obilježavanja 25. obljetnice 144. brigade.

Kao aktivni planinar sesvetskog planinarskog društva Lipa surađivao sam 2001. godine s gđom Dubravkom Habuš-Skendžić na postavljanju izložbe *Si na brege*. Istu je organizirao Muzej Prigorja

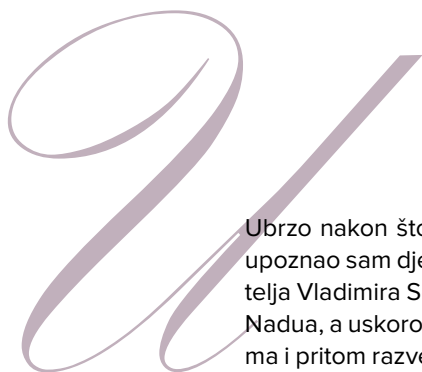
u povodu 50. obljetnice osnutka društva. Posebno mi je u sjećanju postavljanje makete planinarskog doma na Lipi, a kako put do doma vodi kroz šumu, postavljena su i prava stabla drveća koja nije bilo lako popeti na drugi kat muzeja. Izložba je okupila tadašnju planinarsku elitu grada Zagreba i imala je veliki, pozitivan odjek.

I na kraju, ali ne s manje ponosa, ističem suradnju s gosp. Tomislavom Dilberom, kustosom galerije „Kurija”. Od 2015. godine ljubazno me poziva kao gosta i postavlja i moje slike na godišnjoj izložbi slika *Sesvetski likovni umjetnici i gosti*.

I do sada sam, a i ubuduće ću uživati kao ponosni **suradnik i gost** Muzeja Prigorja Sesvete.

Tomislav Aralica, dugogodišnji sudac Općinskog suda u Sesvetama, a danas sudac Županijskog suda u Zagrebu, svoj interes iz mladosti s vremenom je pretvorio u ozbiljno bavljenje vojnom poviješću te postao cijenjen kolekcionar i stručnjak za povijesno oružje. Autor je knjiga, tekstova i izložaba o hrvatskim ratnicima kroz povijest. Poznanstvo sa zaposlenicima Muzeja Prigorja dovelo je do nekoliko zajedničkih izložbenih projekata. Izložba *Sablje na tlu Hrvatske od 6. do 20. stoljeća* održana 2007. godine, nastala prema ideji kustosa Mladena Nadua, ostala mu je u osobito lijepoj uspomeni, kao i njihov zajednički rad na izložbi i katalogu.

... Moj je zadatak bio da obradim sablje na tlu Hrvatske...

Ubrzo nakon što sam sa službom došao u Sesvete 1987. godine upoznao sam djelatnike Muzeja Prigorja – Sesvete. Najprije ravnatelja Vladimira Sokola, potom i, danas pokojnog, kustosa Mladena Nadua, a uskoro i ostale. Znali smo se susresti u različitim prigodama i pritom razvezati beskrajne rasprave o arheologiji i povijesti. S ravnateljem sam diskutirao najčešće o starohrvatskim mačevima, temi koja me je oduvijek izuzetno zanimala, a s Naduom o zbirka-ma oružja u muzejima sjeverozapadne Hrvatske, Jobagionesima castrī, biskupskim predijalcima i o utvrdama u okolici Sesveta. Razgovori s njima i obilje podataka koje su mi priopćili bili su veoma korisni za moje buduće radove o povijesnom oružju na tlu Hrvatske. Ravnatelj mi je preslikao izuzetno rijetku Petersenovu knjigu o vikinškim mačevima, a Nadu me odveo u posjet depoima svih muzeja sjeverozapadne Hrvatske koji su imali zbirke povijesnog oružja. Usuđujem se kazati kako sam s obojicom vremenom postao dobar prijatelj. I danas sam im zahvalan na raznim oblicima pomoći u mom radu na spomenutoj temi.

Kako je u međuvremenu moja zbirka povijesnog oružja narasla, u razgovorima sa Sokolom i Naduom pojavila se ideja da postavimo jednu izložbu povijesnog oružja iz moje zbirke u Muzeju Prigorja – Sesvete i popratimo ju reprezentativnim katalogom. Ograničili smo se na sablje jer njih u zbirci imam najviše i dobro pokrivaju povijest ove vrste oružja u Hrvatskoj. Glavni pokretač ove ideje bio je Mladen Nadu i da nije bilo njega, do izložbe ne bi došlo. Kako muzej nije imao vlastitih sredstava za tiskanje reprezentativnog kataloga, Sokol i Nadu su uspjeli osigurati stanovita sredstva od

Grada Zagreba, a svojom donacijom, kojom su pokriveni troškova fotografiranja i prijeloma kataloga, mnogo nam je pomogao i gospodin Radovan Dumančić.

Nadu i ja podijelili smo posao oko izložbe jer smo željeli izložbu predmeta iz moje zbirke povezati s vojnom prošlošću sesvetskog kraja, odnosno čitavog Prigorja. Kako je vojna prošlost Prigorja neistražena i neobrađena, Nadu se morao pozabaviti izvorima. Uspio je obraditi samo ranije razdoblje između 11. i 14. st. i temu Jobagiona castri, dok bi mu za novije razdoblje i predijalce trebalo valjda i nekoliko godina rada. Stoga smo ograničili njegovu temu samo na navedeno razdoblje.

Moj je zadatak bio da obradim sablje na tlu Hrvatske i izradim kataloške jedinice za izložene predmete. Kako se ja ovim bavim čitav život i o tome sam napisao više radova, taj posao sam brzo obavio.

Predmete je vješto fotografirao sesvetski fotograf Robert Kožić, dok je prijelom kataloga obavilo društvo VZ92 d.o.o. Rad s njima pričinjao mi je veliko zadovoljstvo. Dogovorili smo se o neobičnoj dimenziji kataloga iz razloga da fotografije budu što veće, a da iskoristivost papirnih araka bude maksimalna. Nastojali smo da na listovima bude „što manje praznine“, a da fotografije budu što veće. Prihvaćena je moja ideja da najbolji komadi budu otisnuti „na duplerici“, a da na poleđini bude povijesna karta sjeverozapadne Hrvatske i prikaz husara Banske graničarske husarske pukovnije. Popratio sam katalog s mnogo ilustrativnog materijala koji sam sakupljao godinama. Na sreću, godinu dana ranije bio sam u posjeti Alfredu Umheyu iz Lampertheima, koji mi je dozvolio korištenje velikog broja ilustracija prikupljenih u njegovom arhivu ilustracija vojnika, vojnih odora i opreme.

Sve u svemu, mislim da smo napravili jedan od najboljih kataloga izložbe povijesnog oružja kod nas, ujedno jedan od najboljih kataloga koje je izdao Muzej Prigorja – Sesvete.

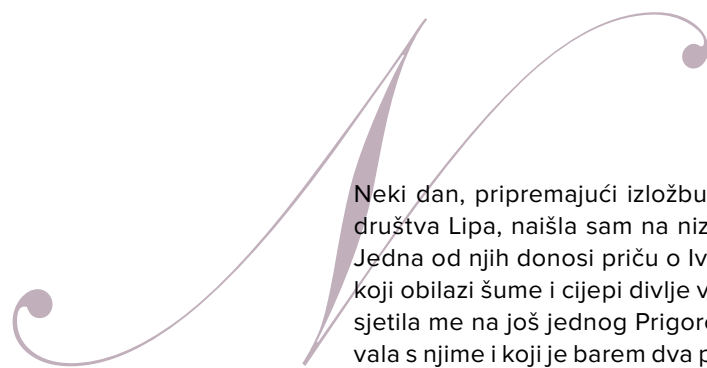
Izložbu smo otvorili 6. studenoga 2007.

Meni su rad na ovoj izložbi i suradnja s djelatnicima muzeja učinili veliko zadovoljstvo, zbog čega sam se i kasnije odazvao svim pozivima djelatnika Muzeja Prigorja – Sesvete za daljnjom suradnjom.

Davne 1998. godine, međunarodni Dan planeta Zemlje, koji se obilježava kako bi se jačala svijest o prirodnom okolišu i upozorilo na opasnosti koje mu prijete, obilježili smo u Muzeju Prigorja izložbom *Puna torba tičov*. Predstavili smo stvaralaštvo Stjepana Kašnara iz Lužana, čovjeka koji je živio s prirodom i u njoj pronalazio inspiraciju. Šarene ptice nastale njegovim vještim rukama iz komada drveta, svojom ljepotom nikoga nisu ostavile ravnodušnim, ujedno podsjećajući na živi svijet koji nas okružuje. Sjećanje na gospodina Kašnara i njegove ptičice emocije budi i danas.

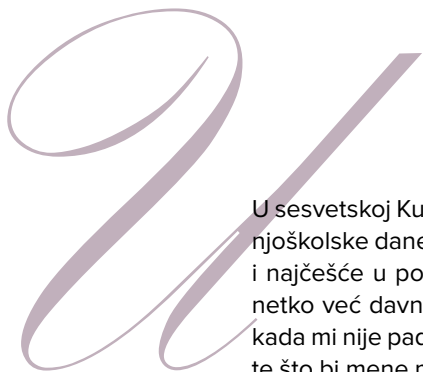
... Svaki je dan na posao nosio „torbu punu tičov“...

Neki dan, pripremajući izložbu za 65. godišnjicu planinarskog društva Lipa, naišla sam na niz tekstova o lipašima ekolozima. Jedna od njih donosi priču o Ivici Kvaterniku iz Kašine, čovjeku koji obilazi šume i cijepi divlje vočke u planini. Lijepa priča podsjetila me na još jednog Prigorca kojeg sam poznavala, surađivala s njime i koji je barem dva puta godišnje (obavezno na kraju jeseni, kad dozrijevaju mušmule) dolazio u muzej i donosio nam te divne zrele plodove. Nedavno sam čula da je preminuo, što me jako rastužilo. Stjepana Kašnara upoznala sam davnih dana i ne znam više točno kada, ali tog vrlo upečatljivog, osebnog čovjeka koji je nosio šešir široka oboda, hodao uspravno i pričao tako uvjerljivo o svojim razmišljanjima o prirodi, čovjeku, životu nije bilo moguće zaboraviti. Taj je istinski čovjek, filozof, koji je sebe nazivao „prirodnim čovjekom“, ostavljao snažan dojam na sve oko sebe. I on je poput čovjeka iz Kašine koji nesebično cijepi divlje vočke po Medvednici, volio, razumio prirodu i živio s njome. Priča o Stjepanu Kašnaru, „običnom čovjeku iz Prigorja“, priča je o čovjeku koji je radeći kao noćni čuvar, usput iz drveta izrađivao ptice svoga kraja koje je susretao na svojim beskrajnim šetnjama šumama i livadama. Svaki je dan na posao nosio „torbu punu tičov“, započetih, zgotovljenih ptičica i novih komada drveta koji će do jutra procvrkatati. Veći je dio života posvetio istraživanju, proučavanju prirode i izradi ptica. Izrađivao ih je za prijatelje i ljubitelje životinja, pa su mnoge od njih „odlepršale“ u različite krajeve, a neke i na druge kontinente. Bogato znanje i ljubav prema pticama iskazivao je izrađujući kućice za njih koje je postavljao oko kuće, u vinogradu, a za hladnih zima izrađujući i postavljajući hranilice. Njegove prelijepe

šarene ptice zalepršale su i kod nas u Muzeju na jednoj izložbi 1998. godine, koja je u potpunom suglasju s njegovim životnim stavovima postavljena na Dan planeta zemlje. Mislim da je bio vrlo ponosan na sve svoje ptice na okupu, kao što sam i ja ponosna što sam ga poznavala.

Priča Darka Jelakovića iz Lužana govori o tome kako su netočne informacije na jednoj izložbi potaknule komunikaciju između razočaranog posjetitelja i strpljive kustosice te dovele do suradnje na dobrobit mještana Lužana, ali i Muzeju Prigorja.

U sesvetskoj Kuriji, a i oko nje, proveo sam mnoge dječачke i srednjoškolske dane, a naravno i večeri. U parku, ispred kina, a najviše i najčešće u podrumu Kurije odnosno, kafiću „Rupa“ kako mu je netko već davno nadjenao ime. Provodeći tako dane i večeri, nikada mi nije padalo na pamet ući i pogledati što se zbiva kat iznad, te što bi mene moglo zainteresirati u Muzeju Prigorja.

Osobno me oduvijek zanimala povijest, zemljopis, umjetnost i kulturna baština mog rodnog Prigorja. Počeo sam se opskrbljivati literaturom, a najviše su me zanimale priče starih i mudrih ljudi o životu, teškom radu i zabavama u mojem rodnom selu Lužanu. Literature je naravno bilo premalo, ali priča iz davnine nije nedostajalo.

... I tako jednog dana, krajem prošlog stoljeća, prolazeći kraj Kurije ugledah da je postavljena izložba o Prigorju...

I tako jednog dana, krajem prošlog stoljeća, prolazeći kraj Kurije ugledah da je postavljena izložba o Prigorju. Ušao sam u muzej, te lagano i studiozno pogledao izložbu. Poznavajući dosta povijesnih i zemljopisnih činjenica, bio sam razočaran navodima koji su bili netočno navedeni. Odlučio sam se obratiti nekom iz muzeja, te mu uputiti kritiku i moje negodovanje postavljenom izložbom.

U tom trenutku se ispred mene odnekud stvorila gospođa te me upitala kako mi se dopada izložba. Upitah je: „Tko ste vi?“ te mi se ona predstavila kao kustosica Jagoda Vondraček Mesar. Nakon toga ne baš biranim riječima i povišenim tonom izrekao sam niz kritika i netočnih podataka koji su bili navedeni u popratnom tekstu izložbe. Gospođa me pozvala u svoj ured, te zamolila da joj ispričam svoja saznanja o Prigorju, pitala otkud sam, te pozvala na suradnju i iskazala želju da kontaktira ljude na području Prigorja u vezi podataka za izložbe ili brošure.

Iznenaden spremnošću gospođe Jagode na suradnju, pozvah je u Lužan, kod vrlo zanimljivih i starih ljudi s kojima sam je upoznao, a koji posjeduju određene predmete, fotografije, narodne nošnje, ili imaju samo lijepe priče o načinu života u Lužanu i Prigorju tijekom prošlih godina.

Gospođa Jagoda u Lužanu je upoznala mnoge ljude koji su joj pomogli u postavama izložbi, dali određene predmete, narodne nošnje, fotografije. Već nakon par mjeseci našeg poznanstva, u muzeju je postavljena izložba *Puna torba tičov* samoukog umjetnika, nažalost danas pokojnog, Stjepana Kašnara iz Lužana.

Do danas smo ostali u kontaktu, poziva me na svaku izložbu ili događanje u muzeju, a ja nastojim vratiti sa nekim novim podacima ili poznanstvima koja su nepresušni izvor povijesne i kulturne baštine Prigorja.

Zanimalo me ima li Muzej još nešto o Lužanu i gospođa Jagoda mi je pokazala albume s fotografijama starih drvenih kuća. Godine 2012. DVD Lužan je imao 80. godišnjicu pa sam došao na ideju da uz pomoć Muzeja Prigorja postavimo izložbu. Fotografije koje posjeduje Muzej Prigorja smo uvećali i stavili u izložbu.

Za mještane je to bio neočekivan doživljaj te ih je podsjetio na njihovo selo i način života i na rad DVD-a u proteklom stoljeću. Stanovnici Lužana su izložbu dočekali s oduševljenjem, jer neki nisu imali saznanja da takve fotografije njihovih starih kuća i domova postoje. Sada se fotografije nalaze u prostorijama Mjesnog odbora Lužan, prilikom dolaska u prostorije mještane stalno podsjećaju na neka prošla, stara vremena. Život u tim kućama nije bio lijep i ugodan, ali način života bio je smireniji i normalniji, te ih podsjeća na dane njihove mladosti. Posebno su bili oduševljeni ljudi koji su se odselili u inozemstvo, grad, te su sa pažnjom slikali izložbu i građu koju smo prikupili u Lužanu. Najviše pažnje ipak su izazvale fotografije koje nam je ustupio Muzej Prigorja na kojima smo im zahvalni.

Do danas su ostala poznanstva i nastale nove ideje, te su neki mještani Lužana pronašli dosta povijesne građe koju bi trebalo istražiti, a samim tim obogatiti kulturnu i povijesnu baštinu našeg Prigorja.

Među stanovnicima Prigorja sačuvao se naziv Kraljev hrast, tako su oduvijek nazivali odmorište na starom putu prema Zagorju. Muzej je 2010. godine proveo akciju nazvanu Kraljev hrast – *obnova povijesnog pamćenja*. Ideja je bila u suradnji s lokalnom zajednicom posaditi stablo hrasta koji bi nekim budućim putnicima pružio zaklon i podsjetio ih da su zastali na mjestu na kojem se možda odmarao i neki kralj. Hrast je posađen uz prigodnu svečanost i govorancije, no na žalost tamo nije dugo stajao, kao ni slijedeći koji ga je zamijenio čim je primijećeno da je nestao. Danas na tome mjestu možda raste neki „divlji“ hrast, a putnici zastaju kraj raspela podignutog u spomen prolaska pape Ivana Pavla II. 1998. godine po kojemu je cesta nazvana „papinska cesta“. U akciji je sudjelovao i gospodin Stjepan Škrapec iz Gradskog ureda za poljoprivredu i šumarstvo, koji se kao Prigorac angažirao i prisustvovao događanju.

...Za nas
“domoroce” Kraljev
hrast je oduvijek
bila mala čistina uz
cestu...

Kad mi je prije nekoliko godina ravnatelj Muzeja Prigorja dr. Vladimir Sokol rekao da namjerava obnoviti Kraljev hrast, nisam odmah shvatio što zapravo želi. Za nas „domoroce“ Kraljev hrast je oduvijek bila mala čistina uz cestu u podnožju drevnog Kuzelina, mjesto kao stvoreno za odmor nekadašnjih putnika namjernika, hodočasnika i svih onih koji su bilo kojom potrebom putovali iz Prigorja u Zagorje i obratno. Nije tu bila oduvijek ni prava cesta, bio je tek šumski puteljak koji je vijugajući kroz šumu spajao selo Moravče na prigorskoj i Mariju Bisticu na zagorskoj strani. Stoljećima su njime putovali mali obični ljudi za svojim svakodnevnim poslovima, ali i velmože, odličnici, pa i pokoji kralj za važnim državnim i vojnim poslom. Svi bi oni zastali na malenoj čistini i potražili odmor u sjeni stoljetnog hrasta na njezinu rubu, otvorili torbe i bisage, prezalogajili što su već imali, okrijepili se vodom s obližnjeg izvora i nastavili dalje. Kad je na tom mjestu na jednom od svojih proputovanja otpočnuo i kralj sa svojom svitom ostao je naziv – Kraljev hrast. Tako je to ostalo u sjećanju kroz naraštaje do današnjih dana. Malo iznad tog mjesta na vrhu brijega ispod tankog sloja zemlje i mahovine nalaze se ostaci drevne keltske i rimske utvrde Kuzelin. Slijedeći i narodnu predaju, sedamdesetih godina prošlog stoljeća izvršena su probna arheološka istraživanja koja su definitivno potvrdila da se na tom lokalitetu nalazila velika utvrda čiji

počeci sežu u rimsko doba, a možda i ranije. Velik broj pronađenih artefakata potaknuo je ideju o osnivanju Muzeja Prigorja koji je osnovan prije 40 godina da prikupljanjem građe i materijalnim dokazima rasvijetli burnu i bogatu povijesnu baštinu Sesevetskog Prigorja. To je svojevrsno razmeđe sjevera i juga, Prigorja i Zagorja i danas se tu susreću granice triju županija: Grada Zagreba, Zagrebačke i Zagorske županije. Polako sam počeo shvaćati da obnova Kraljevog hrasta itekako ima svrhu, da svojom simbolikom pridonosi povijesnom prisjećanju na zbivanja u srednjem vijeku i prije koja su bitno određivala sudbinu ovog dijela Hrvatske. I tako „posadili smo hrast na gori“.

Sanda Stanačev Bajzek, povjesničarka umjetnosti i likovna kritičarka, voditeljica je Hrvatske udruge likovnih umjetnika i likovnih kritičara (HULULK). Udruga ostvaruje različite umjetničke projekte radi promicanja umjetnosti i kulturne baštine te, među ostalim, pomaže i osobama s intelektualnim teškoćama u izražavanju i razvoju kreativnih sposobnosti. Muzej organiziranjem izložbi radova nastalih na radionicama likovne terapije pruža potporu toj osobito ranjivoj društvenoj skupini u njihovoj želji da se predstave javnosti.

... ljubav kojom su
umjetnici i korisnici
stvarali svoju
likovnu priču...

U četrdeset godina, koliko je prošlo od njegova osnivanja, kroz Muzej Prigorja prošle su „horde“ umjetničkih slika, arheoloških artefakata, zanimljivog narodnog, pa i liturgijskog ruha, vrijednog povijesnog materijala. Ali, zadnjih godina i produkti djelatnosti Hrvatske udruge likovnih umjetnika i likovnih kritičara, udruge koja je za svoje sjedište izabrala vrijednu spomeničku zgradu Župnog dvora u Vugrovcu, smještenog u pitoresknom prigorskom kraju. Tako pripadajući Gradskoj četvrti Sesvete nerijetko se izložbama predstavljamo upravo u Muzeju Prigorja, dogovorivši s njima od 2014. godine stalnu suradnju na prezentaciji radova koji nastaju na HULULK-ovim radionicama likovne terapije „Susret jednakosti“. Taj likovno edukacijsko-rehabilitacijski projekt zamišljen je i ostvaruje se kroz suradnju likovnih umjetnika, članova HULULK-a i korisnika Centra za rehabilitaciju Zagreb, podružnica Orlovac, a zadnje dvije godine i područna radionica Sesvete. Integracija osoba s intelektualnim i psihičkim teškoćama u sustav likovnog stvaralaštva pridonosi boljoj socijalnoj osviještenosti, suradnji institucija, rušenju predrasuda i pružanju šanse za kvalitetniji život i razvoj. Uz integraciju određenih populacija u kulturni život zajednice radimo na popularizaciji umjetničkog stvaralaštva ukazujući na njegove neizmjerne potencijale i važnost u psihičkom i fizičkom zdravlju čovjeka. Brinući se o zdravlju potrebitih, u našem slučaju odraslih osoba s intelektualnim poteškoćama, ali i vlastitom, 2016. godine uključujemo kao suradnika, ali i savjetnika, kustosicu Muzeja Dubravku Habuš Skendžić, koja je svojim profesionalnim referencama ali i tadašnjom izložbom koju je pripremala, a radilo se o izložbi *Misno ruho župne crkve sv. Franje Ksaverskog u Vugrovcu*, ubacila klicu iz koje se rodila ideja da terapiju, odnosno naše radionice,

obogatimo i oplemenimo izradom naše suvremene varijante liturgijske misnice po uzoru na one koje Dubravka obrađuje svojom izložbom, a koje se čuvaju u župnoj vugrovečkoj crkvi. Sve je krenulo od zanimljive, gotovo bajkovite priče o vugrovečkim mladićima koji su u 17 st. bili obučeni u izradi ruha zlatovezom. Tako je suradnja sa sesvetskim muzejem dobila snažniju, prijateljsku povezanost. A kada smo to sve prezentirali ravnateljici Moreni Želja Želle, koja je i sama odrastala uz majku defektologinju, ispunjena odmalena snažnom empatijom prema osobama s poteškoćama, naš uradak – lutka/instalacija velečasnog odjevenog u suvremenu varijantu misnice, nije mogla biti postavljena drugdje nego u Muzeju Prigorja. No da ne bude zabune, sve izložbe uradaka likovnih terapija održane su u sesvetskom muzeju, što svjedoči o razumijevanju i svjesnosti djelatnika o važnosti i korisnosti ovakvih projekata. Tako je ljubav kojom su umjetnici i korisnici stvarali svoju likovnu priču, a koja nas je sve rehabilitirala i „terapeutirala“ bila prenijeta i u Muzej u kojem se svaki put samo otvorenje pretvori u predivno druženje, zabavu u kojoj učestvuju svi – i korisnici CRZ-a i umjetnici koji su radili s njima i njihovi radni instruktori i djelatnici muzeja i dragi naš župnik Lucić i Darko Židak s kolačima i tadašnji predsjednik gradske četvrti Sesvete, Dražen Markota koji srčano podržava ovakve događaje i brojni „sesveticanci“ i „zagrebčanci“ koji pohode izložbu. A bormeš ni smijeha ne nedostaje, pa ni suza kao kada nam štićenica Natalija Žmegáč izrecitira Damjanovića, tako toplo, dječje iskreno, nadahnuto. I onda smo svi: niti muzej, niti udruga, niti kustosi, ravnatelji, umjetnici il' korisnici centra, već članovi jedne velike ljubavljive ispunjene obitelji, u kojoj jedni drugima pomažemo, podržavamo se, razmjenjujemo ideje i talente.

Neka onda Muzej Prigorja proživi još puno takvih godina, osluškujući potrebe malih ljudi, ali velika duha, i neka vjeruje! Jer umjetnosti i kulturi sve je moguće!

Maštovita interaktivna slikovnica odgojiteljice Sandre Bubalo oduševila nas je i odličan je primjer kako radimo zajedno na promicanju baštine jer najmlađima se i muzejski sadržaji najbolje mogu približiti igrom i zabavom.

... Teta, daj
nam dodaj onu
starinsku...

Dječji vrtić „Leptir“ već godinama nastoji u radu s djecom njegovati tradicionalne i vjerske običaje Lijepe Naše, osobito običaje kraja u kojem živimo, sesvetskog prigorskog kraja. Vidljivo je to u svim odgojnim skupinama, a posebno u folklornim i eko skupinama. Tako je, unazad nekoliko godina, trajna zadaća u Godišnjem planu i programu rada upoznavanje s materijalnom i nematerijalnom baštinom sesvetskog prigorskog kraja. U skladu sa zadaćom, gđa pedagog Božica Pintarić, predložila je da napravim interaktivnu slikovnicu na tu temu. Našla sam se u nedoumici jer iako sam rođena i odrasla u ovom kraju bilo je i previše nepoznanica kojima se trebalo pozabaviti. Logičan izbor pomoći u tome bio je odlazak do Muzeja Prigorja. Tamo su me dočekali ljubazni djelatnici te uputili na gđu Jagodu Vondraček Mesar. Upoznala sam je s idejom izrade interaktivne slikovnice, ali i ukazala na nedostatak informacija vezanih uz život ljudi ovoga kraja početkom prošlog stoljeća. Gđa Vondraček Mesar odmah je pokazala interes i bila spremna pomoći. Pridružila nam se i gđa Dubravka te su me zadivile svojim znanjem o funkciji i izgledu svakog predmeta koji su pokazale. Govorile su o raznim običajima ovoga kraja te se malo po malo u mojoj glavi počela stvarati slika slikovnice. Kroz razgovor s njima uvidjela sam da moram djecu upoznati prvenstveno s izgledom ljudi, načinom odijevanja i življenja te da bi bilo dobro da slikovnica prikazuje nekadašnju hižu, prostorije u njoj, ljude i predmete koje su koristili, dvorište i životinje. Određivanje smjera kojim ću krenuti bilo je vrlo važno, a pritom su mi navedene gospođe puno pomogle. Suradnji tu nije bio kraj, uputile su me na g. Zmišu, koji mi je svojim znanjem o prošlosti ovog kraja također puno pomogao. Kao pomoć u istraživanju na poklon sam dobila knjigu *Idem v guosti* te neke od fotomaterijala koji meni do tada nisu bili dostupni. Moj se krug istraživanja naglo širio zahvaljujući raznim ljubaznim članovima naše društvene zajednice. Nakon nekoliko mjeseci, rezultat svega bila je interaktivna slikovnica pod nazivom *Kak se je*

nejgda živele f Prigorju. Djeca su bila oduševljena njome, kad bi se htjeli igrati govorili su: „Teta, daj nam dodaj onu starinsku“. Često bi me tražili da im govorim „po prigorski“, što mi baš i nije bilo lako. Postepeno su i sami usvojili neke prigorske izraze te smo proveli mnoge lijepe trenutke smijući se nekim našim, više ili manje uspješnim izgovorima. Pripremajući se za razne aktivnosti s djecom, često bih ispitivala svoje roditelje o životu tog vremena, a oni bi se vrlo rado prisjetili tih dana. Jednom sam, tako, pitala mamu: „Čega ste se vi igrali dok ste bili mali?“, a ona je odgovorila: „A čega bi se igrala, išla sam s kravama na pašu!“ Odmah mi je na pamet pala nova ideja, napravila sam kravu koja je bila tako velika i na kotačima da su je djeca mogla sama „voditi na pašu“. Bio je to pun pogodak za doživljaj djece. Vidjeti djecu kako vode kravicu na pašu, igraju se „starinskih“ igara, plešu i pjevaju prigorske pjesme, glume likovima iz interaktivne slikovnice o Prigorju, bilo je pravo zadovoljstvo i privilegija. Toplinu u srcu osjećala sam shvativši da na taj način čuvamo baštinu našeg kraja te da zajedničkim akcijama i suradnjom možemo puno toga postići. Moja potraga za informacijama završila je odličnom suradnjom različitih članova društvene zajednice ali počela je od djelatnika Muzeja Prigorja. I zato jedno veliko HVALA!

Muzej Prigorja njeguje suradnju sa svim školama na području Sesvetskog prigorja i svojim pedagoškim programima nastoji zainteresirati mlade posjetitelje. Tu veliku ulogu imaju učitelji, koji prepoznajući i birajući kvalitetne izvanškolske sadržaje upotpunjuju svoju nastavu. Učiteljica Arijana Piškulić Marjanović iz Osnovne škola Luka u Sesvetama jedna je od mnogih kojima možemo zahvaliti na poticanju interesa za kulturnu baštinu u djece te na pomoći u odgajanju budućih posjetitelja.

Kao učiteljica razredne nastave smatram važnim poticati širenje nastave izvan školskih okvira, te uporabu različitih javnih ustanova u lokalnoj zajednici kao izvore znanja. Jedna od najvažnijih javnih kulturnih ustanova u blizini naše Osnovne škole Luka je i Muzej Prigorja.

Dugogodišnja suradnja učitelja i muzejskih pedagoga rezultirala je nizom djeci zanimljivih i sadržajem primjerenih radionica.

Tako su učenici u muzejskim prostorijama mogli upoznati proces nastanka kruha u prošlosti Prigorja, isprobati kućanska pomagala te umijesiti svoj vlastiti kruh. Radionica je izazvala oduševljene reakcije u djece jer nisu očekivali da bi u muzeju mogli obavljati taj posao. Na taj je način potaknut dječji interes za muzej kao mjesto produktivnog učenja uz igru i zabavu.

Drugom prilikom učenici su uživali u proučavanju odjernih predmeta iz prošlosti, na trenutak se uživjeli u svadbene običaje Prigorja i uspoređivali jela iz prošlosti s jelima danas. Posebno bogatstvo je bio kajkavski govor muzejske pedagoginje koji nas je potaknuo na istraživanje prigorskih riječi baka i djedova.

Motivi s nošnji su bili poticaj za nastanak raznolikih likovnih radova i daljnjeg istraživanja kulturne baštine.

Vrlo zanimljive i zabavne bile su i radionice u kojima su učenici u i oko muzeja igrali tradicijske igre i na taj način i u muzeju zadovoljili potrebu za kretanjem uz angažiranje svih osjetila i vještina.

Posebno su učenici pokazali oduševljenje i entuzijazam u radionicama koje su uključivale aktivno istraživanje muzejskih eksponata, razvrstavanje i grupiranje prema obilježjima te manipuliranje

... potaknuli smo
niz djece na češći
odlazak u muzeje...

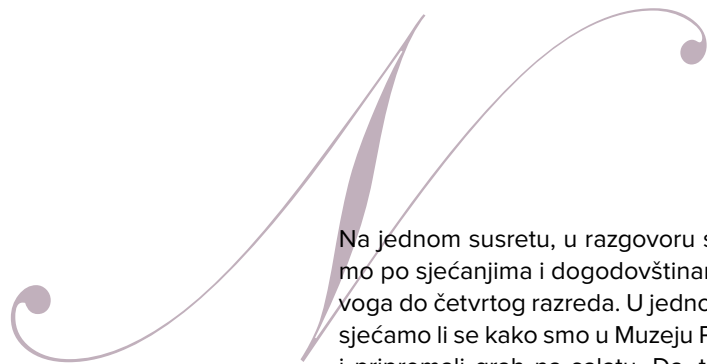
dostupnim predmetima i igranjem igara u kojima su morala surađivati i donositi zajedničke zaključke, ali i natjecati se u muzejskom Memoryju.

Dječje reakcije su bile vrlo pozitivne na spontanost i dostupnost muzejskih pedagoga u prenošenju znanja, ali i na uključivanje u aktivnosti te humorne korekcije neprimjerenog ponašanja u kontekstu različitog prostora i vremena.

Zahvaljujući radionicama i muzejskim pedagogima, potaknuli smo niz djece na češći odlazak u muzeje kao mjesta istraživanja prošlosti na aktivan način. Na taj osebujan način muzej djeci pruža znanja, razvija socijalne i intelektualne vještine, stavove i vrijednosti s ciljem osobnog razvoja i identiteta kroz prihvaćanje vlastite kulturne baštine.

Kad posjet muzeju ostane u trajnoj uspomeni, znači da radimo dobro. Edukacija u muzeju drugačija je od one u školi, a poruke o baštini prenose se zabavom i interakcijom. Ljiljana Bukal, učiteljica iz Osnovne škole Ivana Grande u Soblincu, i njezini danas odrasli bivši đaci prisjetili su se što su sve radili u Muzeju Prigorja.

Na jednom susretu, u razgovoru sa skupinom učenika, premećemo po sjećanjima i dogodovštinama iz ranih školskih dana, od prvoga do četvrtog razreda. U jednom trenutku netko nabaci pitanje sjećamo li se kako smo u Muzeju Prigorja u Sesvetama kuhali jajca i pripremali grah na salatu. Da, to ti je bilo kad smo upoznavali običaje za Badnjak u Prigorju. Nabacuju dalje sličice sjećanja.... ja sam postavljala stol i slamu ispod stola... a mi smo dovršavali kinč i vjesili ga o strop s tetom iz Muzeja...

Tako je nekako, prije 20 godina, počela suradnja Muzeja Prigorja i mene kao učiteljice razredne nastave.

... Takvo je
učenje spontano
i zanimljivo, nije
mučenje...

Tadašnji učenici sjećaju se toga do danas. Učenje je bilo zanimljivo, urezalo im se u sjećanje. A dalje, ne sjećam se redosljed, ali jedna generacija mojih učenika znala je opisati šlavuner i drndanje u njemu, drugi su bili Marica i Jožek u prigorskoj svadbi i „vožili su vrmare“, ili su bili „dumači česniki“ kod Jagode na tavanu Muzeja.

Dječaci su zapamtili oružje i oruđe s Kuzelina, brda iznad Moravča, djevojčice kopče i ukosnice kojima su se kitile Rimljanke koje su bile u toj vojnoj utvrdi... Uh, katkad nam se od siline dojmova pomiješa redosljed događaja na vremenskoj crti... Wow, naši preci nisu kupovali odjeću u trgovinama? Kako su šivali? Odakle im tkanina? Tkalački stan. Dvosoban? Ma ne... to ti je...

Spoznaje su bile dojmjljive, o tome se u razredu dugo pričalo, crtalo... Edukacija se prenosila na članove obitelji, ali obratno, s djece na roditelje.

A bilo je još...

Kako se i što se nekad kuhalo u Prigorju, koje su bile domaće životinje, kakav je bio vrt... kako je izgledala kuhinja, „kaj se čuvalo pod ključem?“, samo su neke od zanimljivih pojedinosti koje su djeca upoznala u Muzeju kod tete Dubravke i Jagode.

Učili su izvan učionice o prošlosti svog zavičaja i narodnim običajima ovog dijela Prigorja. Upoznali su kulturnu baštinu svoje domovine, dotaknuli je, omirisali, isprobali, zapamtili.

Takvo je učenje spontano i zanimljivo, nije mučenje. To je učenje kakvo vole djeca, a i mi učitelji.

Veselimo se daljnjoj suradnji...

Gospodin Dragutin Zmiša iz Lužana bio je član Upravnog vijeća Muzeja Prigorja u dva navrata, devedesetih godina i u dva uzastopna mandata od 2005. do 2013. godine, te se u tom razdoblju dobro upoznao s radom Muzeja. Kao čovjek zainteresiran za baštinu svog kraja, pomagao je djelatnicima u prikupljanju predmeta, pronalaženju zanimljivih lokacija i povezivanju s ljudima iz lokalne sredine. Zahvaljujući njemu, publikacije Muzeja Prigorja stigle su i do daleke Australije.

... zato smo razne brošure koje su izrađene u muzeju rado podijelili našim prijateljima i rodbini...

Povodom 40. obljetnice Muzeja Prigorja želio bih čestitati svim djelatnicima muzeja, kao njihov višegodišnji suradnik u Upravnom vijeću Muzeja.

Obilazili smo naš prigorski kraj, gospodin Vladimir Sokol i njegovi suradnici, pregledali neka nova nalazišta te snimali stare drvene kuće, bunare, raspela i kapelice. Posebna suradnja moje supruge i mene s gospođom Jagodom Vondraček u vezi prikupljanja starih stvari, fotografija i zapisa kao i razgovora sa starim osobama o nekadašnjem življenju i običajima u ovom dijelu Prigorja.

U našoj obitelji s našom djecom i prijateljima rado razgovaramo o životu i običajima naših predaka, zato smo razne brošure koje su izrađene u muzeju rado podijelili našim prijateljima i rodbini. U Njemačkoj familijama Obad, Bukal, Zmiša i drugima te obitelji Vlade i Božice Zmiša u dalekom Sidneyju koji su brošure rado prihvatili i podijelili svojim prijateljima porijeklom iz Prigorja.

I na kraju želim djelatnicima Muzeja još mnogo uspješnog rada i djelovanja.

PRIGORJA

MUZEJ

O NAMA

O nama

Zaposlenici Muzeja, sadašnji i svi bivši s kojima smo uspjeli kontaktirati te oni koji su u Muzeju stekli radno iskustvo za polaganje stručnih ispita, dobili su za ovu priliku od uredništva pomalo neobičan zadatak. Trebalo je odgovoriti na pitanje: Zašto radim ili sam radio/radila u Muzeju Prigorja? Zamišljeno je da tekstovi ne budu uobičajene biografije zaposlenika, nego da, u duhu cijele publikacije, imaju osobniju narav. Ovom prilikom prisjetili smo se i naših kolega Mladena Tomljenovića i Mladena Nadua, koji nažalost više nisu s nama.

In memoriam

Mladen Tomljenović

1949. – 2013.

Mladen je rođen u Zagrebu 13. veljače 1949. Tu je završio osnovnu školu i gimnaziju. Studirao je etnologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Na fakultetu se rano kao student uključio u etnološka, prije svega terenska istraživanja. O tome je volio pričati, o zgodama u tijeku tih istraživanja, ali i o općem značenju takvih istraživanja. Bio je i nadareni fotograf, koji je svoju nadarenost razvio i teoretski i praktično. Jedna od njegovih specijalnosti postala je upravo etnografska fotografija. Razvio je fotografski stil koji je spoj estetske vrijednosti fotografije te fotografskoga stručnoga i znanstvenog prikaza – zapravo dokumenta predmeta. Njegove fotografije prikazuju upravo ono što mi kao stručnjaci i znanstvenici želimo da bude fotografski zabilježeno, a istodobno sadržavaju i estetsku vrijednost. On je znao da estetika nije tu samo radi ljepote, ona je tu i radi očuvanja baštine, važno je snimiti ne samo predmet nego i njegov duh, kulturu koju taj predmet iskazuje. Mladenu je baština bila eter u kojem se njegov duh kreće. Njegove su fotografije bile zamijećene i izložene na izložbama te objavljene u publikacijama mnogih muzeja. To je bilo razdoblje prije razvoja digitalne fotografije, kada se nije moglo snimiti mnoštvo fotografija, nego je svaki snimak trebao biti dobro odmjereno. Mladen je sudjelovao u mnogim istraživanjima, a neka je i sam poduzimao. Njegove fotografije nisu samo gole fotografije, nego iza svake stoji zapis s podacima o snimljenom predmetu. U stručnim je časopisima i objavljivao svoju razradu osnovnih podataka koje jedan takav zapis treba imati. Svoje terenske bilješke prenosio je u pedantne i uredne bilježnice. Od 1970. počeo je stvarati i vlastitu zbirku snimaka. Uspio je stvoriti golemu zbirku od oko 30 000 dijasnimaka i oko 17 000 negativna, koju je i katalogizirao (!). To je životno djelo na kojem se može pozavidjeti.

Velik, možda i veći, dio njegova rada bio je posvećen tradicijskoj arhitekturi, koja je tada, a i danas, nestajala doslovno pred našim očima. Njegove su snimke i zapisi jedini ne samo dokument nego i spomen koji mi o tim zdanjima imamo, dok i one ne nestanu.

S Muzejom Prigorja počinje surađivati 1981. kao vanjski suradnik u akciji skupljanja građe o narodnom graditeljstvu. Do početka 1983., kada je otvorena izložba, registrirano je oko 1000 objekata i načinjeno 2500 negativna, uzeta su i usmena kazivanja. On se zapošljava u Muzeju Prigorja 1986. kao muzejski tehničar. Akcija prikupljanja građe o narodnom graditeljstvu nastavila se i dalje, poslije pod vodstvom etnologinja u muzeju. Godine 1990. ta zbirka narasta na 4500 negativna i 1500 dijasnimaka, više od 2000 objekata. Cijela je zbirka bila obrađena u računalnom programu dBase. U Muzeju Prigorja Mladen Tomljenović fotografirao je sve zbirke i radio na njihovoj fotodokumentaciji, čime je preteča tada nepostojeće dokumentaristike, a osim toga je obavljao i druge poslove muzejskog tehničara. Iz Muzeja Prigorja odlazi u Etnografski muzej u Zagrebu, u kojem radi do svoje prerane smrti.

Aleksandar Benažić

In memoriam

Mladen Nadu

1946. – 2016.

Mladen Nadu kao prof. povijesti i dipl. arheolog, kustos Povijesne zbirke, ostavio je neizbrisiv trag u ukupnom djelovanju našeg muzeja. Bio je ne samo cijenjen kao stručnjak u svom pozivu nego je jednako tako bio omiljen zbog svoje neposrednosti i duhovitosti te ljudske topline kojom je osvajao sve s kojima je surađivao, od ljudi iz struke pa do onih izvan nje.

Golem doprinos koji je Mladen Nadu, vođen idealima potpune predanosti istraživačkoj djelatnosti, dao sugrađanima Sesevskog prigorja, čini njih i njegove kolegice i kolege nosnima, posebice na sve ono što je napisao o povijesti najveće zagrebačke četvrti.

Na početku svog djelovanja u Muzeju Prigorja glavna područja Mladenovih istraživanja odnosila su se na srednjovjekovnu prošlost Seseveta i okolnih mjesta, u širokom rasponu, od društvene, ekonomske, demografske i kulturne povijesti, zatim crkvene povijesti, posebice najstarijih župa (Sesvete, Vugrovec, Kašina, Moravče i Cerje), pa sve do istraživanja sakralnih i profanih objekata. Posebno su vrijedna njegova istraživanja arhivske građe u arhivima u Zagrebu i Varaždinu. Mladen je napisao niz djela o srednjovjekovnoj prošlosti Seseveta i okolnih mjesta. Autor je vrijednog djela *Sesvete i Prigorje u pisanim povijesnim izvorima (1201–1936)*, u kojemu je na jednome mjestu s pomoću pisanih izvora obradio povijest svih naselja unutar gradske četvrti Sesevete te povijesne osobe i događaje u vremenskom razmaku od gotovo 750 godina. Poslije ga je, unutar širokog raspona različitih tema, posebno zaokupljala suvremena povijest Seseveta i okolice. Osobito su vrijedna njegova istraživanja školstva i sporta te početaka i razvoja industrije. Također, pokazivao je interes za istaknute pojedince iz sesevetskoga političkoga i kulturnog života te za obične ljude koji su sudjelovali u kreiranju javnog života u Sesevetama od 19. stoljeća do danas (npr. učitelj Đuro Popović, obitelji Grandić i Weinberger itd.). I u tim istraživanjima Mladen je objavio niz vrlo zapaženih publikacija. Kao plod njegova savjesnoga istraživačkog rada nastalo je dvadesetak studijskih i informativnih izložbi, koje su prezentirale bogatu i nepoznatu sesevetsku prošlost. Prvi su put bili prezentirani rezultati istraživanja dotad nepoznate i neistražene građe te su riješena mnogobrojna pitanja Seseveta i okolice iz prošlosti. Osim zamjetne istraživačke i muzejske djelatnosti, Mladen je bio i sudionik mnogobrojnih stručnih skupova te suradnik na nekoliko projekata koji su znatno pridonijeli poznavanju sesevetske povijesti i kulturne baštine. Također, bio je čest gost predavač u osnovnim i srednjim školama te mentor mnogobrojnih maturalnih i diplomskih radnji vezanih za Sesevete i Sesevetsko prigorje.

Na istraživačko djelovanje Mladena Nadua ponosni su i kolege izvan prigorskih granica, što su nebrojeno puta isticali. Svi su se slagali u onome ljudski najbitnijem, da je Mladen u komunikaciji sa svima, svojom plemenitošću, vragolastim i vrcakvim dosjetkama širio dobrotu, prijateljstvo i izravnost, vrijednosti koje su resile svaki trenutak njegova života. Što je najvažnije, on je upravo tim svojim osobnim primjerom svjedočio da općeljudske vrijednosti, kada se žive i dijele s drugim ljudima, dobivaju još više na vrijednosti. Stoga će nas taj divni kolega i prijatelj uvijek iznova nadahnjivati neizbrisivim tragovima bistrine uma i respektabilnog znanja, a ponajviše i nadasve ljubavlju, istinom i poštenjem.

Josip Herceg

Zaposlenici muzeja Prigorja od 1977. do danas

Vladimir Sokol, od 1977. do 2014., ravnatelj

Razmišljajući o **Kući**, na njezinu početku i poslije, dvije misli iz mojih tekstova učinile su mi se primjerenim izreći što sam to sve te godine radio u Prigorju: „Muzej ima smisla samo ako je pionir“ (Dorner, 1947). Tako zapravo sve počinje; i ono što sam nedavno izrekao sadnjom hrasta, na mjestu Kraljev hrast, s biblijskom reminiscencijom: „Posadio sam Hrast na Gori“. Stoga, neka raste, „neka joj je sa srećom i dug život“!

Zlata Bašić, 1979., administrativni tehničar

Nadja Maglica, od 1983. do 1988., kustos

Muzejski rad počela sam u svojstvu etnologa 26. prosinca 1983. godine u Zavičajnom muzeju Prigorja, koji je tada djelovao u sastavu Narodnog sveučilišta Sesvete. Četverogodišnje razdoblje u Muzeju Prigorja bilo je posvećeno prije svega sređivanju zatečene etnografske građe, preventivnoj zaštiti i restauraciji. Etnografska je građa revidirana s ispravnim upisom valjanih i provjerenih podataka, pri čemu je ustanovljena muzejska dokumentacija, od Knjige ulaza do njezine kataložne obradbe (nošnja, uporabni tekstil, lončarstvo te gospodarstvo). Uz terenska istraživanja obogaćen je fundus Zbirke, otkupom, darovanim predmetima i fotodokumentacijom, ali i osmišljena koncepcija stalnog postava etnografskog odjela radi osamostaljivanja Muzeja. Suradnja s osnovnim školama u Sesvetama imala je za posljedicu osnivanje pedagoške djelatnosti, a u razdoblju 1985. – 1987. godine ostvarila sam sve potrebne predradnje za zamišljeno etapno ostvarenje projekta „Etnopark Sesevska Sela“. Sudjelovala sam u svojstvu člana Ocjenjivačkog suda za folklorne skupine na Smotrama amaterskog stvaralaštva općine Sesvete, a u suradnji s Republičkim i Regionalnim zavodom za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu načinjen je „Popis i obrada pokretnih spomenika kulture na području općine Sesvete“. Uz samostalna istraživanja sesevskog područja, objavljivala sam članke u Sesevskim novinama, a valja istaći objavljeni članak *Prosvjetni rad i očuvanje narodnog blaga* u povodu 150. obljetnice Osnovne škole „9. maj“ Vugrovec – Kašina. Izložbena djelatnost Muzeja Prigorja bila je zastupljena autorstvom i likovnim postavom izložbi: 1984. godine izložba *Slike iz života žena Planine Donje*, Muzej Prigorja, bila je predstavljena i u Zagrebu. Godine 1985. održana je izložba *Tekstilno rukotvorstvo sesevskog kraja*, XX. Međunarodna smotra folklor, Gradska vijećnica, a upotpunjena i obogaćena većim brojem izložaka bila je predstavljena u Riedlingenu, SR Njemačka, popraćena plakatom, pozivnicom i dvojezičnim katalogom. U razdoblju od 1984. do srpnja 1988. godine, kada sam napustila mjesto voditelja etnografskog odjela Muzeja, stečena vrijedna iskustva znatno su pridonijela mojem budućem radu.

Smiljana Lazić-Marinković, od 1985. do 1987., kustos

U Muzeju Prigorja Sesvete bila sam zaposlena od siječnja 1985. do rujna 1987. godine, kao Voditelj povijesne zbirke. Kako je Muzej tada bio koncipiran kao Zavičajni muzej u sastavu Narodnog sveučilišta Sesvete, djelatnost zaposlenika (ukupno tri) bila je usmjerena na osamostaljivanje Muzeja (siječanj 1986.) i obavljanje svih muzejskih poslova te suradnju sa srodnim institucijama u Sesvetama i Gradu Zagrebu. Rezultat suradnje s Hrvatskim državnim arhivom u Zagrebu bio je konzerviranje i restauriranje brojnih predmeta iz povijesne zbirke Muzeja, primjerice: A. Galović, *Perva domaća povjestica, po Andriji*

mlađem Galoviću sastavljena godine 1875. (rukopis); Povelja počasnog građanina grada Križevaca dodijeljena Ivanu Grandi 1928. godine. Važna suradnja ostvarena je s Osnovnom školom „9. maj“ Vugrovec – Kašina, čiji je rezultat bio objavljivanje brošure 150 godina Osnovne škole „9. maj“ Vugrovec – Kašina (1836 – 1986), Vugrovec 1986., za koju sam napisala članak 150 godina rada škole u Vugrovcu. Premda me je muzejska djelatnost zanimala, po odlasku iz Muzeja bavila sam se pedagoškim radom, a poslovi koje sam naučila radeći u Muzeju Prigorja Sesvete i surađujući s drugim muzejima i srodnim institucijama pomogli su mi u kreativnom radu s učenicima na mnogim školskim projektima.

Dubravka Habuš Skendžić, od 1985. do danas, restaurator savjetnik

Steve Jobs, pionir računalstva, jednom je rekao da čovjek može biti potpuno zadovoljan samo ako radi posao koji voli. Za mene je posao restauratora konzervatora u Muzeju Prigorja bio privilegija. Smatram velikom povlasticom što sam mogla raditi posao koji me veselio, ispunjavao i učinio život bogatijim.

Upoznala sam mnoge divne ljude koji su na različite načine obilježili moj rad u Muzeju, ali i privatni život. Neke sam srela samo jedanput, a s nekima se suradnja nastavila godinama pa su poslovni kontakti često prerastali u prijateljstva. Nadam se da sam s protekom godina postupnim ulančavanjem niza projekata uspjela prenijeti svoja uvjerenja i pomogla oblikovati razmišljanja o potrebi zaštite baštine ovoga kraja, a posebno mi je drago što sam u tome imala potporu domaćih ljudi i prijatelja.

Milka Samec, od 1986. do 1995., spremačica

Mladen Tomljenović, od 1986. do 1995., muzejski tehničar

Edgar Fabry, od 1987. do 1993., administrator blagajnik

Sa zadovoljstvom se prisjećam trenutaka kad sam se prije trideset godina zaposlio u Muzeju Prigorja te da sam tada iznimno respektirao činjenicu da dolazim u muzej koji je bio ostvarenje ambiciozne ideje jednog čovjeka, tadašnjeg ravnatelja Muzeja. Nekoliko sam godina zadovoljno obavljao administrativne tajničke poslove, a muzej sam napustio pomalo tužan, tek kad mi se pružila iznenadna životna prilika da se profesionalno bavim onime što najviše volim – numizmatikom.

Suzana Kegalj, od 1987. do danas, voditelj računovodstva

Moja je briga da muzejske financije budu uredne i točne. Oko mene se pripremaju izložbe, radionice, dolaze posjetitelji i uvijek se događaju iznenađenja. Sve to unosi živost i raznolikost među moje suhoparne brojeve i račune, što mi posao u muzeju čini zanimljivim i dinamičnim.

Mladen Nadu, od 1988. do 2011., muzejski savjetnik

Mirela Habrun, od 1990. do 1991., računovodstveni referent knjigovođa

Snježana Jurišić, od 1989. do 1995., kustos

Očuvanje hrvatskoga kulturnog identiteta bilo je moja zvijezda vodilja i razlog što sam studirala etnologiju. Imala sam sreće da sam svoja znanja mogla primijeniti u Muzeju Prigorja Sesvete, gdje sam najviše brige posvećivala zaštiti baštine koja nestaje. Tako sam u suradnji s Republičkim zavodom za zaštitu spomenika kulture vodila dugogodišnji

projekt zaštite tradicijske arhitekture i ostavila za buduće generacije bogat fundus arhitektonskih nacrti, fotografija i zapisa o tradicijskoj kulturi stanovanja u Prigorju. U suradnji sa zaposlenicima Muzeja organizirala sam nekoliko izložbi, provela akcije skupljanja, obnove i zaštite predmeta za etnografsku zbirku i uz promociju važnosti kulturne baštine motivirala mlade ljude iz Prigorja na volontiranje, suradnju, ali i njihov odabir budućeg zanimanja, uključujući ih u aktivnosti i projekte etnografskog odjela. Baština nije nešto statično, ona je proces, i uvjeren sam da su najveći čuvari baštine lokalne zajednice, tako da je jedan od zadataka muzeja svakako dobra komunikacija i suradnja s lokalnom zajednicom, na čemu sam stalno radila. Uz čestitke na obljetnici želim svim zaposlenicima dobru sinergiju na ostvarivanju ciljeva Muzeja.

Tomislav Dilber, od 1991. do danas, kustos

U vrijeme kad je u Kuriji otvoren Muzej Prigorja, radio sam susjedstvu, u Narodnom sveučilištu. Ondje sam bio stručni suradnik za likovnu djelatnost, postavljao sam izložbe i obavljao sve poslove oko toga. Često sam prolazio pokraj Kurije. Odudarala je od ostalih zgrada po starosti, ali najljepše mi je bilo što je oko sebe zračila mirom. Mislio sam si, ako bih igdje volio raditi, to bi bilo ovdje, i to isti posao. Dogodilo se tako da mi se to i ostvarilo.

Izložbe sada već dugi niz godina organiziram u Muzeju Prigorja, u galeriji koju smo nazvali „Kurija“. U međuvremenu je, ponajviše zahvaljujući donacijama umjetnika koji su izlagali u Muzeju, izrasla i Likovna zbirka, koja danas obuhvaća više od 400 djela. Umjetnici se vole okupljati i družiti, tako se sklapaju nova poznanstva, dogovaraju suradnje i taj mi je dio posla najdraži. Uvijek se rado sjetim korisnih i nekorisnih razgovora koje smo znali voditi do kasno u noć, u Muzeju i oko njega.

Aleksandar Benažić, od 1993. do danas, tajnik

U Muzej sam došao 1993. nadajući se da ću moći kao tajnik Društva za proučavanje etnogeneze Hrvata angažirati resurse članova i primijeniti tada nove metode arheoloških istraživanja koje sam proučavao u sklopu svog magisterija s temom tehnološkog kontinuiteta kultura. U muzeju sam zaposlen kao tajnik, što je obuhvaćalo, osim redovitih tajničkih poslova, i informatičke poslove, računalno slaganje muzejskih izdanja, održavanje mrežne stranice i sl. Glavni su poslovi bili vođenje projekata obnove zgrada Muzeja i stavljanja u funkciju pojedinih dijelova, od potpuno truloga krova do vlagom oštećenih temelja, grijanja... Stavili smo u funkciju izložbeni prostor u potkrovlju, prostoriju u prizemlju zgrade preuredili u restauratorsku radionicu, uredili prijamni depo... Dobili smo na upravu zgrade Muzeja. Velik dio poslova obavljen je po mnogo nižim cijenama zahvaljujući donacijama. Sudjelovao sam i na arheološkim istraživanjima na Kuzelinu, a kao tajnik sam organizirao logistiku i računalno obrađivao izvještaje. Muzej je, nastojeći podići svoj rang, osnovao proširenu djelatnost, u kojoj je obavljana muzejska djelatnost i na područjima susjednima Sesvetama, gdje nije bilo drugih muzeja. Tu sam kao kustos vršio regnosciranje terena i surađivao s lokalnim amaterima. Jedan od rezultata su i izložbe te muzejska građa (monoksil, keltska kaciga...). Kao pripadnik 144. brigade, nastojao sam prikupiti građu o Domovinskom ratu u Sesvetama i oformiti novu djelatnost u muzeju. Prikupio sam veliki broj intervjuva, digitalizirao slike i videomaterijal. Objavljivao sam znanstvene, popularne i stručne radove. Moj je rad nasilno prekinut 2008., kada sam imao infarkt. Trenutačno radim kao tajnik u muzeju.

Anka Čergar, od 1995. do 1999., spremačica

Irena Vidošević, od 1996. do danas, dokumentarist

Prije mnogo godina došla sam u Muzej Prigorja nacrtati neke arheološke nalaze... i ostala. U malome muzeju bilo je svakojakoga zanimljivog posla, a osobito mi je bilo drago sudjelovati u terenskim aktivnostima i upoznavati Sesevetsko prigorje, o kojem sam prije malo znala. Poslije je moj posao postala briga o muzejskoj dokumentaciji. U suradnji s kustosima nastojim da podaci o muzejskoj građi i svim aktivnostima budu dobro organizirani, sređeni i dostupni korisnicima. Veseli me timski rad i sudjelovanje u realizaciji različitih muzejskih programa i aktivnosti, a među ostalim, fotkam i vas kad dođete na naše priredbe.

Mirjana Mikuš, od 1996. do 1997., računovodstveni referent – knjigovođa

U Muzej sam došla raditi na zamjenu za moju šulkolegicu, računovotkinju koja je bila na roditeljskom dopustu. Posao sam prihvatila jer komu ne bi bilo drago raditi u instituciji koja se bavi kulturom i baštinom. Uklopila sam se, sprijateljila pa i danas rado svratim posjetiti staro društvo.

Jagoda Vondraček Mesar, od 1997. do danas, viši kustos

Kada sebi postavim pitanje što me vodilo k tomu da se zaposlim u muzeju, to je bilo zanimanje za stare stvari. Oduvijek su me stare stvari oduševljavale pa i sama skupljam staru obiteljsku ostavštinu. Intrigira me kako te stvari funkcioniraju – pogotovo ako imaju mehanički pogon, od čega su izrađene – što egzotičniji materijali, to bolje; poželjno je da su lijepe, ali najvažnije je da su zanimljive. Da sam mogla imati oldtimer automobil, imala bih i vozački ispit pa me ne bi mama cijeli život taksirala. Volim zapuštene stvari dovesti u red pa bi bilo idealno da sam još i restaurator, ali ta mi se želja nije ostvarila.

Nevenka Ćuk, od 2000. do 2002., spremačica

Ljiljana Dokša, od 2003. do 2015., spremačica

O vremenu koje sam provela u Muzeju Prigorja želim reći sve najbolje i najljepše. Ugodno je bilo družiti se i raditi bilo kakav posao. Zanimljivi su ljudi koji vole sve što je staro i napušteno. Od njih obični čovjek mnogo uči. Kao doseljenica u sesevetsko područje, od kolega u Muzeju naučila sam mnogo o prigorskim običajima. Rad sa starim stvarima smiruje, nestaje svaki stres, pa bilo da ih samo čistiš – zanimljivo je.

Domagoj Maroević, od 2004. do danas, muzejski pedagog

Svojim angažmanom želim pomoći da naš muzej na karti hrvatskih muzeja bude prepoznat kao muzej s dušom i da svaki stanovnik Sesevetskog prigorja zna da u njegovom centru postoji muzej. Zato se trudim da u radu s djecom polaznicima škola i vrtića s područja Sesevetskog prigorja prenesem dobar glas do njihovih roditelja kako bi idući posjet muzeju bio obiteljski.

Josip Kovačević, od 2007. do danas, muzejski tehničar

Zašto muzej? Kada sam došao živjeti u Sesvete, često sam prolazio Trgom Dragutina Domjanića. Odmah mi je u oko upala fina zgradica i na njoj natpis Muzej Primorja.

Odlično, rekoh, spoj ribolovnih znanja i vještina. Šalu na stranu. U Muzeju Prigorja radim zanimljiv posao koji je doista spoj znanja, vještina, domišljatosti, često improvizacije. Postavljanje izložbe timski je rad. Biti dio tima od ideje do realizacije izložbe poseban je gušt.

Mario Dokša, od 2008. do danas, administrator

Od hrpe papira mi uglavnom bude muka,
no, srećom, tu je arhiva koja sočne tajne čuva.
U njezinim spisima drugove uglavnom nadomjestila poštovana gospoda,
a bilježću stvarnost penkala i pisacih mašina zamijenio ispis uređaja
što barataju ljudskom oku nevidljivim nepreglednim nizovima jedinica i nula,
ali svejedno za planove i programe još uvijek treba velika lova.

Josip Herceg, od 2011. do danas, zaposlenik za poslove marketinga i odnosa s javnošću

Cjelokupno svoje djelovanje u kulturno-obrazovnoj djelatnosti od 1977. godine mogu opisati kao prelijepo i iznimno raznovrsno, te bogato iskustvo prožimajuće i oplemenjivačke, kao i kvalitetne suradničke interakcije s mnogobrojnim sudionicima – i na domaćoj i na međunarodnoj kulturno-obrazovnoj sceni. Suradnja s mnogobrojnim institucijama kulture i obrazovanja u središnjoj Europi, Europskim domom Zagreb te Europskim pokretom Hrvatska rezultirala je mojim uključivanjem u projekt „Rođenje Europe“, koji je Muzej Prigorja 2011. godine počeo pripremati zajedno sa slovenskim i hrvatskim partnerima. Taj projekt prekogranične suradnje financiran je od pretpristupnih fondova Europske unije. Tako sam, nakon 34 godine djelovanja u kulturno-obrazovnoj djelatnosti u drugim ustanovama, pri koncu svoga radnog vijeka – u posljednjih šest godina – došao u priliku da, na svoje veliko zadovoljstvo, djelujem i u ovom dijelu međunarodne kulturne suradnje.

Damir Fofić, od 2012. do danas, kustos

Kustosi u svome profesionalnom radu obično proučavaju i predstavljaju druge ljude, vrlo rijetko sami sebe. U povodu obilježavanja 40. godišnjice osnutka sesvetskog Muzeja pružena mi je prilika da ponešto napišem i o sebi.

Još od ranog djetinjstva zanimala su me priče o iščezlim civilizacijama. Tu zatomljenu dječju znatiželju poslije je potaknuo gimnazijski profesor latinskog jezika upoznavajući me s antičkim svijetom, ponajprije rimskim, koji je i na našem području ostavio neizbrisive tragove. Završivši dvopredmetni studij povijesti i arheologije, prvo zaposlenje ostvario sam u Ministarstvu kulture. Nakon sedmogodišnjeg rada u Upravi za zaštitu kulturne baštine, vratio sam se u Sesvete – tranzitno predgrađe grada Zagreba. Djelujući kao kustos već pet godina na području koje zauzima četvrtinu ukupne površine grada Zagreba, s približno 90 000 stanovnika, ljudsko i prirodno djelovanje u zavičaju u kojem sam odrastao otkrivam, proučavam, interpretiram i čuvam zajedno s kolegama iz Muzeja.

Raditi na području bogatu kulturno-povijesnom baštinom za svakog muzejskog radnika osobita je sreća, golem izazov, ali istodobno i velika odgovornost koje je nažalost sve manje u današnjim vremenima.

Morena Želja Želle, od 2014. do danas, ravnatelj

Zavičaj je jedno od velikih bogatstava u životu čovjeka; to sam shvatila na svojim bivšim radnim mjestima. Osjećam duboko poštovanje prema zaljubljenosti u povijest svog zavičaja koju dijele stanovnici nekog kraja. Mnogo je muzeja u kojima su izložena remek-djela svjetske kulture i umjetnosti, no ne čeznem za njima, meni je zanimljivo raditi u Muzeju Prigorja. On nam pruža priliku da zajedno brinemo o nasljeđu područja kojeg mnogi smatraju svojim zavičajem. Najsretnija sam kad u očima Prigoraca i Sevećana ugledam iskreni ponos na vlastito nasljeđe, a poštovanje i radoznalost u očima ostalih posjetitelja. U Muzeju Prigorja radim kako bismo zajednički stvorili i proživjeli što više takvih trenutaka.

Maja Bešen, od 2016. do danas, spremačica

Moj osnovni posao je čišćenje i pospremanje, ali radim i koješta drugo i to mi je vrlo zanimljivo. Ugodno me iznenadilo oblačenje lutaka za izložbu, koliko može biti zabavno, ali i komplicirano. Svaka nova izložba mi je otkriće.

Vesna Vukelić, od 2004. do 2005., volonter

Radila sam u Muzeju Prigorja u razdoblju od svibnja 2004. do svibnja 2005. kao volonter pripravnik kako bih stekla potrebno iskustvo za polaganje stručnog ispita za kustosa. Veći dio svog stažiranja provela sam u pedagoškoj radionici učeći o načinu prezentiranja muzejskih sadržaja širokoj publici – od djece do treće životne dobi. Iskustvo sam stjecala i radeći na povijesnoj zbirci, što mi je i struka, ali i na etnografskoj zbirci muzeja, koja mi je pokazala svu ljepotu muzejskog zanimanja, od terenskog prikupljanja predmeta, njihove zaštite i pohrane, pa do krajnjeg cilja – prezentiranja bogate baštine Prigorja u obliku izložbi našim korisnicima.

Martina Matejak, od 2006. do 2007., volonter

Moj rad u Muzeju Prigorja bio je volonterski, odnosno godina dana pripravničkog staža za kustosa. Nakon studija etnologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, moj prvi veći doticaj sa svijetom tradicijskih običaja i predmeta i samim funkcioniranjem muzeja bio je upravo ovdje. Mnoge stvari iz studijskog dijela mog obrazovanja bile su mi nekako imaginarne, a svoju stvarnu sliku dobile su tek s mojim dolaskom u Muzej i uvidom u inventar Etnografske zbirke. Rad u Muzeju Prigorja uvelike mi je pomogao u idućem razdoblju, polaganju ispita za kustosa, a poslije i zaposlenjem u jednoj drugoj muzejskoj ustanovi.

Tena Fabry, od 2009. do 2010., volonter

U Muzeju Prigorja provela sam gotovo dvije godine radeći na stručnoj i znanstvenoj obradi arheološke zbirke. U arheologiju me dovelo čitanje antičkih mitova u djetinjstvu i divljenje prema impozantnim građevinama tog vremena. To razdoblje provedeno u Muzeju Prigorja ostat će mi u lijepom sjećanju iako se moj rad nastavlja u Službi za medije Hrvatskog sabora. Ipak, fascinacija antikom i dalje traje...

Tena Bošnjak, od 2015. do 2016., polaznica stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa

Mističnost, zagonetnost, tajanstvenost. Općenito govoreći, ti termini pokretači su entuzijazma i života u meni. Sve ono što je za mene arheologija i što me privuklo arheologiji počiva upravo na spomenutom pojmu – mističnost. Bez obzira na činjenicu što se misterioznost nekog predmeta s dolaskom u muzej polagano topi, prelazeći iz ruke u ruku stručnog osoblja pri njegovu rekonstruiranju, upravo te momente smatram najizazovnijim dijelom svoje struke. Dokučiti tajnu dotičnog artefakta, shvatiti razlog njegova nastanka, njegovu ulogu u ondašnjoj zajednici te naposljetku njegovo prezentiranje društvu današnjice – jedna je od osnovnih okosnica svakog muzeja. U Muzeju Prigorja provela sam godinu dana, stažirajući na poziciji restauratora, a osobito sam sretna što se i dalje družimo i surađujemo, i na profesionalnom i na privatnom planu. Posebice sam zahvalna što sam, osim restauracije, imala priliku upoznati se i s ostalim muzejskim djelatnostima, kao što su npr. dokumentacija ili poslovi kustosa. Naposljetku, imala sam sreću da sam u cijelosti upoznala život jednoga maloga, ali funkcionalnog muzeja, smještenoga u Sesvetama, na istočnom kraju grada Zagreba.

Damir Prpić, od 2016. do 2017., polaznik stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa

U Muzeju Prigorja proveo sam godinu dana na stručnom osposobljavanju za kustosa etnologa. Iako je moje zanimanje za etnologiju ponajprije vezano za američke starosjedilačke kulture, nije mi se bilo teško priviknuti na područje interesa Muzeja Prigorja zbog zaposlenika koji su me srdačno primili i od kojih sam imao prilike podosta naučiti. Ta godina dana kad sam bio dijelom Muzeja Prigorja ostat će mi u sjećanju kao jedna od najljepših u životu. No sve što je lijepo kratko traje...

Savjet Zavičajnog Muzeja Prigorja – Sesvete

1977. – 1982.

Stjepan Bakran, predsjednik
Agata Habek
Božo Sudec
Ivan Kordek
Leopold Kovačić
Marta Smiljanić
Marijan Jagatić
Petar Carević
Srećko Plavanjac
Stjepan Kovačić
Vjekoslav Majcen
Vladimir Sokol
Zdenka Kos
Zlata Čukelj

Upravna vijeća Muzeja Prigorja

1994. – 1996.

Željko Švađumović, predsjednik
Ivan Puček
Aleksandar Benažić

1996. – 1997.

Željko Švađumović, predsjednik
Dragutin Zmiša
Aleksandar Benažić

1997. – 2000.

Željko Švađumović, predsjednik
Mario Šarić
Aleksandar Benažić

2000. – 2001.

Branko Kelčec, predsjednik
Ante Kolobara
Aleksandar Benažić

2001. – 2005.

Ivica Čanadić, predsjednik
Gordana Fuček
Aleksandar Benažić

2005. – 2009.

Dragutin Zmiša, predsjednik
Marija Orlić
Aleksandar Benažić

2009. – 2010.

Dragutin Zmiša, predsjednik
Marija Orlić
Aleksandar Benažić

2009. – 2013.

Dragutin Zmiša, predsjednik
Maja Arčabić
Jagoda Vondraček Mesar

2013. – 2017. (od 2015. mijenja naziv u
Muzejsko vijeće)

Miše Kutleša, predsjednik
Stjepan Kezerić
Jagoda Vondraček Mesar
Katarina Rajković (od 2016.)
Josip Kovačević (od 2016.)

Zahvala

Ako smo čitatelje ove publikacije uvjerali u to koliko su Muzeju Prigorja važni njegovi suradnici, uspjeli smo u svojim namjerama. Mislimo na sve donatore, kazivače, učitelje i odgajatelje, članove mnogobrojnih društava, organizacije i ustanove – sve ljude koji su na bilo koji način pridonijeli djelovanju Muzeja i koje bi bilo teško sve navesti a da se nekoga ne izostavi. Svima najtoplije zahvaljujemo na njihovu trudu!

Za Vašu príču...

1977.-2017.